

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GELİŞİMSEL DÖNEMLER HAKKINDA YAPILAN DİN EĞİTİMİ
ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

SÜHEYLA BAYGUN

İstanbul, 2021

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GELİŞİMSEL DÖNEMLER HAKKINDA YAPILAN DİN EĞİTİMİ
ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

SÜHEYLA BAYGUN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Umut Kaya

İstanbul, 2021

Genel Bilgiler

Adı Soyadı: Süheyla Baygun
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Programı: Din Eğitimi
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Umut Kaya
Tez Türü: Yüksek Lisans

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Gelişim Dönemleri, Okul Öncesi Dönem, İlköğretim Dönemi, Ortaöğretim Dönemi, Yetişkinlik Dönemi, Yaşlılık Dönemi

Öz

İnsanı anlamak, tanımlamak, ihtiyaç ve beklentilerine karşılık bulmak adına geçmişten günümüze farklı alanlarda farklı araştırmacılar pek çok çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar arasında insanın bulunduğu gelişimsel dönemi ele alarak uygun din eğitimi yöntem ve tekniklerini bulmayı amaçlayan farklı akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemler hakkındaki akademik çalışmaları inceleyerek betimsel olarak değerlendirmektir.

Giriş bölümünde gelişimsel dönemler hakkında genel bilgiler verildikten sonra çalışmanın amacı, problemi ve önemi ortaya konulmuş daha sonra ilgili literatür kısmında diğer çalışmalara yer verilerek araştırmanın sınırları çizilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın hangi yöntemle yapıldığı ve elde edilen verilerin nasıl çözümleneceği anlatılmıştır. Üçüncü bölümde konuyla ilgili bulunan tüm akademik çalışmalara ait bulgular verilirken sonuç ve değerlendirme bölümünde çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Din eğitimi alanında gelişimsel dönemlerle ilgili yapılan araştırmaların en çok makale türünde yapıldığı ve bunu bildiri, lisansüstü tez ve kitapların takip ettiği ortaya

ıkmıştır. alışmalar arasında birden fazla dönemi ele alan çalışmaların fazla olduğu ve bunu okul öncesi dönem ile ilgili çalışmaların takip ettiği görülmüştür. En az çalışma yapılan dönemler sırasıyla yaşlılık dönemi ve yetişkinlik dönemidir. Bu alanda yapılmış akademik çalışmalar gelişimsel dönemlerle ilgili farklı kavramları, ülkeleri, isimleri ve cinsiyetleri içermektedir. Ayrıca konuyu aile, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber(sav)'e göre işleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Eserlerde en çok geleneksel ve yabancı kaynaklar aynı ayda kullanılırken tekli sınıflandırmada en çok yabancı kaynak kullanan çalışmalara ulaşılmıştır.

ABSTRACT

In order to understand and define human beings and respond to their needs and expectations, different researchers have carried out many studies from past to present. Among these studies, there are different academic studies aiming to find appropriate religious education methods and techniques by discussing the developmental period of humans. The aim of this study is to make a descriptive evaluation by examining the academic studies on developmental periods in the field of religious education.

In the introduction part, after giving general information about developmental periods, the aim, problem and importance of the study were presented, and then other studies were included in the relevant literature section and the boundaries of the study were drawn. In the second part, the method of the research and how to analyze the obtained data are explained. In the third part, while the findings of all academic studies on the subject are given, a general evaluation of the study made in the results and evaluation part.

It has been found out that most of the studies on developmental periods in the field of religious education are made in the type of articles, followed by papers, theses and books. It has been observed that there are more studies about more than one period among the studies, and this is followed by studies related to the preschool period. The periods in which the least amount of work is done are the old age and adulthood, respectively. Academic studies in this field include different concepts related to developmental periods, countries, names and genders. In addition, There are also studies that work according to the family, the Holy Quran and the Prophet of Muhammad (peace and blessings be upon him). While mostly traditional and foreign sources are used at the same time in the works, it has been reached the studies that use foreign sources mostly in single classification.

ÖNSÖZ

İnsan, hayatı boyunca birden fazla gelişimsel dönem içerisinde bulunmaktadır. Bu gelişimsel dönemler birbirinden farklı problem ve ihtiyaçları içermektedir. Geçmişten günümüze kadar pek çok araştırmacı insanı anlamak ve ona faydalı olmak adına bu problem ve ihtiyaçları araştırarak çözüm yolları aramışlardır. Bu arayış sonucunda farklı alanların bakış açılarına göre hazırlanan çok sayıda gelişimsel dönemlere ait çalışmalar yapılmıştır. Bu alanlardan bir tanesi din eğitimi alanıdır. Din eğitimi alanında her bireyin içerisinde bulunduğu gelişimsel döneme ait problem ve ihtiyaçlara göre çalışmalar hazırlanmış ve bireyin daha iyi bir şekilde din eğitimi alması hedeflenmiştir.

Bu çalışmada gelişimsel dönemler hakkında yapılan din eğitimi çalışmaları konu alınmıştır. Araştırma sonucunda bulunan akademik çalışmalar yapıldıkları gelişimsel dönem, konuyu ele alırken kullanılan kavramlar, farklı konular, kaynaklar, yapıldıkları yıl, yer ve yazarlara göre incelenerek tablolar halinde sunulmuştur. Din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemlere ait çalışmaların üzerinde daha fazla ve daha az durulan yerleri ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Çalışma hem bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara bir kaynak sunmayı hem de eksik kalan konuları vurgulayarak literatürde var olan boşluğu doldurmayı amaçlamıştır.

Bu amaçla girdiğim yolda bilgi ve tecrübesiyle desteğini esirgemeyen her daim yanımda olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Umut KAYA'ya teşekkürlerimi sunarım. Her zaman beni destekleyen ve yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim. Eğitim hayatım boyunca bana maddi ve manevi desteklerini her daim veren sevgili aileme müteşekkirim. Ayrıca her zaman bana destek verip yanımda olan Büşra SERİNSU, Şüheda ORHAN, Gülbahar ÇELİK ve diğer kıymetli dostlarıma çok teşekkür ederim.

İstanbul, Şubat 2021

Süheyla BAYGUN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ	4
KISALTMALAR	8
1. GİRİŞ	9
1.1. Araştırmanın Amacı	21
1.2. Araştırmanın Problemi	22
1.3. Araştırmanın Önemi	22
1.4. Sınırlılıklar	23
1.5. İlgili Çalışmalar	24
2. YÖNTEM	28
2.1. Araştırmanın Yöntemi	28
2.2. Verilerin Toplanması	29
2.3. Verilerin Çözümlemesi	30
3. BULGULAR	34
3.1. Tezlere Dair Bulgular	34
3.2. Makalelere Dair Bulgular	50
3.3. Bildirilere Dair Bulgular	63
3.4. Kitaplara Dair Bulgular	76
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	84
EKLER	96
EK 1: Bibliyografik Liste	96
Okul Öncesi Dönemi	96
7-13 İlköğretim Dönemi	99

14-18 Ortaöğretim Dönemi	101
Yetişkinlik Dönemi	103
Yaşlılık Dönemi.....	105
Birden Fazla Dönemi Ele Alan Çalışmalar	106
KAYNAKÇA.....	112

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Yıllara Göre Dağılımı	34
Tablo 2: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımı	35
Tablo 3: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Üniversiteye Göre Dağılımları.....	36
Tablo 4: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Danışman İsimlerine Göre Dağılımları.....	37
Tablo 5: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Anabilim Dalına Göre Dağılımları	38
Tablo 6: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Bilim Dalına Göre Dağılımları	38
Tablo 7: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Ele Alınan Konuya Göre Dağılımları	39
Tablo 8: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Kavram Türüne Göre Dağılımları.....	40
Tablo 9: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Konu Edinilen Ülkelere Göre Dağılımları	43
Tablo 10: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Konu Edinilen Kişilere Göre Dağılımları	44
Tablo 11: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Alan Araştırması Yaptıkları Yerlere Göre Dağılımları.....	46

Tablo 12: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları	47
Tablo 13: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yazıldıkları Yıllara Göre Dağılımları	50
Tablo 14: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımları	51
Tablo 15: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yazar İsimlerine Göre Dağılımları	52
Tablo 16: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yayınlandıkları Dergilere Göre Dağılımları	53
Tablo 17: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Ele Alınan Konuya Göre Dağılımları	54
Tablo 18: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Kullandıkları Kavram Türüne Göre Dağılımları	55
Tablo 19: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Konu Edinilen Ükelere Göre Dağılımları	57
Tablo 20: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Konu Edinilen Kişilere Göre Dağılımları	59
Tablo 21: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Kur'ân-ı Kerîm'i ve Hz.Peygamber (sav)'in Konu Alınmasına Göre Dağılımları	60
Tablo 22: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları	61
Tablo 23: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Yazıldıkları Yıllara Göre Dağılımları	63
Tablo 24: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımları	64

Tablo 25: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Yazar İsimlerine Göre Dağılımları	65
Tablo 26: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Sempozyumlara Göre Dağılımları	65
Tablo 27: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Ele Aldıkları Konuya Göre Dağılımları	67
Tablo 28: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Kullandıkları Kavram Türüne Göre Dağılımları	67
Tablo 29: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Konu Edinilen Ülkelere Göre Dağılımları	69
Tablo 30: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Konu Edinilen Kişilere Göre Dağılımları	71
Tablo 31: Gelişimsel Dönemle Hakkında Yazılan Bildirilerin Konu Edinilen Cinsiyete Göre Dağılımları	72
Tablo 32: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Kur'ân-ı Kerîm'i ve Hz.Peygamber (sav)'in Konu Alınmasına Göre Dağılımları	73
Tablo 33: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Alan Araştırması Yapıldıkları Yerlere Göre Dağılımları.....	75
Tablo 34: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları	75
Tablo 35: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yazım Yıllarına Göre Dağılımları	76
Tablo 36: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yazar Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	77
Tablo 37: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yazar İsimlerine Göre Dağılımları	78

Tablo 38: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yayınlandıkları Yayınevine Göre Dağılımları.....	79
Tablo 39: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Ele Aldıkları Konuya Göre Dağılımları	79
Tablo 40: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Kullandıkları Kavram Türüne Göre Dağılımları	80
Tablo 41: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Kur'ân-ı Kerîm'i ve Hz.Peygamber (sav)'in Konu Alınmasına Göre Dağılımları	81
Tablo 42: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları	82

KISALTMALAR

DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Ed.	Editör
İDKAB	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
GL	Genel Lise
İHL	İmam Hatip Lisesi
Hız.	Hazreti
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OMÜ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ss.	Sayfa Sayısı
(sav)	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
TDVY	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
TİDEF	Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu
TÜBESS	Türkiye Belge Sağlama Sistemi
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
vs.	Ve saire

1. GİRİŞ

Her canlı doğum öncesinden başlayıp ölümüne kadar olan süreçte düzenli ve sürekli olarak gelişme ve değişme göstermektedir. Eğitim, psikoloji, sosyoloji vb. gibi bilim dalları insanı anlayabilmek ve ona faydalı olabilmek adına bu gelişme ve değişme süreçleriyle ilgilenmiştir. Bu bilim dalları gelişmeyi bütün bir şekilde incelediği gibi belirli yaş gruplarına ayırarak veya gelişmenin olduğu alana göre daha özele indirgeyerek de incelemişlerdir. Farklı disiplinlere konu olan “*gelişme, organizmanın büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimiyle sürekli olarak ilerleme kaydeden değişmesidir. Gelişme ürün olarak ele alındığında gelişim bu ürünün süreç yönünü tanımlamaktadır*”.¹ Bununla birlikte olgunlaşma ve öğrenme gelişimin unsurları olup onlar olmadan gelişim sağlanamamaktadır. Gelişimi daha iyi açıklamak için bu kavramların ne olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

Olgunlaşma; “*genetik yapı ve çevre etkileşimi sonucu bireylerde görülen biyolojik değişikliklerdir*”.² Biyolojik olarak kalıtım tarafından yürütülen olgunlaşma öğrenmeden bağımsız bir şekilde meydana gelir. Olgunlaşma fiziksel gelişmeye büyük ölçüde etki etmektedir. Aynı şekilde psiko-motor davranışların yapılmasının çoğu olgunlaşmaya bağlıdır.³ Olgunlaşma için kişinin kendisinin bir çaba göstermesine gerek yoktur. Olgunlaşma kendiliğinden meydana gelen bir süreçtir.⁴ Olgunlaşma kavramıyla büyüme kavramı birbirine karıştırılmaktadır. Büyüme, organizmanın fiziki yapısında gerçekleşen ve nicel boyutta olan değişimleri ifade ederken olgunlaşma, büyüyen organizmadan beklenen işlevleri yerine getirebilecek fizyolojik güce ulaşması yani daha çok nitel boyutta olan değişimleri ifade etmektedir.⁵

¹ Nuray Senemoğlu, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2010, s.3.

² Ziya Selçuk, **Gelişim ve Öğrenme**, Ankara: Nobel Yayınları, 2004, s.16.

³ Senemoğlu, s.3.

⁴ Hasan Bacanlı, **Gelişim ve Öğrenme**, Ankara: Nobel Yayınları, 2003, s.40.

⁵ Betül Aydın, “Gelişimin Doğası”, Binnur Yeşilyaprak (Ed.), **Gelişim Psikolojisi Gelişim Öğrenme Öğretim** içinde (29-55), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016, s.32.

Gelişim ve öğrenme bazen aynı anlamda kullanılmaktadır. Fakat gelişim, öğrenmeyi içine alan bir kavram olduğu için ikisi aynı anlamda kullanılmamalıdır. Öğrenmenin tanımı bakış açısına göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin davranışçı yaklaşım davranışın öğrenildiğini savunurken, bilişsel yaklaşım bilginin öğrenildiğini ve bu öğrenme sonucu olan bilginin davranışa yansıdığını savunmaktadır. Davranışçılar öğrenmenin tüm değişkenlerinin çevre olduğunu belirtirken; bilişsel yaklaşımclar düşünme, anlama ve problem çözme üzerinde durmaktadır. Davranışçı yaklaşım öğrenmeyi, kişinin yaşantısı sonucu gözlemlenebilen davranışlarda ortaya çıkan ve kalıcı olan değişiklik olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre öğrenmenin gerçekleşebilmesi için kişinin çevresiyle kurmuş olduğu etkileşimin sonucu ve kalıcı bir iz olan yaşantı ve bu kalıcı izi gözlemlenebilen davranış değişikliğine dönüşmesi gerekmektedir. Bilişsel yaklaşımclarla göre öğrenme ise; kişinin zihinsel yapısında görülen değişimlerdir. Önemli olan zihinde gerçekleşmiş olan değişikliktir. Öğrenme içsel bir süreçtir ve davranışçılarda olduğu gibi gözlenememektedir. İçsel süreç sonucu oluşan değişikliklerinin dışa yansması sonucu davranış değişikliği olmaktadır.⁶

Gelişimde her bireyin gelişimini etkileyen evrensel ilkeler vardır. Gelişim sürekli olmakla birlikte belli aşamalarda gerçekleşir ve birikimsel olarak ileriye doğru olan bir süreçtir. Her aşama kendinden sonraki aşama için bir hazırlıktır. Bu aşamaları birbirlerinden kesin bir sınırla ayırmak mümkün değildir. Gelişim nöbetleşe bir şekilde olabildiği gibi belli bir gelişim aşaması ağırlıklı olarak kendini gösterdiği dönemde diğer bir gelişim aşamasının daha yavaş gerçekleştiği dönemler de vardır. Gelişim süreci baştan aşağı, içten dışa doğru ve genelden özele olarak kendini gösterebilmektedir. Gelişim aşamalarında kritik dönemler ve organizma için öğrenmenin ve gelişmenin daha iyi gerçekleşeceği zamanlar vardır. Bu zamanlarda öğrenme ve gelişme daha kolay olabilirken bu dönemlerden sonra daha güç olabilmektedir. Gelişim aşamaları bir bütündür. Bir gelişim aşamasında meydana gelen olumlu veya olumsuz bir etki diğer gelişim aşamalarına da etki etmektedir. Gelişim kişiden kişiye göre değişmektedir. Gelişim aşamalarından olan olgunlaşma kalıtım ile

⁶ Selçuk, **Gelişim ve Öğrenme**, s.121.

öğrenme ise daha çok çevreyle olan etkileşim sonucu değişimlerdir. Her kişinin sahip olduğu kalıtım ve çevre farklı olabileceği için gelişim de farklılık göstermektedir.⁷

Gelişimi kalıtım ve çevre olmak üzere iki unsur etkilemektedir. Kalıtımı anne ve babada bulunan 23'er adet kromozom oluşturur. Bu 23 kromozomun bir araya gelmesiyle oluşan 46 adet kromozomun her birinde ebeveynlerinden çocuklarına geçecek olan özellikleri taşıyan 20.000 adet gen kombinasyonu bulunmaktadır. Genler bireylerin doğasına ve oluşumlarına katkı yapmaktadırlar. Bunlar arasında genotip ebeveynlerden getirilen tüm özellikleri taşıırken fonatip çevrenin etkisi olmaktadır. Kalıtımla gelen bu özelliklere sınırlar çizen ve gelişimi etkileyen diğer unsur çevredir. Çevrenin etkisi doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olarak incelenmektedir.⁸

İnsan pek çok yönden gelişim göstermektedir. Bu yüzden gelişim; fiziksel, bilişsel, ahlak ve kişilik gelişimi olarak bölümlendirilip çalışılmıştır. Tüm bu gelişim alanları hakkında farklı isimler tarafından farklı kuramlar ortaya konulmuştur.

Fiziksel Gelişim: Fiziksel gelişim evresi bedensel ve psiko-motor gelişimi kapsamaktadır. Bedensel gelişim bedeni oluşturan sistemlerin büyümesi ve gelişmesi yani beden oranında ve fiziksel görünüşte meydana gelen değişimdir. Psiko-motor gelişim beden ve sinir sistemi arasındaki ilişkiden ortaya çıkan ve kişinin istemli olarak yaptığı hareketlerin gelişmesidir. Bireyin davranışlarında fiziksel gelişim hem nitel hem de nicel olarak etki etmektedir. Belirli yaş grupları arasında olan fiziksel farklılık davranışlarda da farklılığı meydana getirmektedir. Fiziksel olarak meydana gelen gelişim evreleri genel olarak bebeklik, ilk çocukluk, son çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, yaşlılık ve okul öncesi, ilköğretim çağı, ortaöğretim çağı, yetişkinlik ve yaşlılık olarak bölümlendirilip incelenmiştir.⁹

⁷ Gülşen Ünver, "Gelişimle İlgili Temel Kavramlar ve Gelişimi Etkileyen Etmenler", Ayten Ulusoy (Ed.), **Gelişim ve Öğrenme** içinde (1-16), Ankara: Anı yayıncılık, 2006, s. 4-6.

⁸ Senemoğlu, s.7.

⁹ Müge Siyez, "Fiziksel Gelişim", Alim Kaya (Ed.), **Eğitim Psikolojisi** içinde (41-72), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2011, s.41.

Bebeklik dönemi, doğum öncesi ve doğum sonrası olarak iki başlık altında ele alınmıştır. Doğum öncesi dönemin ilk aşaması zigot olarak adlandırılır, daha sonra embriyo aşaması gelmektedir. Bu dönemin sonuna gelindiğinde organizma insan olarak adlandırılmaktadır. Son olarak fetüs aşaması üçüncü aydan itibaren doğuma kadar sürmektedir. Tüm bu aşamalardan sonra dünyaya gelen bebeğin beden gelişimi yani büyümesi çok hızlıdır. Bebeğin ağırlığı beşinci ayına ulaştığı zaman doğumundaki ağırlığına oranla iki katına, bir yaşında üç ve iki yaşına geldiği zaman dört katına çıkmaktadır.¹⁰ Psiko-motor açısından bebeklik döneminde bebekler refleks adı verilen bedenlerinin bazı bölümlerini hareket ettirmelerini sağlayan genel yetenekle dünyaya gelmektedirler. Bu reflekslerden bazıları emme ve yutma refleksi, babinski refleksi, tonik boyun refleksi, moro refleksi ve yakalama refleksidir. İnsan ömründe bedensel ve motor gelişimin en hızlı olduğu dönem bebeklik dönemi olan 0-2 yaş arasıdır. Doğduğu zaman istemli davranışlar gösteremeyen bebekler bu dönemin sonunda önemli bir motor yeteneği olan yürümeyi gerçekleştirmektedirler.¹¹

Okul öncesi olarak da adlandırılan ilk çocukluk dönemi, 2 ve 6 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde bedensel gelişme görülen hız, bebeklik dönemine oranla daha yavaş gerçekleşmektedir. 4 yaşına gelen çocukların süt dişleri tamamlanır ve 6 yaşına geldiklerinde bu dişler düşmeye ve yerine kalıcı dişler gelmeye başlamaktadır. Bebeklik dönemin vücudun en büyük yeri olan baş bölgesi bu dönemde giderek vücutla daha orantılı olmaya başlamakta ve çocuklar 6 yaşına geldiklerinde baş ve vücut oranları bir yetişkini andırmaya başlamaktadır. Psiko-motor gelişim bu evrede yoğun olarak görülmektedir. 3 tekerlekli bisiklete binme, tırmanma, atlama, sıçrama ve takla atma vb. gibi motor becerilerini bu dönemde yapabilmektedirler. 6 yaşından sonra hareket gelişimi yavaşlamakta ve azalmaktadır. Bu dönemde çocukların gözleri yeterli

¹⁰ Serdar Erkan, “Fiziksel Gelişim”, Yaşar Özbay, -Serdar Erkan (Ed.), **Eğitim Psikolojisi** içinde (51-66), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2011, s.41.

¹¹ Mehmet Bilgin, “Bedensel ve Devinsel Gelişim”, Binnur Yeşilyaprak (Ed.), **Gelişim Psikolojisi Gelişim Öğrenme Öğretim** içinde (57-81), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016, s.63.

olgunluğa ulaşamadığı için ayrıntılar veya küçük nesneler üzerine odaklanmakta zorluk yaşamaktadırlar.¹²

6 ve 12 yaşları arası olan son çocukluk döneminde fiziksel gelişmede yaşanan hız daha yavaş olmaktadır. Boy uzaması ve kilo artışı yavaş bir şekilde gerçekleşmektedir. Yeterli kas ve kemik gelişimine ulaşamayan çocuklar okula başladıkları zaman kalem tutmakta zorluk yaşamaktadırlar. Bu dönemin başında ince motor becerileri yeterli seviyede değilken, dönemin sonuna doğru gelişmekte ve çocukların rahatça kullanabilecekleri seviyeye ulaşmaktadır.¹³

Bebeklik döneminden sonra büyüme hızının en yüksek olduğu ikinci dönem ergenlik dönemidir. Coğrafi konum, sosyo-ekonomik düzey, beslenme ve cinsiyete göre değişen ergenlik dönemi başlangıcı genel olarak kızlarda 11-13, erkeklerde 13-15 yaş olarak kabul edilmektedir. Bu dönem hormonlarca kontrol edilen süreçlerin olduğu bir dönem olarak da tanımlanmaktadır. Büyüme hormonunun uykuda daha fazla salgılanmasından dolayı bu dönemde uykuya düşkünlük görülmektedir.¹⁴ Boy uzaması bu dönemde hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir ve bu artış erkeklerde yılda 7-8 cm iken kızlarda yılda 6-8 cm civarındadır. Büyüme hızı vücudun her yerinde eşit bir şekilde gerçekleşmediği için en çok ayak ve burunda göze çarpan vücut orantısızlığı olmaktadır. Bu dönemde görülen önemli noktalardan bir tanesi kızlarda ve erkeklerde gelişmekte olan birincil ve ikincil cinsiyet özellikleridir.¹⁵

Yetişkinliğin kesin bir yaş sınırını çizmek veya kesin bir tanımını yapmak güçtür. Yaşadığı topluma, zaman dilimine ve coğrafyaya göre farklılık gösteren yetişkinliği tanımı genel olarak kişinin kendi geçimini sağlayıp üretken duruma gelmesi ve kendi sorumluluklarını alabilecek yetkinliğe ulaşması şeklinde yapılabilirken yaş sınırı olarak 22 ve 55 yaşları olarak gösterilmektedir. Bireylerde potansiyel olarak güç ve kuvvetteki artış 30 yaşına kadar devam etmekte ve bu yaşlardan sonra artık

¹² Yasemin Yavuzer, Zekeriya Demir ve Mustafa Çalışkan, **Eğitim Psikolojisi Gelişim ve Öğrenme**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Ekim 2006, s.20.

¹³ Ziya Selçuk, **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Şubat 2007, s.37.

¹⁴ Erkan, s.56.

¹⁵ Selçuk, **Eğitim Psikolojisi**, s.39.

gerilemeye başlamaktadır. Yaşın ilerlemesine bağlı olarak görme ve işitme konusunda yetişkinler sıkıntı yaşamaktadırlar. Yetişkinlik dönemi bireyin kendi kimliğiyle toplum içinde yer aldığı, ailenin kurulduğu, arkadaşların ve dostlukların edinildiği ve iş hayatında üretken bir durumda olduğu bir dönemdir.¹⁶

Yaşlılık döneminin de yetişkinlik dönemi gibi kesin bir sınır ve tanımı yoktur. Genel olarak gelişmiş ülkelerde 65 yaşından sonrası yaşlılık olarak kabul edilmektedir. Yaşın artmasına bağlı olarak hastalık oranları artmakta, kalp ve tansiyon hastalığı daha sık görülürken kansere bağlı ölümler azalmaktadır. Kemik yapısının kalitesinde düşüş ve kıkırdak ve eklemlerde kireçlenme görülmektedir. Cildin esnekliğinin yitirilmesi, saçın azalması veya beyazlaşması ve dişlerin azalması görülen diğer fiziki problemlerdir. Ayrıca bu dönem bireylerde unutkanlığın arttığı gözlemlenmektedir.¹⁷

Bilişsel Gelişim: Bilişsel gelişim, bireyin bilişsel beceriler kazanmada geçirdiği değişimleri ve ilerlemeleri ifade etmektedir. Bilişsel gelişim; zihinsel eylemlerde meydana gelen bilme, tanıma, anlama, kavrama, akıl yürütme, problem çözme gibi eylemlerin değişim göstermesidir.

Bilişsel gelişim alanında geliştirilen kuramlar vardır. Bunlardan biri J. Piaget'in(1980) Bilişsel Gelişim Kuramı'dır. Bu kuramda tüm bireyler örgütleme, uyum sağlama ve dengeleme adını verdiği ve zihinsel işlev için gerekli olan üç temel işlevle dünyaya gelmektedirler. Örgütleme bireyin edindiği yeni bilgiyi yaşantı ve davranışlarıyla ilişkilendirmek adına sitemli bir şekilde örgütlenmiş hale getirmesidir. Uyum sağlama bireyin dış dünyayla olan ilişkilerinin kendi içerisinde giderek daha ileri bir seviye uyum içinde olmasını ifade etmektedir. Son olarak dengeleme işlevi bireyin, yeni karşılaştığı bilgiyi mevcut halde bulunan bilgiyle ilişkilendirmek istemesidir. Piaget, bilişsel gelişim dönemlerini duyuşsal motor dönemi, işlem öncesi dönem, somut işlemler dönemi ve soyut işlemler dönemi olarak ayırmaktadır. Duyuşsal motor dönemi 0 ile 2 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde bebekler dünya ile bilgi edinmede duyuşlarını ve motor hareketlerini kullanmaktadırlar. Bebeklere duyuşlar aracılığıyla

¹⁶ Mustafa Köylü, **Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi**, İstanbul: Dem Yayınları, Ekim 2014, s.56.

¹⁷ Bekir Onur, **Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm**, İstanbul: İmge Kitapevi, Eylül 2000, s.313.

ulaşılan uyarıcılara devinimsel tepkiler vermektedirler. Bilişsel olarak yapısal değişmeler geçirmesi kendinde olan tepkileri tekrarlaması sonucu olmaktadır. Dönemin ilerlemesine bağlı olarak kendisi ve evre arasında ayırım yapmaya başlamakta ve çevresinde olup bitenleri anlamaktadır. Bu dönemin en önemli özelliği belleğin yani düşünme sürecinin başlamasıdır. Nesnelerin giderek zihinde süreklilik kazanması ve taklidin gelişmesi belliğin gelişmesini ifade etmektedir. İkinci dönem 2 ve 7 yaşları arasını kapsayan işlem öncesi dönemidir. Bu dönemde çocuklar nedensellik, ahlaki yargı, sıralama, sınıflama ve korunum gibi konularda kendilerini geliştirmektedirler. Bir sonraki bölüm olan somut işlemler dönemi 7 ve 11 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde problemler çözülürken somut yollar kullanılmaktadır. Diğer dönemlere kıyasla empati bu dönemde gelişme göstermektedir. Çocuklar bu dönemde ileriye ve geriye doğru düşünme, çoklu sınıflama ve korunum kazanmaktadırlar. 12 yaş sonrasını kapsayan ve son dönem olan soyut işlemler dönemi ise biliş gelişiminin en st aşamasıdır. Mantıklı, bilimsel ve soyut düşünen çocuklar bir olaya ilişkin farklı olasılıkları göz önünde bulundurmaktadır.¹⁸

Bilişsel gelişim alanında bir diğer kuram sahibi olan Vygotsky(1934), zihinsel işlevleri anlayabilmek için bireyin sosyal ve kültürel süreçlerini araştırmak gerektiğini savunmuştur. Zihinde olan bölümlerden ilki sosyal bölüm olup asıl, birincil ve gerçek bölümdür. İkincil blmse bireysel bölümdür ve sonradan türemiştir. Vygotsky'e göre çocuğun bulunduğu gelişim düzeyiyle bir başka bireyin yardımıyla ulaşabileceği gelişim düzeyi arasındaki fark, yakınsal alan gelişimidir. Ona göre bilişsel gelişim ve öğrenme için çevrenin desteği olmalıdır. Gelişim aşamalı olarak gerçekleşmekte ve belli bir yaşta gelişiminde rol oynayan gler o gelişim döneminin sonunda işlevlerini tamamlamakta ve sonraki dönemin gelişimini hazırlamaktadır.¹⁹

Bir diğer gelişim kuramı Bruner'a(2016) aittir. Bruner'a göre bilişsel gelişim, birbiri ardına yaşanan, geri dönülemez ve ilerleyen bir yönelimi olan üç aşamada gerçekleşmektedir. İlk dönem eylemsel dönemdir. Bu dönemde bilgi eylemler

¹⁸ Zeynep Deniz Yöndem, Aşlı Taylı, "Bilişse Gelişim", Alim Kaya (Ed.), **Eğitim Psikolojisi** içinde (73-118), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2011, s.75.

¹⁹ Yöndem ve Taylı, s.94.

aracılığıyla edinilmekte ve sözel yönergelerden daha çok eylemler etkili olmaktadır. İkinci dönemde imgeleme ve görsel bellek gelişmekte ve bilgi görsel resimler aracılığıyla saklanmaktadır. Çocukların dünyayı nasıl görececeklerini görsel algılamalar belirlemektedir. Son dönem olan sembolik dönemde kelimeler, matematiksel ve bilimsel semboller kavranmaya başlanmakta, geniş ve değişik alanlarda olan bilgiler etkin bir şekilde alınmaya başlanmaktadır.²⁰

Kişilik Gelişimi: Kişiliğin tam bir tanımı olmamakla birlikte genel olarak kişilik kavramı, bireyin biyolojik, psikolojik, kalıtsal bütün yetenekler ve duygular, güdüler istek ve alışkanlıklarını içine alan geniş bir kavramdır. Kişilik gelişimi bireyin yaşamının sonuna kadar bireysel bir hızla ilerlemektedir. İlk ele alınacak gelişim kuramı Freud'a(1939) aittir. Freud iki tane kişilik gelişimi kuramına sahip olup bunlardan ilki topografik kişilik gelişimi kuramıdır. Bu kurama göre insan davranışlarını zihin oluşturan bilinç, bilinçaltı ve bilinç dışı kavramları ve işleyişleri oluşturmaktadır. İkinci kişilik kuramıysa yapısal kişilik kuramıdır. Buna göre kişilik id, ego ve süper ego olmak üzere üç ana sistemden oluşmakta ve bu üç sistem birbirine bağlı olarak çalışmaktadır. Ayrıca Freud kişilik gelişimini 5 ayrı dönemde incelemiştir. Bu dönemler oral dönem (0-2 yaş), anal dönem (2-3 yaş), Fallik Dönem (3-6 yaş), latent dönem (6-12 yaş) ve genital dönem (12- genç yetişkinlik) olmaktadır.²¹

Kişilik gelişiminde kuram geliştiren diğer isim Erikson'dur(1994). Ona göre bu gelişim 8 aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar temel güvene karşı güvensizlik (0-1.5 yaş), Özerkliğe karşı kuşku ve utanç (1.5-3 yaş), girişkenliğe karşı suçluluk duygusu (3-6 yaş), çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu (6-12 yaş), kimlik kazanmaya karşı kimlik kargaşası (12-18), yakınlığa karşı yalnızlık (18-26 yaş), üretkenliğe karşı durgunluk (orta yetişkinlik), benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk duygusu (ileri

²⁰ Yöndem ve Taylı, s.98.

²¹ Aysel Köksal Akyol, "Psikoseksüel Gelişim", Ayten Ulusoy (Ed.), **Gelişim ve Öğrenme** içinde (125-136), Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, s.126-133.

yetişkinlik) şeklindedir. Erikson diğer isimlerden farklı olarak sadece ergenliğe kadar değil yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerini de kuramına dâhil etmiştir.²²

Ahlak Gelişimi: Ahlak, doğruyla yanlış ayırt edebilmeyi sağlayan değerler ve ilkeler bütünü olarak tanımlanabilmektedir.²³ Ahlak gelişimi konusunda geliştirilen kuramlardan birisi J. Piaget'e aittir. Piaget'e göre zihinsel gelişime bağlı olarak sadece fiziksel dünya değil sosyal dünya kavrayışı da belirlenmektedir. Sosyal ve ahlaki kuralların kavranışının zihinsel gelişime uygun olması gerektiğini savunmuştur.²⁴ Piaget'e göre 0-12 yaş arasında çocuklar ahlak öncesi, dışa bağımlı ve özerk ahlak dönemi olmak üzere 3 aşama yaşamaktadırlar. Ahlak öncesi dönemde çocuklar 0-5 yaş aralığında olup benmerkezci eğilimleri vardır ve kendileri dışındaki bireylerin görüşlerini dikkate almada güçlük yaşamaktadırlar. 6 ve 10 yaş aralığına gelindiğinde dışa bağımlı dönem başlar ve çocuklar için var olan kurallar değiştirilemez olup her şarta herkesin uymasını düşünmektedirler. Bu dönemde davranışlar niyette daha çok ortaya çıkan zarara göre değerlendirilmektedir. 11. yaştan itibaren çocuklar daha önceden konulmuş olan kuralların istenildiği zaman anlaşılabilir olarak değiştirilebileceklerini düşünmeye başlamakta ve sonuç yerine niyeti dikkate almaktadırlar.²⁵

Bir diğer kuram olan Kohlberg'in(1987) ahlak gelişimi kuramı gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası olarak ayrılmaktadır. Gelenek öncesi dönem cezadan kaçınmaya yönelik boyun eğme ve bireysel yarar, karşılıklı çıkar ilişkisi şeklinde iki başlığı bulunmakta ve bu dönem 10. yaşlara kadar süren benmerkezci ahlak yaklaşımını tanımlamaktadır. Geleneksel düzey başkalarının sosyal kabule yönelik beklentileri ve toplum düzeniyle ilgili yasalar başlıklarını kapsamaktadır. Gelenek sonrası dönem ise

²² Gürhan Can, "Kişilik Gelişimi", Binnur Yeşilyaprak (Ed.), **Gelişim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme** içinde (122-163), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016, s.135.

²³ Can, s.141.

²⁴ Selçuk, **Eğitim Psikolojisi**, s.79.

²⁵ Abide Güngör, "Ahlaki (Törel) Gelişim", Ayten Ulusoy (Ed.), **Gelişim ve Öğrenme** içinde (70-92), Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, s.76.

sosyal sözleşme ile evrensel kuralları kapsamakta ve bireylerin evrensel insani değerlere uygun davranışlar gösterebildiği dönem olarak tanımlanmaktadır.²⁶

Ahlak gelişiminde hakkında kuramı olan diğer isim J. Dewey'dir(1952). Dewey'e göre ahlak gelişimi bireyin almış olduğu eğitimle ilişkilidir. Alınan eğitim düzeyine bağlı olarak bireyler kendi değerler sistemini oluşturmaktadır. Üç farklı ahlaki gelişim aşaması vardır. İlki gelenek öncesi olup biyolojik ve sosyal dürtüleri içeren ahlaki davranışların olduğu aşamadır. İkincisi geleneksel aşamadır ve içinde bulunan grubun değerleri benimsenmektedir. Son aşama özerklik aşamasıdır. Bu aşamada birey kendi akıl yürüterek karar vermektedir.²⁷

Dini Gelişim: İnsanın doğum öncesinden başlayıp yaşlılık dönemine kadar olan süreç içerisinde pek çok gelişimsel aşamadan geçmekte olduğu görülmüştür. Fiziki, bilişsel, kişilik ve ahlaki olarak farklı gelişim aşamalarından geçen bireyler bunlarla birlikte dini duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen gelişim aşamalarından da geçmektedirler.

Bireydeki dini gelişim açısından okul öncesi döneminde edinilen dini tutumlarla bireylerin yetişkinlik döneminde sahip oldukları dini tutumlar arasında sıkı bir ilişki vardır. Çocukların dindar bir şekilde doğmadıkları fakat dini eğilime sahip bir potansiyele sahip oldukları ortaya konmuştur. Çocuklarda bulunan bu doğal dini eğilimin gelişimi aile, çevre ve alınan din eğitimine bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Çocuğun dini inancını, ailenin sahip olduğu dini inanç ve bu dini inancın ailede merkezi bir değere sahip olması etkilemektedir. Ailede bulunan olumsuz dini tutum çocuğun dini inancını da olumsuz etkilemektedir. Bu dönem çocukları dini kavramlar ile hem doğduklarından beri çevrelerindeki bireylerin dini sözcükleri kullanmasıyla hem de her şeyin nasıl olduğunu, nereden geldiğini merak etmesiyle ve sorduğu sorulara aldığı cevaplar aracılığıyla karşılaşmaktadır. Okul öncesi dönemde olan çocukların bir diğer özelliğiye soyut düşünmenin henüz gelişmemesi ve buna bağlı olarak soyut dini kavramları somuta indirgemeleri olmaktadır. Erken yaşta

²⁶ Can, s.143.

²⁷ Selçuk, **Eğitim Psikolojisi**, s.80.

karşılaşılan dini yaşantılar çocukların duygusal bir zenginlik kazanmasını sağlamaktadır. Buna bağlı olarak çocuklar dinin mahiyetini kavrayamazlar bile dua etmekten veya yetişkinlerle birlikte ibadet etmekten zevk duymaktadırlar. Her gelişimsel dönemde alınan dini eğitim önemli olmakla birlikte okul öncesi döneminde alınan dini eğitim bireyin diğer dini gelişim özelliklerini daha fazla etkilemektedir.²⁸

İlköğretim çağına ulaşmış çocukların bu dönemin gelişim özelliklerine paralel olarak zihni gelişimleri ilerlemekte ve Allah, melek, sevap, cennet vb. gibi dini kavramları daha iyi anlamaktadırlar. Fakat tam bir bilince ulaştıkları söylenememekle birlikte düşünme biçimlerinin somut olay ve olgulara bağımlı olduğu aktarılmaktadır. Dini meraktan kaynaklanan soru ve arayışlar bu dönemde görülmektedir. Allah tasavvurunun gelişmesiyle birlikte başta Hz. Muhammed (sav) ve diğer peygamberler, melekler, şeytan, cinler, helal ve haram kavramları, ibadetlerin niçin yapıldığı, diğer dinler vb. gibi hususları merak etmektedirler. Dini açıdan mükellef olmamalarına rağmen bu dönem çocukları yetişkinler gibi namaz ve oruç gibi ibadetlere katılmaktan hoşlanmaktadırlar. Dini inancın şekillenmesi için ibadet yerlerini ziyaret etmek bu dönem çocukları için önemli görülmektedir. Okul öncesi dönemde yapılan ve basit içerikli dualara kıyasla bu yaştaki çocukların duaları daha ciddi ve karmaşık olmaktadır.²⁹

Çocukluk döneminden sonra yetişkinliğe geçmeden önce ara bir dönem olan ergenlik dönemi gelmektedir. Soyut düşünmenin başlamasıyla dini kavramlar daha iyi anlaşılmakta ve duygu hassasiyeti ve kapasitesinin artmasıyla dini uyanış ve gelişim yaşanmaktadır. Ergenlik ben kimim, niçin varım, yaşamımın gayesi nedir gibi soruların sorulduğu ve bu sorulara dini açıdan cevap vermenin önemli olduğu bir dönemdir. Kimliğin oluşturulmaya başlandığı bu yıllarda dini kimliğin sağlam bir şekilde oluşması önemlidir. Çünkü bireylerin bu dönemde dini ritüelleri yerine getirmesi beklenmektedir.

²⁸ Ahmet Koç, “Okul Öncesi Dönemde Aile Çocuğun Din Eğitimi”, **Çocuk Sorunları ve İslam Sempozyumu**, Rize: Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi, 30 Eylül-2 Ekim 2005, s.634.

²⁹ Köylü Mustafa ve Nurullah Altaş (Ed.), **Din Eğitimi**, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012, s.132.

Dini şüphelerin yaşandığı bu dönemi sağlıklı geçirmek adına hem bu dönemde hem de çocukluk döneminde iyi bir din eğitimi almak önem taşımaktadır.³⁰

Diğer bahsedilen gelişim dönemleri kadar üzerinde durulmasa da yetişkinlik döneminde gerçekleşen din eğitimi de önem taşımaktadır. Zira Hz.Peygamber (sav)'in din eğitiminde ilk muhataplarını ağırlıklı olarak yetişkinler oluşturmaktadır. Yetişkinlik döneminde bireyler artık tüm sorumlulukları alabilecekleri bir seviyeye ulaştıkları için dinin tüm yönleriyle muhatabı olmaktadır. Çocukluk döneminde verilen kaliteli bir din eğitimi ergenlik döneminde kimlik arayışıyla ve sorgulamayla meydana gelen dini şüpheye rağmen yetişkinlik dönemini olumlu etkilemektedir. Her ne kadar dini öğrenmek için ve din eğitiminin öncelikli muhataplarının çocuk veya ergen olması gerektiği düşünülürken yetişkinlik döneminde de dini öğrenme faaliyetleri devam etmektedir.³¹

Genel olarak yaşlılık dönemi 65 yaş ve üstü kabul edilmektedir. Bu dönemde görme ve işitme rahatsızlıkları, algı bozukluğu, unutma gibi rahatsızlıklar görülmektedir. Bu dönem özelliklerinden birisi bencil değildir. Yaşlı bireyler çevrelerinden devamlı saygı ve hürmet beklemektedirler. Yaşlılık döneminde paraya ve mala düşkünlük artmaktadır. Yaşayacakları fazla bir zamanın kalmaması ve üretime katkı sağlayamayacaklarının düşünülmesinin aksine eğitimin yaşı bulunmamakta ve yaşlılık dönemi dini ihtiyaçları karşılayacak din eğitimi faaliyetleri bulunmaktadır.³² Yaşlı bireylerde hem yaşlılıktan kaynaklanan hem de yakın çevrenin kaybıyla ölüm korkusu başlamaktadır. Bu ölüm korkusuna bağlı olarak dini yönelimler görülmekte ya da artık iş hayatında olmama ve sosyal çevrenin azlığına bağlı olarak gelen boş vakitlerin fazlalaşması yaşlı bireylerin daha çok dini aktivite göstermelerini sağlamaktadır.

³⁰ Turgay Gündüz, “Ergenlik Dönemi Din Eğitimi”, Şaban Karaköse (Ed.), **Etkili Din Öğretimi** içinde (73-102), Ankara: TİDEF Yayınları, 2010, s.74.

³¹ Mehmet Akif Kılavuz, “Yetişkinlik ve Yaşlılık Dönemi Eğitim ve Din Eğitiminin Önemi”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt.11, Sayı.2, 2002, s.66-67.

³² Mustafa Köylü, “Yaşlılık Dönemi Eğitim ve Din Eğitiminin Gerekli Kılan Nedenler”, Mehmet Faruk Bayraktar (Ed.), **Yaşlılık Dönemi ve Problemleri** içinde (205-229), İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007, s.218.

Görüldüğü üzere gelişim dönemlerinin özelliklerinin bilinmesi ve anlaşılması insan hayatı açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu öneme binaen gelişim dönemleri dikkate alınıp pek çok farklı disiplinde çalışmalar yapılarak incelemeler yürütülmüştür. Gelişimsel dönemleri dikkate alınarak araştırma yapılan alanlardan bir tanesi de Din Eğitimi alanıdır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bireyin içerisinde bulunduğu gelişim dönemini bilmek ve bu dönemi dikkate alarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmek, ulaşılmak istenen hedeflerin belirlenmesi açısından önemlidir. Bireyin içerisinde olduğu gelişimsel dönem bilindiğinde onun istek ve ihtiyaçlarının farkında olunacaktır. Çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi istek ve ihtiyaçları veya ergenlik dönemi ile yaşlılık dönemi istek ve ihtiyaçları birbirinden farklıdır. Her dönemin kendine has özellikleri bilindiğinde ulaşılmak istenen hedefe daha kolay varılması mümkün olacaktır. Din eğitimi alanında da gelişimsel dönemlere dikkat edilerek yapılan pek çok akademik çalışma vardır. Bireyin tanınması ve bireye verilecek olan din eğitiminin daha iyi olması için yapılan bu çalışmaların alana ne gibi katkısı olduğu ve hangi konularda eksik kaldığı gösteren, gelişimsel dönemlere göre din eğitimi hakkındaki çalışmalar üzerine ise müstakil bir araştırma bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı; Türkiye’de, Din Eğitimi alanında gelişimsel dönemler hakkında yapılmış olan akademik çalışmaları betimsel olarak değerlendirmektir. Araştırma sonucunda; ele alınan çalışmalara bütüncül bir şekilde bakma, üstünde durulmuş ve daha az işlenmiş olan konuları ortaya koyma ve bu çalışmadan sonra tüm ilgili araştırmacılar için konuyla ilgili çalışmalar hakkında içerik dağılımlarına dair bakabilecekleri ve bu sahada daha sonra yapılacak çalışmalara yol gösterici bir kaynak oluşturma amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için problem ve alt problemlerde belirtilmiş olan sorulara cevaplar aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Problemi

Ele alınan bu çalışmada “Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının içerik açısından dağılımı nasıldır?” sorusu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır. Bu ana problemi cevaplayabilmek için aşağıda yer alan alt problemlere de yanıtlar aranmıştır.

Alt Problemler

1. Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının türlerine göre (tez, makale, bildiri, kitap) dağılımları nasıldır?
2. Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının yazım yıllarına göre dağılımları nasıldır?
3. Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının yapıldıkları yerlere göre (üniversite, dergi, sempozyum, yayınevi) dağılımı nasıldır?
4. Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmaların konularına göre (okul öncesi dönemi, 7-13 yaş dönemi, 14-18 yaş dönemi, yetişkinlik dönemi ve yaşlılık dönemi) dağılımı nasıldır?
5. Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının araştırmaya konu edilen kavramlar, ülkeler, kişiler, cinsiyetler ve ele alınan gelişimsel dönemlerle beraber işlenen aile, Kur’ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav) konularının işlenişinin dağılımı nasıldır?
6. Gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarında kullanılan kaynakların türüne göre (geleneksel kaynaklar, batı kökenli kaynaklar) dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bilginin aktarılması her zaman tüm araştırmacılar için önem taşımıştır. Bir konuda araştırma yapılmak istendiği zaman o konuyla alakalı bilgilere bakmak gerekli olmuş ve geçmişten bugüne bilgiye daha kolay ulaşabilmek adına bilginin kaynağını derleme çalışmaları yapılmış ve önemli görülmüştür. Bu araştırma, gelişimsel dönemler

hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının içerik yönünden incelendiği bir araştırmadır. İlgili literatür kısmında bu araştırmaya benzer çalışmalara daha fazla yer verilmesi gerektiği detaylı bir şekilde vurgulanmıştır. Alanda var olan eksikliği kapatmayı hedeflediğinden ötürü bu çalışma önem taşımaktadır.

Din eğitimi alanında literatür çalışmaları bulunmakla birlikte bu çalışmaların sayıları azdır. Yapılan çalışmalara bakıldığında sadece isimlerinin belirtilip ne kadar çalışma olduğunu gösteren, sadece seçilmiş isimlerin çalışmalarına yer veren veya sadece belli bir üniversite çatısı altında yapılmış olan çalışmaların ele alındığı görülmektedir. Bu araştırma, din eğitimi alanında yapılmış olan sadece lisansüstü çalışmalar ile sınırlı kalmayıp gelişimsel dönemleri ele alan tüm akademik çalışmaları ele almıştır. Her bir gelişimsel dönem için yazılmış olan tezler, makaleler, bildiriler ve kitaplar bu araştırmanın içerisinde yer almaktadır. Din eğitiminde yapılmış olan tüm çalışmalar yerine gelişim dönemlerine ait çalışmaların seçilmesi bu alanda yapılmış olan çalışmaları daha iyi ve derin bir şekilde incelemeyi mümkün kılacaktır. Bu çalışmanın din eğitiminde gelişimsel dönemler hakkında çalışmak isteyen araştırmacılara yol göstermesi, alanda var olanların ve eksik kalan kısımların tespit edilmesi hedeflenmiştir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın tezlerle ilgili olan kısmı Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan, bilim dalı Din Eğitimi Bilim Dalı olan ve gelişimsel dönemler hakkındaki lisansüstü çalışmalarla sınırlıdır. Çalışmanın bütünlüğü açısından İDKAB ve DKAB Anabilim ve Bilim Dalı'nda yer alan gelişimsel dönemler hakkındaki lisansüstü çalışmalar da dâhil edilmiştir. Lisansüstü çalışmalar incelendiğinde bilim dalı belirtilmemiş olan çalışmalar bulunmuş, bunların arasından araştırmacı tarafından bilim dalının Din Eğitimi olduğu tespit edilen tezler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmanın bildiri, makale ve kitapları içeren kısmı Din Eğitimi alanında yazılan ve gelişimsel dönemler hakkında olan çalışmalarla sınırlandırılmıştır. Bu çalışmalar araştırmaya dâhil edilirken başlık ve içeriklerine bakılarak konularının hem din eğitimi hem de gelişimsel dönemler üzerine oldukları tespit edilen eserler seçilmiştir. Bu yüzden çalışmaya dâhil edilen akademik eserler sadece din eğitimcileri

tarafından yazılan eserleri değil başka alanlarda uzman olan kişiler tarafından yazılan eserleri de kapsamaktadır. Ayrıca çalışmaya dâhil edilen tüm eserler 2019 yılının haziran ayına kadar yazılmış olan eserlerle sınırlandırılmıştır.

1.5. İlgili Çalışmalar

İlahiyat alanında yapılmış olan çalışmaları konu alan ilk çalışma Fahrettin Atar'ın danışmanlığını yaptığı Mustafa Usta'nın 1984 yılında yaptığı yüksek lisans tezidir.³³ Usta bu çalışmasında ilahiyat alanı içerisinde yer alan bölümlerde yapılmış olan lisansüstü tezlerin künye bilgilerini vermekte ve bu çalışmalar hakkında kısa bilgiler aktarmaktadır. Din eğitimi alanında yapılmış olan 23 adet tezin incelemeye alındığı görülmüştür. Usta'nın yapmış olduğu bu çalışma tasnifleme konusunda yol göstermiştir fakat bu çalışmadan sonra alana pek çok araştırma eklenmiş ve bunlara dair daha detaylı bir inceleme yapılmamıştır.

Recep Kaymakcan ve Bilal Uysal'ın hazırlamış olduğu “İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme” adlı makale bibliyografya üzerine bir çalışmadır.³⁴ 1952-2003 tarihleri arasında yayımlanan 17 ilahiyat fakültesi dergisinin 208 sayısı incelenmiş ve din eğitimi alanında 213 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerin 192'si telif 21'i çeviridir. Makalelerin hem yazar soyadlarına göre bir bibliyografyası hem de anahtar kelimelerine göre bir indeks verilmiştir. Makalenin değerlendirme kısmında daha detaylı çalışmalar yapılması gerektiğinin vurgulanması bu çalışmanın literatürde işaret edilen boşluğu doldurma adına gerekli olduğunu literatür desteğiyle göstermiştir.

Yakup Çoştı 1985-2006 yılları arasında O.M.Ü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış olan lisansüstü tezlerin dağılımını incelediği bir çalışma

³³ Mustafa Usta, “Cumhuriyet Döneminde Türkiye Üniversitelerinde Din Eğitimi ve İlahiyat Sahasında Yapılan Lisans Üstü Tezler ve Bunların Değerlendirilmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 1984.

³⁴ Recep Kaymakcan ve Bilal Uysal, “İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt.2, Sayı.6, (2004).

yapmıştır.³⁵ Bu çalışmada lisansüstü tezlerin bilim dallarına göre sınıflandırılması, tezlerin künyeleri ve tamamlandığı yıllar ve türlerine göre dağılımları verilmiştir. Din Eğitimi Bilim Dalı'nda 27 lisansüstü çalışma tespit edilmiş ve bunları 4'ü doktora 23'ü yüksek lisans tezidir. Coştu'nun yapmış olduğu bu çalışma bibliyografik bir çalışma olması nedeniyle bu araştırmaya katkı sağlayacağı gibi sadece bir üniversitenin lisansüstü çalışmalarının incelenmesi daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerektiğini de göstermiştir.

Mustafa Öcal 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada önce Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi din eğitimi tarihine yer vermiştir.³⁶ Daha sonraki bölümde din eğitimi alanında her ilahiyat fakültesinde tanınmış öncü konumundaki din eğitimcilerin eserlerinden bahsetmiştir. Bu eserlerden bahsederken yazarın önemli görülen çalışmasına detaylı bir şekilde yer verilirken diğer çalışmalarının sadece künyesi verilmiştir.

Fahri Kayadibi, İrfan Başkurt ve Ayşe Zişan Furat'ın beraber yapmış oldukları çalışma literatürde hazırlanmış olan geniş çaplı bir bibliyografya çalışmalarındandır. Künye bilgileri ve yayın yılları verilerek sınıflandırılan yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleleri, bildirileri içeren çalışmada toplam 2500 eser bulunmaktadır. Bu eserlerin 240 tanesi yüksek lisans tezi, 70 tanesi doktora tezi, 250 tanesi kitap ve geri kalan eserler makale ve bildirilerdir.³⁷

Gökhan Baş ve Ömer Beyhan beraber yapmış oldukları çalışmada 1986 yılından itibaren YÖK Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda değerler eğitimi konusunda yapılmış olan eğitim tezlerini incelemişlerdir.³⁸ Araştırmada; yıl, kademe, anabilim dalı,

³⁵ Yakup Coştu, "O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma", **On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt.23, Sayı.23, (2007).

³⁶ Mustafa Öcal, "Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü", **Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi**, Cilt.6, Sayı.12, (2008).

³⁷ Fahri Kayadibi, İrfan Başkurt ve Ayşe Zişan Furat, **Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi Literatürü**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2008.

³⁸ Gökhan Baş ve Ömer Beyhan, "Türkiye'de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi", **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt.10, Sayı.24, (Aralık 2012).

kullanılan ölçme metodolojisi ve aracı, istatistiki teknik gibi farklı değişkenler ele alınmıştır. Yapılan çalışmada 22 adet tez incelenmiş ve konuyla alakalı en fazla tezin 2010 yılında yapılmış olduğu tespit edilmekle birlikte bu sayının 2005'ten sonra arttığı görülmüştür. Başka bir deyişle 2005 yılında yenilenmiş olan ilköğretim programlarıyla değerler eğitimi alanında yapılan çalışmalarda artış görülmüştür. En fazla yazılan tezin Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'nda olduğu bulunan sonuçlardan biridir. Çalışmanın sonuç bölümünde değerler eğitimi gibi farklı konularda da bu tarz çalışmaların yapılması gerektiğinin belirtilmesi bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koyan nedenlerden biri olmuştur.

Hacı Yusuf Acuner ve Musa Türkan yapmış oldukları çalışmada din eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların konu yönelimlerini incelemişlerdir.³⁹ 504 (%82)'ü yüksek lisans, 106 (%18)'sı da doktora çalışması olmak üzere toplam 610 tez üzerinden yapılan araştırmada Türkan tarafından geliştirilen 'Din Eğitimi Tezleri İnceleme Formu' (DETİF) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. En fazla çalışılan konu din öğretimi programları iken en az çalışılan konunun karakter ve değerler eğitimi olduğu tespit edilmiştir.

Bilal Yorulmaz "Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme" adlı makalesinde ele aldığı tezleri yapıldığı yıl, üniversite, konusu ve kullanılan yöntem açısından ele alıp değerlendirmiştir. Danışman ve doktora öğrencisi ilişkisine de yer vererek bir din eğitimi soy ağacı hazırlamıştır. 1954 ve 2015 yılları arasında yapılmış olan 1008 tane lisansüstü tez tespit edilmiştir. Bunlardan 818 tanesi yüksek lisans tezi olurken 190 doktora tezidir. 273 lisansüstü çalışmayla en çok Marmara Üniversitesi bünyesinde lisansüstü tez yapılmıştır. Bu çalışma ele alınan araştırma konusunda olduğu gibi belli eserleri incelediğinden, yöntem açısından araştırmaya katkılar sunmuştur.⁴⁰

³⁹ Hacı Yusuf Acuner ve Musa Türkan, "Türkiye'de Din Eğitimi Alanı'nda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Konu Yönelimleri", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.9, Sayı.43, (Nisan 2016).

⁴⁰ Bilal Yorulmaz, "Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme", **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, Cilt.12, Sayı.46, (Temmuz 2016).

Adem Güneş ilahiyat fakültesi dergileri dışındaki dergilerde yer alan din eğitimi konulu makaleleri incelediği bir çalışma yapmıştır.⁴¹ Araştırma 1953-2018 yılları arasında kapsayan 84 dergi ile sınırlandırılmıştır. İncelemede 1029 adet din eğitimi konu alan makalenin olduğu görülmüştür. Araştırma sonucuna bakıldığında makalelerin 2/3'ünden fazlasının derleme olduğu, %80'nin din eğitimi alanında olan akademisyenlere ait olduğu ve en çok makalenin örgün din eğitim alanında yazıldığı verilerine ulaşılmaktadır.

Adem Güneş'in konuyla alakalı yapmış olduğu bir diğer çalışma 1925-2017 yılları arasında ilahiyat fakültesi dergilerinde yayınlanan din eğitimi konulu makaleler üzerinedir.⁴² Toplamda 56 dergiden 604 makale tespit edilmiş ve bu makaleler konu, içerik ve yöntem açısından incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında örgün, yaygın, informal din eğitimi, din eğitimi tarihi, din eğitiminin temelleri, ahlak ve değerler eğitimi, din eğitimi, gelişim ve din eğitimi ve belli bir kişinin araştırılması olmak üzere on ana konuda makalelerin yazıldığı görülmüştür. Ortak makale yazma konusunda alanda yapılmış olan çalışmalara rastlanmakla birlikte bu sayının yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Yabancı dilde yazılan makalelerin sayısının az olması vurgulanan bir diğer konudur.

Yapılan literatür analizi sonucunda, belirli bir alanı belirleyerek o alanda yapılan çalışmaları inceleyen çeşitli araştırmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar literatüre katkı sağlamakla beraber yeterli sayıda değildir ve bu tarz çalışmalar daha fazla yapılarak alana katkı sağlanmalıdır.

⁴¹ Adem Güneş, “ Türkiye’de İlahiyat Fakülteleri Dergileri Dışında Yayınlanan Dergilerde Yer Alan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Analiz”, **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt.18, Sayı.2, (Aralık 2018).

⁴² Adem Güneş, “Türkiye’de İlahiyat Fakülteleri Tarafından Yayınlanan Dergilerde Yer Alan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Analiz”, **Cumhuriyet İlahiyat Dergisi**, Cilt.22, Sayı.3, (Aralık 2018).

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemine, veri toplama tekniğine ve veri çözümleme yöntemlerine dair bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel bir araştırma olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar içerisine pek çok kavramı aldığı için herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak güçtür. “*Nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür.*”⁴³ Nicel araştırmalara karşın nitel araştırmalar insanların karşılaştıkları olaylara ne tür anlam yüklediklerini yani olayları nasıl nitelendirdiklerini araştırır.⁴⁴ Nitel araştırmayı kullanan araştırmacılar genellikle üç şekilde veri toplamaktadırlar. Bunlar; görüşme, gözlem ve yazılı doküman incelemesidir. Bunlar arasında en sık kullanılan görüşme daha sonra gözlem ve en sonunda doküman analizi yer alır. Doküman analizi nitel araştırmalar içerisinde kendi başına kullanılabildiği gibi gözlem ve görüşme sonucunda elde edilen verilere destek amacıyla da kullanılabilir.⁴⁵

Doküman analizi yöntem kitaplarında sıkça ele alınmakla birlikte uygulamada çok tercih edilen bir yöntem değildir. Oysa materyalleri sadece belge ve evrakla sınırlı kalmayıp insan davranışlarının açıklanması adına yardımcı olabilecek bütün kaynakları içerisine almaktadır.⁴⁶

⁴³ Ali Yıldırım, “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Cilt.23, Sayı.11, (1999), s.10.

⁴⁴ Murat Özdemir, “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt.11, Sayı.1, 2010, s.326.

⁴⁵ Ali Yıldırım, “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi”, s.10.

⁴⁶ Philipp Mayring, “**Nitel Araştırmaya Giriş**”, Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun (çev.), Ankara: Bilge Su Yayınları, 2011, s.51.

Doküman analizi, *araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar*.⁴⁷ Araştırmacılar doküman analizi yapmaya karar verdikten sonra ne tür dokümanlara ihtiyaçları olduklarını, bunlara nerelerden ulaşabileceklerini belirlemelidirler. Bu kriterler belli olmadan yola çıkılması araştırma probleminden uzaklaşıp, araştırmanın asıl odağının kaybedilmesine yol açabilmektedir. Bunları yapan araştırmacının elde ettiği dokümanların orijinalliğini kontrol edip anlaması gerekmektedir. Tüm bunlardan sonra veri analizi yapılmaktadır.⁴⁸

Veriler analiz edilirken önceden oluşturulan kategoriler kullanılabileceği gibi araştırmacı analizin ilerleyen aşamalarında kategorileri kendisi de ortaya koyabilir. Araştırmacı tarafından iyi tanımlanan amaç ve probleme uygun kategoriler önemli boyutların gözden kaçmasını engelleyeceği gibi gereksiz ve yapay kategorilerin oluşmasını da engeller. Araştırma amacına bağlı olarak kelime, tema, karakter, cümle ve içerik adında analiz birimleri vardır. Araştırmacı oluşturduğu kategori ve seçtiği analiz birimi sonucunda elde ettiği verileri düz yazı şeklinde rapor edebileceği gibi dokümanlardan elde edilen veriler sayısallaştırılarak da verilebilir.⁴⁹

Bu çalışmada “gelişim dönemleri hakkında yapılan din eğitimi çalışmalarının içerik açısından dağılımı nasıldır?” sorusundan hareketle gelişimsel dönemler hakkında yapılan din eğitimi çalışmaları incelendiği için doküman analizi yöntemi seçilmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması

Doküman incelemesinde incelenecek doküman türlerine karar verildikten sonra bu dokümanlara nerelerden ulaşılacağı saptanmalıdır.⁵⁰ Araştırma içerisinde yer alan tezlerin büyük bir kısmına Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılmıştır. Buradan ulaşılamayan tezler YÖK’ün bir uygulaması olan TÜBESS aracılığıyla sağlanmıştır. Bu iki alandan

⁴⁷ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2000, s.140.

⁴⁸ Yıldırım ve Şimşek, s.147.

⁴⁹ Yıldırım ve Şimşek, s.153.

⁵⁰ Yıldırım ve Şimşek, s.147.

ulaşılamayan tezlerin basılı nüshaları esas alınmıştır. Bu çalışmaları toplarken isimlerine, özetlerine, anahtar kelimelerine ve giriş kısımlarına bakılmış, konuyla alakalı olanlar araştırma için alınmıştır.

Araştırma için gelişimsel dönemler hakkında din eğitiminde yapılmış olan makale, bildiri ve kitaplara ulaşılırken tezler toplandıktan sonra isim ve anahtar kelimeler incelenerek elde edilen *gelişim dönemleri, gelişim basamakları, yaş, yaş arası, yaş dönemi, okul çağı, okul öncesi, okulöncesi, çocu, ortaokul, orta okul, genç, ergen, lise, yetişkin, yaşlı ve ihtiyar* anahtar kelimeleri kullanılarak aramalar yapılmıştır. Arama yapmak için İsam veri tabanı, Google Scholar veri tabanı, YÖK Akademi veri tabanı, Acedemia, Dergipark, Ulakbilim veri tabanları kullanılmıştır. Bulunan çalışmaların isimlerinin yanıltıcı olmalarını önlemek adına bazı çalışmaların isim ve özet, önsöz, içindekiler ve giriş kısmına ayrıca bakılmıştır. Veri kaybını önlemek adına Türkiye’de din eğitimi alanında çalışmış ve hala çalışmakta olan 221 akademisyenin isimleri YÖK Akademi sayfasından araştırılarak kendilerinin girmiş olduğu kişisel çalışmalarına bakılmış ve aralarından konuyla alakalı olan çalışmalar alınmıştır.

Bu çalışmalar toplanırken tez, makale, bildiri ve kitap olmak üzere klasörler oluşturulmuştur. Her bir çalışma ilgili klasörün içerisinde yer alan okul öncesi, 7-14 yaş arası, 15-18 yaş arası, yetişkinlik ve yaşlılık klasörlerine dağıtılmıştır. Bu ayrıma uymayan çalışmalar ağırlıklı olan konusuna göre yerleştirilmiştir. Çalışmalar toplanırken fark edilen ve belli bir yaş aralığı belirtilmeden çalışılan ya da birden fazla gelişimsel dönemi içerisine alan eserler ayrı bir klasörde toplanmıştır. Bu eserler 0-18 yaş aralığında olan eserler olup toplandıkları klasör ismi birden fazla dönemi ele alan çalışmalar şeklinde isimlendirilmiştir. Eserler, klasörlerin içerisinde yazarlarının isimleri ile isimlendirilmiş ve birden fazla eseri olan yazarların isimlerinin yanına sayılar konularak ayırım yapılmıştır.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Nitel veri analizleri içerisinde en çok kullanılan analiz türü içerik analizidir. İçerik analizinde ağırlıklı olarak yazılı ve görsel veriler analiz edilmektedir. Bu analizi yapmadan önce araştırmacı önceden ilgili kategorilerini belirlemelidir. Bu kategoriler belirlenirken araştırmacının dikkat etmesi gereken husus başka araştırmacıların da aynı

sonuçlara ulaşabilecekleri şekilde kategoriler olmasıdır.⁵¹ Bunun yanında dokümanlardan elde edilen veriler sayısallaştırılıp da verilebileceği için sayısallaştırma ölçütlerinin önceden belirlenmesi gerekmektedir.⁵² Sayısallaştırma ölçütleri belirlemek ve ilgili kategorileri oluşturmak adına araştırmanın ana ve alt problemlerinden yola çıkılarak eserlere yönelmek üzere sorular hazırlanmıştır. Eserlere yöneltilen sorular şu şekildedir:

1- Eserin türü nedir? *(Eserin yüksek lisans tezi, doktora tezi, makale, kitap ve bildiriden hangisi olduğunu belirtir.)*

2- Eser yazarının adı ve soyadı nedir?

3- Eser yazarının cinsiyeti nedir?

4- Eserin yazıldığı tarih nedir? *(Yıllara göre eserlerin dağılımı verilirken Umut Kaya'nın "Öğrenci Görüşlerine Göre İlahiyat Fakülteleri"⁵³ adlı eserinde yer alan yıl tasnifi esas alınmıştır.)*

5- Eserin yazıldığı üniversite neresidir? *(Yüksek lisans ve doktora çalışmalarının hangi üniversitede yapıldığını belirtir.)*

6- Eserin yapıldığı anabilim dalı neresidir? *(Yüksek lisans ve doktora çalışmalarının İlahiyat veya İDKAB Anabilim Dalında yapıldığını belirtir.)*

7- Eserin yapıldığı bilim dalı neresidir? *(Yüksek lisans ve doktora çalışmalarının İlahiyat veya İDKAB Bilim Dalında yapıldığını belirtir.)*

7- Eser danışmanının adı ve soyadı nedir? *(Yüksek lisans ve doktora çalışmalarının hangi danışman tarafından yaptırıldığını belirtir.)*

9- Eserin yazıldığı dergi hangisidir? *(Makalelerin hangi dergide yazıldığını belirtir.)*

⁵¹ Özdemir, s.335.

⁵² Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007, s.184.

⁵³ Umut Kaya, **Öğrenci Görüşlerine Göre İlahiyat Fakülteleri**. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2020.

10- Eserin yazıldığı sempozyum hangisidir? *(Bildirilerin hangi sempozyumda yer aldığını belirtir.)*

11- Eserin yazıldığı yayınevi neresidir? *(Kitapların hangi yayınevinden olduğunu belirtir.)*

12- Eserin konusu nedir? *(Eserlerin konusunun okul öncesi, 7-13 yaş dönemi, 14-18 yaş dönemi, yetişkinlik ve yaşlılık gibi gelişimsel dönem konularından hangisi olduğunu ve bu ayrımı girmeyen birden fazla dönemi ele alan çalışmaları belirtir.)*

13- Eser belli bir kavramı konu alıyor mu? *(Eserlerin inanç, ahlak, ibadet ve değer kavramlarını konu almalarını belirtir.)*

14- Eserin konusu belli bir ülkeyi esas alıyor mu?

15- Eserin konusu belli bir kişiyi esas alıyor mu?

16- Eserin konusu belli bir cinsiyeti ele alıyor mu?

17- Eserin içindekiler bölümünde, ele alınan gelişimsel dönemle beraber işlenen aile, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav) konularını gösteren kısımlar var mı? *(Yüksek lisan tezi, doktora tezi ve kitapların içindekiler bölümünde aile, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav) konularının olup olmadığı belirtir.)*

18- Eser başlığında konunun Kur'ân-ı Kerîm'e göre işlendiğine dair bir bilgi geçiyor mu?

19- Eser başlığında konunun Hz. Peygamber (sav)'e göre işlendiğine dair bir bilgi geçiyor mu?

20- Eserin başlığında konunun aile konusuna göre ele almasına dair bir bilgi var mı?

21- Eser alan araştırması mı ve bu araştırma hangi eğitim türünü kapsıyor? *(Eserlerin örgün ve yaygın eğitim türlerinden hangisi olduğunu belirtir.)*

22- Eserde kullanılan batı kökenli kaynaklar var mı?

23- Eserde kullanılan geleneksel kaynaklar var mı? (*Eserin dipnot ve kaynakça kısmında ayetlerden, hadislerden ve Mustafa Köylü ve Ahmet Koç'un editörlüğünde hazırlanan Klasik İslam Eğitimcileri*⁵⁴ kitabında yer alan eğitimcilerden kaynak gösterip göstermediğini belirtir)

Yukarıda belirtilen ilgili soruların cevapları bulgular kısmında tablolar ve metin şeklinde sunulacaktır. Yazar isimleri, danışman isimleri, lisansüstü çalışmaların yapıldığı üniversiteler; makalelerin, bildirilerin ve kitapların yayınlandıkları yerler gösterirken birden fazla olanlar tablolara dâhil edilmiştir.

⁵⁴ Mustafa Köylü ve Ahmet Koç (Ed.), **Klasik İslam Eğitimcileri**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016.

3. BULGULAR

3.1. Tezlere Dair Bulgular

Bu bölümde gelişimsel dönemler hakkında yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yapıldıkları yıl, yazar cinsiyeti, yapıldıkları üniversite, anabilim ve bilim dalı, danışman ismi, ele alınan konu, kavram, ülke, kişi ve cinsiyet, içindikiler kısmında aile, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav) kavramlarını ele alarak konunun işlenişini gösteren başlık olması, alan araştırması yapılma durumu ve bu araştırmaların örgün ve yaygın eğitim kurumlarında olmaları ve kullanılan kaynak türü açısından dağılımları verilecektir.

Tablo 1: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Yıllara Göre Dağılımı

Yapılan Yıllar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri
1983-1993	0	2
1994-2012	51	12
2013-2019	17	4
Toplam	68	18

Din eğitimi alanında gelişimsel dönemler hakkında yapılan tezler incelendiğinde bu konuyla alakalı 68 tane yüksek lisans, 18 tane doktora olmak üzere toplam 86 teze ulaşılmıştır. Yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında ise farklılık gösterdiği görülmektedir. En fazla yüksek lisans tez yazımı 1994 ve 2012 yılları arasında görülürken, 1983 ve 1993 yılları arasında yüksek lisansa ait tez yazılmadığı görülmektedir. Doktora tezleri incelendiğinde en fazla doktora tezi 1994 ve 2012 yılları arasında yazılırken, en az doktora tezi -yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi- 1983 ve 1993 yılları arasında yazılmıştır. Ayrıca en fazla yüksek lisans tezinin 8 adetle 2010 yılında, en fazla doktora tezinin ise 3 adet ile 2004 yılında yazıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri
Kadın	41	4
Erkek	27	14
Toplam	68	18

Konuyla alakalı yazılan tezlerin yazar cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında bu alanda yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin 41 tanesi kadın yazarlar tarafından yazılırken 27 tanesi erkek yazarlar tarafından yazılmıştır. Diğer yapılan makale, bildiri ve kitap gibi akademik çalışmalara nazaran yüksek lisans çalışmalarında kadın yazarların sayısının erkek yazarlardan daha fazla olduğuna ulaşılmıştır. Yapılan doktora çalışmaları incelendiğinde bu konu hakkında 4 kadın ve 14 erkek yazar doktora çalışmalarını tamamlamışlardır.

Konuyla alakalı ilk tez Mualla Selçuk'un 1989 yılında hazırlamış olduğu doktora tezi olurken ilk yüksek lisans çalışması 1993 yılında Yurdagül Mehmedoğlu⁵⁵ tarafından hazırlanmıştır. Gelişimsel dönemler hakkında ilk yüksek lisans ve doktora çalışmaları kadın yazarlar tarafından yapılmıştır. Erkek yazarlar arasında ilk doktora çalışmasını 1993 yılında Mehmet Akif Kılavuz⁵⁶ hazırlarken ilk yüksek lisans çalışması 1994 yılında Erdal Baykan⁵⁷ tarafından kaleme alınmıştır. Ayrıca hem yüksek lisans çalışmasını hem de doktora çalışmasını gelişimsel dönemler üzerine yapan akademisyenin İsmail Sağlam olduğu görülmüştür. Kadın ve erkek yazarların çalışmış oldukları gelişimsel dönemlere bakıldığında ise her döneme ait çalışmaların olduğu tespit edilmiştir.

⁵⁵ Yurdagül Mehmedoğlu, **Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi**, TDVY, Ankara: 1994.

⁵⁶ Mehmet Akif Kılavuz, "Ergenlerde Özdeşleşme Ve Din Eğitimi (İHL Ve GL Öğrencilerinin Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma)", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Uludağ Üniversitesi SBE, 1993.

⁵⁷ Erdal Baykan, "Ahiret İnancının Ortaöğretim Gençliği Üzerindeki Anlamı ve Etkileri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, 1994.

Tablo 3: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Üniversiteye Göre Dağılımları

Yapılan Üniversite	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Toplam
Ankara Üniversitesi	5	4	9
Atatürk Üniversitesi	4	1	5
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	6	1	7
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1	2
İstanbul Üniversitesi	1	1	2
Marmara Üniversitesi	19	1	20
Necmettin Erbakan Üniversitesi	3	1	4
On Dokuz Mayıs Üniversitesi	3	2	5
Rize Üniversitesi	3	0	3
Sakarya Üniversitesi	5	0	5
Selçuk Üniversitesi	9	1	10
Uludağ Üniversitesi	3	4	7
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2	0	2

Gelişimsel dönemler hakkında lisansüstü tezlerin yapıldıkları üniversiteler incelendiğinde en çok yüksek lisans tezinin 19 teze Marmara Üniversitesi bünyesinde yapıldığı görülmüştür. İkinci olarak 9 teze Selçuk Üniversitesinde yüksek lisans tezi yazılırken üçüncü olarak 6 teze Sivas Cumhuriyet Üniversitesi olmuştur. Yapılmış olan doktora tezlerinin yapıldıkları üniversiteler dağılımı incelendiğinde en fazla doktora tezi 4 adetle Ankara Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi bünyesinde kaleme alınmıştır. Yüksek lisans tezinde en fazla yazılan tez Marmara Üniversitesine ait olurken doktora tezleri dağılımına bakıldığında zaman bir adet tezin yazıldığı görülmektedir.

Tablo 4: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Danışman İsimlerine Göre Dağılımları

Danışman İsmi	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Toplam
Abbas Çelik	2	1	3
Abdullah Özbek	4	0	4
Abdurrahman Dodurgalı	3	0	3
Ahmet Koç	3	0	3
Bayraktar Bayraklı	3	1	4
Beyza Bilgin	0	2	2
Cemal Tosun	2	2	4
Hasan Mahmut Çamdibi	2	0	2
Macid Yılmaz	2	0	2
Mehmet Emin Ay	1	2	3
Mehmet Faruk Bayraktar	5	0	5
Mehmet Zeki Aydın	3	0	3
Mevlüt Kaya	2	2	4
Mualla Selçuk	2	0	2
Muhammed Fatih Genç	2	1	3
Muhiddin Okumuşlar	3	0	3
Mustafa Öcal	1	2	3
Mustafa Tavukçuoğlu	3	2	5
Recep Kaymakcan	2	0	2
Yurdagül Mehmedoğlu	4	0	4

Gelişimsel dönemler hakkında hazırlanan yüksek lisans tezlerine danışmanlık yapan isimlere bakıldığında en çok yüksek lisans tezine 5 adet tezle Mehmet Faruk Bayraktar'ın danışmanlık yaptığı görülmüştür. Daha sonra 4 tezle en fazla danışmanlık yapan isimler Yurdagül Mehmedoğlu ve Abdullah Özbek olmuştur. Doktora tezleri incelendiğinde bir danışmanın en fazla bu konu hakkında iki teze danışmanlık yaptığı

görülmüştür ve bu isimler Beyza Bilgin, Cemal Tosun, Mehmet Emin Ay, Mevlüt Kaya, Mustafa Öcal ve Mustafa Tavukçuoğlu'dur. En fazla lisansüstü çalışmanın olduğu üniversitelere bakıldığı zaman danışman olan isimlerin bu üniversitelerde yer alan akademisyenler olması normal bir dağılım olarak görülmektedir.

Tablo 5: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Anabilim Dalına Göre Dağılımları

Yapılan Anabilim Dalı	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı	51	16
İDKAB Anabilim Dalı	11	1
Belirtilmemiş	7	1
Toplam	68	18

Anabilim dallarına göre yapılmış olan yüksek lisans a ait tezlerin 51 tanesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, 11 tanesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Anabilim dalına (İDKAB) aitken 7 tanesinde herhangi bir anabilim dalı belirtilmemiştir. Yapılan doktora tezleri incelendiğinde 16 tanesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalına, 1 tanesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Anabilim Dalına aitken 1 tanesinde anabilim dalının belirtilmediği tespit edilmiştir. Anabilim dalı belirtilmemiş olan yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden daha fazla olması sonucu genel olarak gelişimsel dönemler hakkında yapılan yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden daha fazla olmasına bakıldığında normal bir dağılım olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazıldıkları Bilim Dalına Göre Dağılımları

Yapılan Bilim Dalı	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri
--------------------	-----------------------	-----------------

Din Eğitimi Bilim Dalı	35	12
İDKAB Bilim Dalı	14	1
Belirtilmemiş	19	5
Toplam	68	18

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan yüksek lisans tezlerinin bilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde 35 yüksek lisans tezinin Din Eğitimi Bilim Dalı, 14 yüksek lisans tezinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bilim Dalına ait olduğu ve 19 tane yüksek lisans tezinde herhangi bir bilim dalının belirtilmediği görülmektedir. Doktora tezleri üzerinde yapılan araştırmada ise 12 doktora tezinin Din Eğitimi Bilim Dalı, 1 doktora tezinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bilim Dalına ve 5 doktora tezinin bir bilim dalı belirtilmeden yazıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Ele Alınan Konuya Göre Dağılımları

Ele Alınan Konu	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri
Okul Öncesi Dönemi	24	3
7-13 Yaş Dönemi	15	5
14-18 Yaş Dönemi	9	2
Yetişkinlik Dönemi	7	3
Yaşlılık Dönemi	2	0
Birden Fazla Dönemi Ele Alan Çalışmalar	11	7
Toplam	68	18

Gelişimsel dönemler hakkında yapılan yüksek lisans tezlerine bakıldığı zaman bu tezlerin hangi konuyu ele alarak çalışma yaptıkları incelendiğinde en fazla 24 tezle okul öncesi dönemi sonra 15 tezle 7-13 yaş dönemi konusu, 9 tezde 14-18 yaş dönemi ve 7 tezle yetişkinlik dönemi konusu hakkında çalışılırken, en az 2 tezle yaşlılık ve 11

tezle birden fazla dönemi ele alan yüksek lisans tezi yazılmıştır. Doktora tezlerinde çalışılan en fazla konu yüksek lisans tezlerinden farklı olarak 7 tezle birden fazla dönemi ele alan çalışmalar yapılırken, daha sonra ise 5 tezle 7-13 yaş dönemi, en az 2 tezle 14-18 yaş dönemi çalışılmış ve yaşlılık dönemi üzerine yapılan bir teze ulaşılamamıştır. Doktora tezlerinde yaşlılık dönemine ait hiçbir teze rastlanmaması bu konunun üzerinde daha az durulduğuna ve bu konuda literatürde yer alan bir eksikliğin olduğuna ulaşılmıştır. Diğer akademik çalışmalara oranla 7-13 yaş dönemi yüksek lisans ve doktora tezlerinde daha fazla çalışılmıştır.

Tablo 8: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Kavram Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kavram	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi
İnanç	3	0
İbadet	1	1
Ahlak	3	2
Değerler	8	0
Toplam	15	3

Kullanılan kavramlar incelendiğinde yüksek lisans tezlerinde en çok 8 tezle değerler kavramı üzerinde durulurken sonra 3 tezle inanç, 3 tezle ahlak ve 1 tezle ibadet kavramı üzerine durulmuştur. Doktora tezlerine bakıldığında zaman 2 tezde ahlak kavramının, 1 tezde ibadet kavramının çalışıldığı görülmekle birlikte inanç ve değerler üzerine yapılmış bir doktora çalışmasına rastlanmamıştır. Bu durum gelişimsel dönemler hakkında yazılan doktora tezlerinde kavram kullanımının az olduğunu göstermektedir.

İnanç kavramı üzerine yapılan ilk yüksek tezi Erdal Baykan⁵⁸ tarafından 1994 yılında Selçuk Üniversitesinde yapılmış olup ahiret inancının 14-18 yaş dönemi üzerindeki anlam ve etkilerini konu almaktadır. Çalışma lise öğrencileri ile anket çalışması yapılarak hazırlanmıştır. Bu konu hakkında ikinci tez yine Selçuk Üniversitesinde 1996 yılında Hasan Basri Bağçivan⁵⁹ tarafından hazırlanmıştır. Yine 14-18 yaş döneminde dini inanç, tutum ve davranışı ele alan çalışmada alan araştırması yapılmıştır. Bu konu hakkında son yüksek lisans tezi 2015 yılında Halil Geçit⁶⁰ tarafından Necmettin Erbakan Üniversitesinde 7-13 yaş öğrencilerinin ahiret inançları üzerine yapılmıştır. Ortaokul öğrencileriyle hem anket hem de mülakat yapılmıştır. İki kez çalışılan ahiret inancı konusu temalı çalışmaların ilkinin daha eski yıllarda yapılmış olduğu, ikinci çalışmanın ise günümüze daha yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca inanç kavramını ele alarak çalışılan tüm yüksek lisans tezlerinde alan araştırması yapılmıştır.

İbadet kavramı üzerine yapılan yüksek lisans tezi 1998 yılında Eyüp Şimşek⁶¹ tarafından Atatürk Üniversitesinde 7-13 yaş dönemi öğrencilerine anket uygulayarak çalışılmıştır. Bu alanda 2002 yılında Uludağ Üniversitesinden doktora tezi yapan İsmail Sağlam⁶² ise yine 7-13 yaş dönemi üzerinden konuyu ele alarak öğrenci, veli ve öğretmenlerle hem anket hem de mülakat yaparak çalışmasını tamamlamıştır. Her iki tezde ibadet kavramını ibadet eğitimi üzerinden ele alarak çalışılmıştır. Ayrıca ilk çalışmanın yapım yılı eski olmakla birlikte daha sonra yapılan araştırma bu çalışmadan yıllar sonra yapılmıştır. Günümüze daha yakın bir tarihte yapılan çalışmaya ise ulaşamamıştır.

⁵⁸ Erdal Baykan, “Ahiret İnancının Ortaöğretim Gençliği Üzerindeki Anlamı ve Etkileri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, 1994.

⁵⁹ Hasan Basri Bağçivan, “Adana-Düziçi Merkezindeki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Dini İnanç, Tutum Ve Davranışlarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, 1996.

⁶⁰ Halil Geçit, “Ortaokul Öğrencilerinin Ahiret İnancı Algıları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2015.

⁶¹ Eyüp Şimşek, “Çocukluk Döneminde İbadet Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Atatürk Üniversitesi SBE, 1998.

⁶² İsmail Sağlam, “İbadet Eğitimi-Öğretimi ve Metotları (7-14 Yaş)”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Uludağ Üniversitesi SBE, 2002.

Mevlüt Baycu⁶³ 2002 yılında Cumhuriyet Üniversitesinde yapmış olduğu yüksek lisans teziyle 14-18 yaş dönemini ele alarak ilk gelişimsel dönemlerle birlikte ahlak kavramını çalışmıştır. Ahlak eğitime bağlı olarak utanma duygusunu işleyen çalışmada aynı zamanda lise öğrencilerine anket uygulanmıştır. Konu hakkında ikinci yapılan yüksek lisans tezi 2006 yılında Ankara Üniversitesinde Fatma Topbaşı⁶⁴ tarafından hazırlanmış ve okul öncesi dönemde ahlaki gelişimde dramının yeri ve öneminden bahsetmiştir. Son yüksek lisans tezi ise Murat Soysal⁶⁵ tarafından 2010 yılında Marmara Üniversitesinde hazırlanmıştır. Soysal bu 7-12 yaş dönemi çocuklarında ahlaki karakter özellikleri ve eğitime değinmiştir. İlk doktora tezi ise okul öncesi dönemi ele alan ve 2001 yılında Marmara Üniversitesinde Zeynep Nezahat Özeri⁶⁶ tarafından yapılmıştır. Din ve ahlak eğitime değinen Özeri okul öncesi kurumlarında yer alan programlar üzerinden çalışmasını yapmıştır. Diğer bir doktora tezi olan ve 2004 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesinde Hacı Yusuf Acuner⁶⁷ tarafından hazırlanan çalışma ergenlik döneminde ahlaki yargı gelişimi ve ahlak eğitimini ele alarak hazırlanmıştır. Çalışma lise öğrencilerine anket uygulanarak çalışılmıştır. İnanç ve ibadet kavramını ele alarak yazılan çalışmalara bakıldığında ahlak kavramını çalışan gelişimsel dönemlere ait çalışmalar daha geç yıllarda ele alınmıştır.

Değerleri ele alarak hazırlanan yüksek lisans tezlerine bakıldığında en fazla 6 teze okul öncesi dönemi çalışıldığı görülmüştür. Bu tezlerde 2 tanesi Marmara Üniversitesinde hazırlanmıştır. Doğruluk, hoşgörü, merhamet, paylaşma ve yardımlaşma, mahremiyet ve temel değerler üzerine yapılan çalışmaların sadece bir

⁶³ Mevlüt Baycu, “Ahlak Eğitimi Çerçevesinde Utanma (Haya) Duygusu Eğitimi (Niğde İl Merkezindeki Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2002.

⁶⁴ Fatma Topbaşı, “Okul Öncesi Dönem 6 Yaş Grubu Çocukların Törel (Ahlâkî) Gelişiminde Dramının Yeri Ve Önemi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2006.

⁶⁵ Murat Soysal, “İlköğretimde 7-12 Yaş Arası Çocuklarda Ahlaki Karakter Özellikleri ve Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2010.

⁶⁶ Zeynep Nezahat Özeri, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din ve Ahlak Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2001.

⁶⁷ Hacı Yusuf Acuner, “14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi Ve Ahlak Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, 2004.

tanesinde çocukların velileri ile anket yapılmıştır. 7-13 yaş dönemini ele alan tezde ise yardımlaşma ve paylaşma değerleri üzerine durulurken yetişkinlik dönemini ele alan tezde değerler eğitimi üzerinde durulup Kur'an Kursundaki öğrencilerle anket çalışması yapılarak hazırlanmıştır. Bu konu hakkında ilk çalışmanın 2006 yılında son çalışmanın 2018 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Ahlak kavramı gibi değerler üzerine yapılan tezler de inanç ve ibadet kavramları üzerine yapılan tezlerden daha sonraki yıllarda çalışılmaya başlanmıştır.

Tespit edildiği üzere belli bir kavramı ele alarak hazırlanan gelişimsel dönemler hakkındaki lisansüstü tezlerde konu çoğunlukla alan araştırmasına gidilerek çalışılırken bu tarzda en fazla çalışma Marmara Üniversitesi bünyesinde hazırlanmıştır. En fazla okul öncesi dönemini ele alan çalışmalara ulaşılrken yetişkinlik dönemine ait 2 çalışmaya ulaşılmış ve yaşlılık dönemine ait herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Tablo 9: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Konu Edinilen Ülkelere Göre Dağılımları

Konu Edinilen Ülke	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi
Belçika	0	1
Amerika	1	0
Hollanda	0	1
Toplam	1	2

Ülke bazında ele alınan gelişimsel dönemler hakkındaki yüksek lisans tezlerine bakıldığı zaman sadece Amerika hakkında Sümeyra Uzun'un⁶⁸ 2016 yılında İstanbul Üniversitesinde yaptığı bir teze ulaşılmıştır. Uzun'un okul öncesi dönemi ele alarak hazırladığı çalışmasında Türkiye'de uygulanmakta olan 4-6 yaş Kur'an Kursu programı ile Amerika'da olan ve orada yaşayan Müslümanlar tarafından 1993 yılından beri

⁶⁸ Sümeyra Uzun, "Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 2016.

uygulanan IQRA Vakfı Okul Öncesi İslam Dini Eğitimi Programını (IQRA Kindergarten Islamic Curriculum) karşılaştırarak çalışmasını hazırlamıştır.

Doktora tezlerinde ise Abdulhalim İnam'ın⁶⁹ 2013 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesinde Belçika üzerine ve Muhammed Fatih Genç'in⁷⁰ 2011 yılında Ankara Üniversitesinde Hollanda üzerine yaptıkları tezlere ulaşılmıştır. İnam Belçika Katolik eğitim kurumlarında verilen ve 3-6 yaş aralığındaki çocukları ele alan din eğitimi programı, metot ve öğretmenlerin yetiştirilme programı üzerinden inceleyerek bu kurumlarda çalışan öğretmenlerle görüşmeler yapmıştır. Genç ise yapmış olduğu doktora çalışmasında Hollanda'da havra, kilise ve camilerde ergenlik dönemine yönelik yürütülen eğitsel faaliyet ve hizmetleri karşılaştırıp bu kurumlarda görev alan din adamları ile hizmet alan gençlerle görüşmeler yaparak çalışmasını tamamlamıştır.

Belirli bir ülkeyi esas alarak gelişimsel dönemleri çalışan lisansüstü tezlerde sadece üç ülke çalışılmıştır. Çalışmaların hepsi yetişkinlik dönemi öncesine ait olup yaygın eğitim üzerinden çalışılarak hazırlanmıştır. Var olan tezlerin hepsi ayrı üniversitelerde çalışılmış ve yapılma tarihlerinin günümüze yakın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Konu Edinilen Kişilere Göre Dağılımları

Konu Edinilen Kişi	Yüksek Lisans Tezi
Ahmet Hamdi Akseki	1
James W. Fowler	3
Toplam	4

⁶⁹ Abdulhalim İnam, “Belçika Katolik Eğitim Kurumlarında Okulöncesi Dönemde Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, 2013.

⁷⁰ Muhammed Fatih Genç, “Yaygın Din Eğitiminde Gençliğin Eğitimi: Hollanda’da Havra, Kilise ve Camilerde Gençliğe Yönelik Eğitsel Faaliyet ve Hizmetler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2011.

Gelişimsel dönemler hakkında yapılan lisansüstü çalışmaların belirli bir isme göre konuyu ele almalarına bakıldığı zaman bu alanda sadece yüksek lisans çalışmalarına ulaşılmış ve doktora çalışmalarına rastlanmamıştır. Yüksek lisans çalışmalarında ise en çok James W. Fowler'ın görüşleri esas alınarak hazırlanmış 3 tezin olduğu görülmüştür. Bu tezleri ele alan isimler Rukiye Türküz⁷¹, Baksen Özdemir⁷² ve Erdoğan Söylemez⁷³ olmuştur. Bu isimden sonra Ahmet Hamdi Akseki'nin görüşlerini ele alan Alim Bayhan'ın⁷⁴ yazdığı bir teze ulaşılmıştır.

Erdoğan Söylemez'in 2009 yılında Marmara Üniversitesinde yapmış olduğu yüksek lisans tezi ise yetişkinlik dönemini ele almıştır. James W. Fowler'a göre inanç gelişim ve eğitimi ele alan Söylemez 10 kadın ve 10 erkekle mülakat yaparak çalışmasını yapmıştır. Rukiye Türküz 2009 yılında Marmara Üniversitesinde James W. Fowler'ın inanç gelişimi teorisi bağlamında okul öncesi dönemi ele alarak çalışmasını hazırlamıştır. Çalışmada 5-6 yaş grubunda olan çocuklara Fowler'ın hazırlamış olduğu inanç gelişim mülakatı uygulanmıştır. Baksen Özdemir 2008 yılında Marmara Üniversitesinde yine Fowler'ın inanç gelişim teorisinden yola çıkarak dini gelişim ve eğitimi ele almıştır. Türküz'den farklı olarak çalışmasında hem 7-13 yaş hem de 14-18 yaş dönemine yer vermiş ve çalışmasında alan araştırması yapmıştır. Bu 3 teze danışmanlık yapan akademisyenin Yurdagül Mehmedoğlu olduğu tespit edilmiştir. Ahmet Hamdi Akseki'yi ele alarak Alim Bayhan tarafından yapılan yüksek lisans tezi yine Marmara Üniversitesinde ve 2010 yılında hazırlanmıştır. Bayhan, Ahmet Hamdi

⁷¹ Rukiye Türküz, “Okul Öncesi Dönemde Dini Gelişim ve Eğitimi (James W. Fowler’ın Dini İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

⁷² Baksen Özdemir, “13-20 Yaşları Arasında Dini Gelişim ve Eğitimi (James W. Fowler’ın İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2008.

⁷³ Erdoğan Söylemez, “31-40 Yaşları Arasında İnanç Gelişimi Ve Eğitimi (James W. Fowler’a Göre İnanç Gelişimi)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

⁷⁴ Alim Bayan, “Ahmet Hamdi Akseki’nin Eğitim Görüşleri ve Çocuklara Din Dersleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2010.

Akseki'nin eserlerini ve onunla aynı dönemde yaşamış ve aynı düşünceye sahip olan bireylerin eserlerini inceleyerek çalışmasını hazırlamıştır.

Belirli bir kişiyi ele alan tüm yüksek lisans tezleri incelendiğinde hepsinin birbirlerine yakın tarihte ve aynı üniversitede hazırlanmış olduğu görülmüştür. Ayrıca Bayan'ın yaptığı tez hariç diğer tezlerde alan araştırmasına yer verilmiştir.

Tablo 11: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Alan Araştırması Yaptıkları Yerlere Göre Dağılımları

Eğitim Kurumu	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Toplam
Örgün Eğitim Kurumu	21	9	30
Yaygın Eğitim Kurumu	7	3	10

Yapılan yüksek lisans çalışmalarında bulunan alan araştırmalarının 21 tanesinin örgün eğitim kurumunda, 7 tanesinin yaygın eğitim kurumunda olduğu görülmüştür. Doktora çalışmalarında ise bu sayılar 9 teze en fazla örgün eğitim kurumlarında alan araştırması yapıldığı ve daha sonra 3 teze yaygın eğitim kurumlarında yapılan alan araştırmalarının olduğuna ulaşılmıştır.

Lisansüstü çalışmalara bakıldığı zaman gelişimsel dönemleri ele alan tezlerde genellikle örgün eğitim kurumlarında alan araştırması yapıldığı görülmüştür. Örgün eğitim kurumlarında yapılan alan araştırmalarını içeren tezlere bakıldığı zaman ise en fazla 7-13 yaş dönemi sonra 14-18 yaş dönemi ve okul öncesi dönemi çalışılmıştır. Bu alanda yapılan ilk tez 1989 yılına ait olmakla birlikte bu konuda Uludağ Üniversitesinde Mustafa Öcal'ın danışmanlık yaptığı biri 14-18 yaş ikisi 7-13 yaş dönemi olmak üzere 3 teze ulaşılmıştır. Mustafa Tavukçuoğlu'nun ise biri Selçuk Üniversitesinde üçü Necmettin Erbakan Üniversitesinde olmak üzere danışmanlık yaptığı 4 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden biri okul öncesi dönemini ele alırken diğerleri 7-13 yaş dönemini ele almaktadır.

Yaygın eğitim kurumlarında yapılan tezlere bakıldığında en fazla 6 çalışmayla yetişkinlik döneminin çalışıldığı görülürken daha sonra 14-18 yaş döneminin konu alındığı görülmüştür. Bu alanda yapılan ilk tez 1996 yılında çalışılırken, bu tezlere en fazla danışmanlık yapan ismin Ankara Üniversitesinde -biri ergenlik ikisi yetişkinlik dönemine ait olmakla birlikte- Cemal Tosun olduğu görülmüştür. Ayrıca Ahmet Koç Rize üniversitesinde biri ergenlik biri yetişkinlik dönemi olan 2 teze danışmanlık yaparken diğer lisansüstü çalışmalarının danışman ve yapıldıkları üniversitelerinin farklı olduğu görülmüştür.

Örgün ve yaygın eğitim kurumları dışında ıslahevi, sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumları ve huzurevlerinde olan ve tesadüfi örneklem yoluyla seçilen kişileri ele alıp çalışmasını yapan araştırmalara da rastlanmıştır. Ayrıca örgün eğitim kurumlarının yetişkinlik dönemi öncesine ve yaygın eğitim kurumlarının ağırlıklı olarak yetişkinlik dönemine hitap etmesine bakıldığında bu sayıların normal bir dağılım olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kaynak Türü	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Toplam
Geleneksel Kaynaklar	2	0	2
Batı Kökenli Kaynaklar	19	2	21
Geleneksel/ Batı Kökenli Kaynaklar	47	16	63

Yapılan araştırma sonucunda gelişimsel dönemler konusu hakkında yapılan yüksek lisans tezlerinde kullanılan kaynak türleri araştırıldığında kaynağın geleneksel kaynak olduğu 2 ve kaynağın batı kökenli kaynak olduğu 19 çalışmaya ulaşılmıştır. Yüksek lisans çalışmalarında aynı zamanda 47 çalışmada hem geleneksel hem de batı kökenli kaynak birlikte kullanılmıştır. Doktora tezlerine bakıldığı zaman geleneksel kaynakların kullanıldığı çalışmaya ulaşılamazken, batı kökenli kaynakların daha yoğun

olarak kullanıldığı 2 çalışmaya ulaşılmıştır. Doktora çalışmalarında ise 16 çalışmada hem geleneksel hem de batı kökenli kaynaklar birlikte kullanılmıştır. Gelişimsel dönemler hakkında yapılan lisansüstü çalışmalar incelendiğinde iki kaynağın birlikte bulunduğu çalışmaların, sadece batı kökenli kaynak kullanan veya sadece geleneksel kaynak kullanan çalışmalara oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Geleneksel kaynak kullanan yüksek lisans tezlerine bakıldığı zaman Gazzali ve Haris el- Muhasibi'den yararlandıkları görülmüştür.

Yapılan lisansüstü tezler incelendiğinde belirli bir cinsiyeti ele alarak gelişimsel dönemler hakkında çalışma yapan 3 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Bu yüksek lisans tezlerinde kadınlar ele alınarak Kur'an kursu örnekleminde incelemeler yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada belirli bir cinsiyeti ele alan doktora tezine ulaşamadığı gibi hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde erkek, erkek çocuğu veya kız çocuğu gibi konuların ele alındığı araştırmalara da rastlanmamıştır.

Bu tezlerin ilki Hatice Semiz⁷⁵ tarafından 2011 yılında Rize Üniversitesinde hazırlanmıştır. Kur'an kurslarında okuyan kadın yetişkinlerin beklenti ve sorunlarını ele alan çalışmasında hem anket hem de mülakat yapmıştır. Bir diğer ise 2011 yılında Marmara Üniversitesinde Safiye Süngü'nün⁷⁶ hazırlamış olduğu çalışma da Kur'an kurslarında yetişkin kadınların din eğitimini ele almaktadır. Süngü bu çalışmada yine yetişkin kadınların ihtiyaç ve beklentilerini ele alınıp sadece anket çalışması yaparak tezini hazırlamıştır. 2018 yılında Ankara Üniversitesinde Sıdika Köseoğlu'nun⁷⁷ yapmış olduğu çalışma ise diğer iki çalışmadan farklı olarak yetişkin kadınların din eğitiminde değerler eğitimini konu almıştır. Diğer çalışmalara benzer olarak Köseoğlu'nun tezi de Kur'an kursları örnekleminde mülakat yapılarak çalışılmıştır.

⁷⁵ Hatice Semiz, "Kur'an Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Rize Üniversitesi SBE, 2011.

⁷⁶ Safiye Süngü, "Kur'an Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2011.

⁷⁷ Sıdika Köseoğlu, "Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur'an Kursları Örneği", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2018.

Gelişimsel dönemler hakkında hazırlanan lisansüstü tezler incelendiğinde konuyu aile konusuyla birlikte işleyen 7 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Doktora çalışmalarına bakıldığında zaman sadece 2019 yılında Dicle Üniversitesinde Ahmet Çın⁷⁸ okul öncesi dönem üzerine yaptığı doktora çalışmasında konuyu aileye göre ele alarak işlendiği görülmüştür. Yüksek lisans tezlerinde aile konusuyla beraber en fazla işlenen dönem 5 çalışmayla 7-13 yaş dönemi olurken 2 çalışmayla okul öncesi dönemi ve 1 çalışmayla 14-18 yaş dönemi çalışılmıştır. 7-13 yaş dönemine ait olan çalışmaların 2 tanesi Cumhuriyet Üniversitesinde Mehmet Zeki Aydın'ın danışmanlığında hazırlanırken diğer çalışmalar farklı üniversitelerde farklı danışmanlar tarafından hazırlanmıştır. Aile konusuyla birlikte çalışılan tezlerin hepsinin yetişkinlik dönemi öncesine ait olması bu dönemde bireye ailenin etkisinin daha çok olduğu düşünüldüğünde bu tarz çalışmaların olduğu, yetişkinlik ve yaşlılık döneminde de bireylerin aileyle birlikte oldukları ve bu dönemlerde aile kavramını içeren çalışmaların da olması gerektiğini göstermektedir. Bu konuda çalışma yapan yazarların cinsiyet dağılımına bakıldığında ise hem kadın hem erkek yazarların araştırmalar yaptıkları görülmüştür. Ulaşılan tezlerde bu konu karakter eğitime ailenin etkisi, dini bilgi ve duygu gelişimde ailenin etkisi, dini alışkanlıklar kazanmada ve dini tutum ve davranışlarda ailenin rolü şeklinde işlendiği görülmüştür.

Yüksek lisans tezlerinin içindekiler bölümüne bakıldığında işlenen gelişimsel dönemin Hz. Muhammed (sav)'i konu alarak çalışıldığı 3 yüksek lisans tezinin olduğu görülmüştür. Bu alanda yapılmış doktora tezine ulaşamadığı gibi Kur'ân-ı Kerîm'i konu alarak çalışmasını hazırlayan yüksek lisans ve doktora tezlerine de ulaşamamıştır.

Bu konu hakkında yapılan ilk yüksek lisans tezi 2006 yılında Uludağ Üniversitesinde Şeyma Şafak'ın⁷⁹ hazırlamış olduğu tezdır. 7-13 yaş dönemini konu alarak çalışmasını hazırlayan Şafak, alan araştırması yaparak çocukların Hz. Peygamber

⁷⁸ Ahmet Çın, "İlk Çocukluk Döneminde Çocuğun Din Eğitimi ve Ailenin Din Eğitime Etkisi", **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Diyarbakır Örneği), Dicle Üniversitesi SBE, 2019.

⁷⁹ Şeyma Şafak, "6-11 Yaş Çocuklarının Allah Ve Peygamberden İstek Ve Beklentileri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Uludağ Üniversitesi SBE, 2006.

(sav)’i tanıma düzeylerini ve ondan istek ve beklentilerini araştırmıştır. 2009 yılında Marmara Üniversitesinde Hatice Yılmaz Çıtak⁸⁰ tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi yine 7-13 yaş dönemini esas alarak ve çocuklarla iletişim konusunda Hz. Peygamber (sav)’in model olmasını sahih hadis kaynaklarından yola çıkarak çalışmasında işlemiştir. Konu hakkında yapılan son tez 2014 yılında Ankara Üniversitesinde Hasan Sözen⁸¹ tarafından hazırlanmıştır. Sözen, sosyal ve bilişsel öğrenme kuramı kapsamında Hz. Peygamber (sav)’in model olmasını ele alarak çalışmasını tamamlamıştır. Konu hakkında yapılan yüksek lisans tezlerine bakıldığında hepsinin farklı yıllarda, farklı üniversiteler bünyesinde ve konuyu farklı açılardan ele alarak hazırlanmış oldukları görülmüştür.

3.2. Makalelere Dair Bulgular

Yapılan araştırma sonucunda gelişimsel dönemlerde hakkında yapılmış olan 117 adet makale tespit edilmiş olup bu bölümde makalelerin sayıları, yapıldıkları yıl, yazar cinsiyeti, yazar unvanı, yayımlandıkları dergi ve ele alınan konu, kavram, ülke, kişi, cinsiyet, aile, makale başlığında Kur’ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav)’in yer alıp almaması, alan araştırması yapılma durumu ve bu araştırmaların örgün ve yaygın eğitim kurumlarında olmaları, kullanılan kaynak türü ve çeviri olmaları açısından dağılımları verilecektir.

Tablo 13: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yazıldıkları Yıllara Göre Dağılımları

Yapılan Yıllar	Makale Sayısı
1949-1982	3

⁸⁰ Hatice Yılmaz Çıtak, “Çocuklarla İletişimde Model Olarak Hz. Muhammed”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

⁸¹ Hasan Sözen, “Çocuğun Din Eğitime Hz. Muhammed’in Hayatı Bağlamında Kuramsal Bir Yaklaşım”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2014.

1983-1993	13
1994-2012	73
2013-2019	28
Toplam	117

Yıllara göre yapılan makalelerin dağılımlarına incelendiğinde tespit edildiği kadarıyla ilk makale 1962 yılında yazılmıştır. Bu yılda yazılan makale İbrahim Agah Çubukçu'ya ait "İslamiyet ve Çocuk Eğitimi" adlı makaledir.⁸² 1996 yılından sonra yazımında artış gösterilen gelişimsel dönemler hakkında yazılan makalelerin en fazla yazıldığı yıllar 73 makaleyle 1994-2012 arasındaki yılları kapsamaktadır. En fazla makalenin yazıldığı yıl ise 9 makaleyle 2005 yılı olurken, bu yılda her gelişimsel dönem üzerine makaleler yazılmıştır. Yetişkinlik dönemine ait ilk çalışma 1998 yılında yazılırken yaşlılık dönemine ait ilk çalışma 2005 yılında yazılmıştır. Ayrıca gelişimsel dönemlerin birbirinden daha net ayrılarak çalışılmasının 2000 yılında sonra yapılan çalışmalarda olduğu görülmüştür.

Tablo 14: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Makaleler
Kadın	9
Erkek	61
Toplam	70

Cinsiyet dağılımına bakıldığında erkek yazarların 61 kişiyle 9 kadın yazara oranla daha fazla oldukları görülmektedir. Erkek yazarların bu alanda 105 makale yazarak 12 adet makale yazan kadın yazarlardan daha çok gelişimsel dönemler hakkında çalışmalar yaptıkları tespit edilmiştir. Din Eğitimi alanında çalışmalar yapan

⁸² İbrahim Agah Çubukçu, "İslamiyet ve Çocuk Eğitimi", **Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi**, Cilt.1, Sayı.5, (1962).

yazarların sayısına bakıldığı zaman erkek yazarların kadın yazarlardan fazla olması, bu alanda çalışmalar yapan erkek yazar sayısının kadın yazarlardan daha fazla olmasını normal kılmaktadır. Gelişimsel dönemler hakkında kadın yazarlardan bu konuyu ilk ele alan Beyza Bilgin olmuştur.⁸³ Onun ardından bu alanda çalışmalar yapan isim ise doktora tezinden hareketle makalesini hazırlayan Mualla Selçuk'tur.⁸⁴ Kadın ve erkek yazarların hangi gelişimsel dönemi ele alarak makalelerini yazdıklarına bakıldığında yetişkinlik dönemi ve yaşlılık dönemi üzerine sadece erkek yazarların makale yazdıkları görülmektedir.

Tablo 15: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yazar İsimlerine Göre Dağılımları

Yazar İsmi	Makaleler Sayısı
Ali Baz Bilici	3
Beyza Bilgin	3
Cemil Oruç	4
Erdoğan Fırat	2
Esra Türk	2
İlhan Yıldız	2
İsmail Sağlam	7
Macid Yılmaz	2
Mehmet Akif Kılavuz	7
Mehmet Emin Ay	5
Muhammed Ali Yazıbaşı	2
Mustafa Köylü	6
Mustafa Öcal	3

⁸³ Beyza Bilgin, “Almanya Federal Cumhuriyetinde Türk Çocuklarına İslami Din Dersi Program Geliştirme Çalışmaları”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt.30, Sayı.1, (1988).

⁸⁴ Mualla Selçuk, “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)”, **İslami Araştırmalar Dergisi**, Cilt.4, Sayı.2, (Nisan, 1990).

Mustafa Önder	2
Mustafa Tavukçuoğlu	3
Ömer Faruk Söylev	2
Seyfi Kenan	2
Şuayip Özdemir	3
Turgay Gündüz	3

Gelişimsel dönemler hakkında en çok makale yazan isimlerin 7 adetle İsmail Sağlam ve Mehmet Akif Kılavuz olduğu tespit edilmiştir. Sağlam'ın makalelerinde ağırlıklı olarak okul öncesi dönem işlenirken, Kılavuz'un yetişkinlik ve yaşlılık dönemine ait ikişer makalesi olmakla birlikte okul öncesi döneme ait ve birden fazla dönemi ele alan makaleleri bulunmaktadır. Daha sonra 6 adet makaleyle Mustafa Köylü bu alana katkı sağlamıştır. Köylü'nün de birden fazla dönemi ele alan makaleleri bulunmakla birlikte yetişkin dönemine ait çalışması da vardır. Yapılan çalışmalarda çoğu makalenin tek yazarlı olduğu sadece 6 adet makalenin 2 yazarlı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Yayınlandıkları Dergilere Göre Dağılımları

Yayınlatılan Dergi	Makaleler Sayısı
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	8
Değerler Eğitimi Dergisi	3
Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi	3
Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi	9
Din ve Hayat Dergisi	5
Dini Araştırmalar Dergisi	5
Diyanet Dergisi	8
Diyanet İlmi Dergi	5
EKEV Akademisi Dergisi	2

Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	2
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	3
Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies.	2
On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	6
Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	2
Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	2
Türk Araştırmaları Dergisi	3
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	18
Toplam	86

Makalelerin yayınlandıkları yerler dikkate alındığında en fazla gelişimsel dönemler hakkında makale yayınlayan derginin 18 makaleyle *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* olduğu görülmektedir. Dergide bu konu hakkında en çok makaleleri bulunan isimler Uludağ Üniversitesinde akademisyenlerinden olan Mehmet Akif Kılavuz, İsmail Sağlam ve Mustafa Öcal'a aittir. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* de bu alana 9 makale yayınlamıştır. Burada makaleleri yayınlanan isimler arasında Hasan Mahmut Çamdibi, Mehmet Emin Ay, İhsan Yıldız vd. olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra 8 makale yayınlamış bu sayıyı *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* ve *Diyanet Dergisi* takip etmektedir. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde makale yayınlayan isimler arasında Beyza Bilgin, Mualla Selçuk, Mustafa Köylü, Nevzat Yaşar Aşıkoğlu vd. olduğu görülmüştür.

Tablo 17: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Ele Alınan Konuya Göre Dağılımları

Ele Alınan Konu	Makale Sayısı
Okul Öncesi Dönemi	21
7-13 Yaş Dönemi	3
14-18 Yaş Dönemi	12
Yetişkinlik Dönemi	8

Yaşlılık Dönemi	5
Birden Fazla Dönemi Ele Alan Çalışmalar	68
Toplam	117

Makaleler içerisinde gelişimsel dönemler konusu en çok okul öncesi ve ergenliğin sınırlar içine dâhil edildiği, geniş çaplı yaş aralığının bulunduğu, birden fazla dönemi içerisine alan çalışmaların 68 adetle daha fazla yer aldığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmalar incelenirken herhangi bir yaş sınırı çizmeden genel olarak konuyu ele alan veya birden fazla gelişimsel dönemi tek çalışma içerisinde yer veren çalışmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaların ardından en çok işlenen dönem 21 makaleyle okul öncesi dönemi olurken daha sonra ergenlik dönemini içerisine alan 12 makalede 14-18 yaş dönemi işlenmiştir. Yetişkinlik dönemine ait 8 makaleye ve yaşlılık dönemine ait 5 makaleye ulaşılmıştır. 7-13 yaş dönemine ait müstakil 3 makaleye ulaşılsa da birden fazla dönemin işlendiği makaleler arasında bu dönemi de ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Bu göz önüne alındığında en az çalışılmış dönem yaşlılık dönemi olmaktadır. Ulaşılan makaleler arasında en fazla kısmı oluşturan ve birden fazla dönemi ele alan çalışmalar genellikle 7-13 yaş ve 14-18 yaş dönemini beraber çalışan çalışmalardan, daha sonra okul öncesi dönem ve 7-13 yaş dönemi ve okul öncesinden başlayıp yetişkinliğe kadar olan dönemi beraber ele alan çalışmalardan oluşmaktadır.

Tablo 18: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Kullandıkları Kavram Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kavram	Makale Sayısı
İnanç	3
İbadet	1
Ahlak	6
Değerler	4
Toplam	14

Makaleler içerisinde en fazla çalışılan konu 5 makaleyle ahlak olmuştur. Hacı Yusuf Acuner, Turgay Gündüz, Mustafa Köylü, Mehmet Bahçekapılı ve Cemil Oruç ahlak kavramları üzerine çalışan yazarlar olmakla birlikte Gündüz’ün bu konu hakkında iki makalesi bulunmaktadır. Bu makalelerin ilki 1994 yılında yazılırken konu hakkından son makalenin 2011 yılında yazılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca bu makalelerin 2 tanesi *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*’nde yer alırken diğer makaleler farklı dergilerde yer almışlardır. Ahlak kavramının ele alındığı gelişimsel dönemler 4 makaleyle ergenlik dönemi ve bir çalışmayla okul öncesi dönemi olmakla birlikte birden fazla dönemi içerisine alan çalışmalarda da bu konunun işlendiği görülmüştür. Ahlak eğitimi, ahlaki değerler eğitimi, ahlaki yargı gelişimi, üstün zekâlı çocuklarda ahlak gelişimi ve eğitimi, ahlak eğitiminin kişilik gelişimine katkısı işlenen konulardandır.

İnanç kavramı üzerine 2004 yılında iki makale Mustafa Köylü tarafından kaleme alınmış ve farklı dergilerde yayınlanmıştır. Bu makaleler birden fazla dönemi ele alırken diğer bir çalışma olan ve 2009 yılında yayınlanan Abdülkerim Bahadır’a⁸⁵ ait çalışma yine birden fazla dönemi ele alan bir çalışma üzerinedir.

Değerler üzerine makale yazan bir yazar Şuayip Özdemir’dir⁸⁶ ve 1997 yılında hoşgörü üzerine çalışmasını hazırlamıştır. Değerler üzerine çalışma yapan diğer yazar olan Hüseyin Yılmaz⁸⁷ ise 2010 yılında çocukların ailede kazandığı kanaatkârlık değerini çalışmıştır. Mehmet Faruk Bayraktar⁸⁸ 2012 yılında yaptığı çalışmayla, şiddetin önlenmesinde merhamet değerinin kazandırılması üzerine çalışmasını yapmıştır.

⁸⁵ Abdülkerim Bahadır, “Çocuğun İnanç Ve Değer Gelişiminde Tv’nin Sakıncalı Yönleri”, **Din ve Hayat Dergisi**, Sayı.1, (2009).

⁸⁶ Şuayip Özdemir, “Çocuğun Aile Eğitiminde Hoşgörü”, **Diyanet İlmi Dergi**, Cilt.33, Sayı.1, (1997).

⁸⁷ Hüseyin Yılmaz, “Çocuğun Ailede Kazanacağı Önemli Bir Değer: Kanaatkârlık”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı.18, 82010).

⁸⁸ Mehmet Faruk Bayraktar, “Şiddetin Önlenmesinde Bir Tedbir: Çocuklara Merhamet Eğitimi”, **Dini ve Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Çamlıca Sabahattin Zaim Eğitim ve Kültür Merkezi, (2012).

Abdullah İnce⁸⁹ ise 2017 yılında yaşlılık dönemi toplumsal değerler üzerinde durmuştur.

İbadet kavramı üzerine çalışan tek yazar ise 1994 yılında Mehmet Emin Ay⁹⁰ olmuştur. Ay bu çalışmasında aile ortamında yerine getirilen ibadetlerin ergenlik döneminde olan bireylere etkisinden bahsetmiştir.

Yapılan çalışmalar sonucu gelişimsel dönemleri ele alırken kavramlar üzerinde en fazla duran ismin Mustafa Köylü olduğu tespit edilmiştir. Konu hakkında ilk yazılan makalenin 1994 yılında ve son makalenin 2017 yılında yazılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca bu alanda çalışma yapan tüm yazarların erkek yazarlar olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 19: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Konu Edinilen Ülkelere Göre Dağılımları

Konu Edinilen Ülke	Makale Sayısı
Hollanda	2
Almanya	5
Toplam	7

Makaleler arasında farklı ülkeleri gelişimsel dönemler bağlamında ele alan toplam yedi makale olmakla birlikte bunların ikisi Hollanda beşi Almanya üzerinde çalışılmıştır. Almanya üzerine çalışılan makalelerin daha fazla olmasında bu ülkede yaşayan Türk nüfusun daha fazla olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Belirli bir ülkeyi konu alarak hazırlanan makalelerin hepsi yetişkinlik dönemi öncesine aittir. Yaşlılık ve yetişkinlik dönemi bu konuda ele alınmamıştır.

⁸⁹ Abdullah İnce, ““Değer” İle “Sorun” Arasında Türkiye’de Yaşlılarla İlgili Toplumsal Değer Yargıları (Din Bilimleri Perspektifinden Bir İnceleme)”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt.19, Sayı.36, (Aralık, 2017).

⁹⁰ Mehmet Emin Ay, “Aile Ortamında Yerine Getirilen İbadetlerin Çocuk Üzerindeki Etkileri”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sayı.1, (1994).

Hollanda'yı ele alarak yazılan makale Yıldız Kızılabdullah ve Fatih Genç⁹¹ tarafından 2009 yılında *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanmıştır. 4 yaşındaki çocukları ele alan çalışmada çok kültürlü ve dinlerarası öğrenme üzerinde durulmuştur. 2012 yılında *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanan Muhammed Fatih Genç'in⁹² makalesi ise Hollanda'da yaşayan müslüman kişilerin din eğitimini ve İslam okullarını konu edinmektedir.

Almanya'yı ele alarak gelişimsel dönemleri içeren ilk makale 1983 yılında *Diyanet Dergisi*'nde yayınlanan Salih Zeki Önsöz'ün⁹³ makalesi olmuştur. Önsöz makalesinde Hristiyan okullarındaki ve Alman yasalarındaki din eğitimine değinerek Hristiyan okullarında Müslüman çocukların din eğitiminden bahsetmiştir. 1988 yılında *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde Beyza Bilgin⁹⁴ tarafından hazırlanan ve 7-13 yaş ve 14-18 yaş dönemini ele alan çalışmada Almanya'da yaşayan müslüman çocuklara din dersi programı geliştirme konu alınmıştır. 1996 yılında yine aynı dergide Nevzat Yaşar Aşıkoğlu⁹⁵ tarafından hazırlanan makalede okul öncesi dönemde bir alan araştırması yapılarak temel eğitim problemleri üzerinde durulmuştur. 1986 yılında Mustafa Tavukçuoğlu⁹⁶ tarafından *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanan makale Türk çocuklarının eğitim problemlerinden bahsedilmiştir. Son olarak 2010 yılında Halise Kader Zengin⁹⁷ tarafından *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

⁹¹ Yıldız Kızılabdullah ve Fatih Genç, "Hollanda Anaokulunda Çok Kül Türlü Ve Dinlerarası Öğrenme: Dört Yaş Grubu Çocuklarla Günlük Sınıf Tecrübeleri", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, (2009).

⁹² Muhammed Fatih Genç, "Hollanda Okullarında Müslüman Çocukların Din Eğitimi Ve İslam Okulları", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 38, (2012).

⁹³ Salih Zeki Önsöz, "Hristiyan-Alman Okullarında Müslüman Türk Çocuklarının Din Eğitim ve Öğretimi", *Diyanet Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, (1983).

⁹⁴ Beyza Bilgin, "Almanya Federal Cumhuriyetinde Türk Çocuklarına İslami Din Dersl Program Geliştirme Çalışmaları", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 1, (1988).

⁹⁵ Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, "F. Almanya'daki Türk Çocuklarının Okul Öncesi Ve Temel Eğitimi Problemleri Üzerine (Alan Araştırması)", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 35, Sayı 1, (1996).

⁹⁶ Mustafa Tavukçuoğlu, "Federal Almanya'daki Türk Çocuklarının Eğitim Problemleri", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, (1986).

⁹⁷ Halise Kader Zengin, "Almanya'daki Müslüman Çocuklarda Allah Kavramının Gelişimi: Adem ve Havva Kıssası-Yaratılışı, Cennetten Çıkarılışları-Bağlamında 1-4., 6. Sınıf Çocukları Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 51, Sayı1, (2010).

Dergisi'nde yayınlanan makalede müslüman çocuklarında Allah kavramının gelişimi alan araştırması yapılarak incelenmeye çalışılmıştır. Almanya üzerine yazılan makalelerde 3 makalenin *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yer aldığı tespit edilmekle birlikte yazım yıllarının oldukça eski olduğu, günümüze en yakın çalışmanın 2010 yılında olduğu görülmüştür.

Tablo 20: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Konu Edinilen Kişilere Göre Dağılımları

Konu Edinilen Kişi	Makale Sayısı
İbn Miskeveyh	1
Lokman Hekim	1
Şaban Şifai	1
Toplam	3

Gelişimsel dönemler hakkında biri İbn Miskeveyh biri Lokman Hekim biri de Şaban Şifai olmak üzeri 3 düşünür üzerine çalışılan makalelerin olduğu tespit edilmiştir. Seyfi Kenan⁹⁸ 1993 yılında *Din Öğretimi Dergisi*nde İbn Miskeveyh üzerine çalışma yaparak çocuk eğitimi üzerinde durmuştur. Kenan bu makalesinde İbn Miskeveyh'in görüşlerinden yola çıkarak uygulanabilir bir İslam eğitim modeli oluşturmayı hedeflemiştir. 1991 yılında *Diyanet Dergisi*'nde Lokman Hekim'i ele alan yazarsa Zeki Duman⁹⁹ olmuştur. Duman bu çalışmasında Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan Lokman Hekim'in oğluna öğütlerini ele alarak bu öğütlerin çocuk eğitiminde kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. 1997 yılında *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*'nde Şaban Şifai'yi ele alan isim Mehmet Faruk Bayraktar¹⁰⁰ olmuştur ve Şaban Şifai'nin çocuk

⁹⁸ Seyfi Kenan, "İbn Miskeveyh'e Göre Çocuk Eğitimi" **Din Öğretimi Dergisi**, Sayı 40, (1993).

⁹⁹ Zeki Duman, "Ailede Çocuk Eğitimi ve Lokman Hakim'in Oğluna Nasihatlerinin Düşündürdükleri", **Diyanet İlmî Dergi**, Cilt 27, Sayı 3, (1991).

¹⁰⁰ Mehmet Faruk Bayraktar, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Alimlerinden Şaban Şifai'nin Çocuk Eğitimi İle İlgili Görüşleri", **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 4, (1997).

eğitimi üzerine görüşlerini kaleme almıştır. Düşünürlerin ele alınarak hazırlandığı makale sayısı az olmakla birlikte yazıldığı dönemler de eskidir ve her makalenin yer aldığı derginin farklı olduğu görülmüştür. Bu alanda kadın yazarların herhangi bir çalışmasına ulaşamamıştır.

Tablo 21: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Kur'ân-ı Kerîm'in ve Hz.Peygamber (sav)'in Konu Alınmasına Göre Dağılımları

	Makale Sayısı
Kur'ân-ı Kerîm	4
Hiz. Peygamber(sav)	3
Toplam	7

Makaleler içerisinde Kur'ân-ı Kerîm'i konu alarak gelişimsel dönemlerin işlendiği 4 adet ve Hz. Peygamber (sav)'i konu alarak çalışılan yine 3 adet makale bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'i konu alan makaleler arasında 1996 yılında *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanan Celal Kırca'nın¹⁰¹ makalesi Kur'ân'a göre çocukların talim ve terbiyesini konu almaktadır. Şuayip Özdemir'in¹⁰² 2002 yılında *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*'nde yazmış olduğu makale ise sadece Nisa Suresinde yer alan ayetleri konu edinerek çocuğun eğitimi çalışmasını konu alırken Mehmet Emin Ay'ın¹⁰³ hazırlamış olduğu çalışma çocuklara Kur'an'ı Öğretme ve sevdirmeye üzerinedir. İbrahim Turan'ın¹⁰⁴ 2013 yılında *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanan çalışması ise Kur'ân'da ebeveyn

¹⁰¹ Celal Kırca, "Kur'an'a Göre Çocuklar Talim Ve Terbiyesinde Takip Edilecek Esaslar", **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 19, (1996).

¹⁰² Şuayip Özdemir, "Nisâ Suresinde Aileyle İlgili Olarak Yer Alan Ayetlerin İstikrarlı Bir Aile Kurumunun Teşekkülü Ve Çocuğun Eğitimi Açısından Tahlili", **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı 3, (2002).

¹⁰³ Mehmet Emin Ay, "Çocuklara Kur'an'ı Nasıl Sevdirelim ve Öğretelim", **Din ve Hayat Dergisi**, Sayı.31, (2017).

¹⁰⁴ İbrahim Turan, "Günümüz Aile Problemleri Çerçevesinde Kur'an'da Ebeveyn Çocuk İlişkisi", **19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 35, (2013).

çocuk ilişkisi üzerinedir. Konuyla alakalı çalışılan tüm makaleler belirli bir yaş grubu içermemekle birlikte hepsi yetişkinlik dönemi öncesini ele almıştır.

Hz. Peygamber (sav)’i konu olarak yapılan makalelerin ilki 1999 yılında *Mehir Dergisi*’nde Yusuf Acar¹⁰⁵ tarafından kaleme alınmıştır. Acar çocuk eğitiminde Hz. Peygamber (sav)’in koyduğu ilkeleri ele alırken çocuk eğitiminin doğumdan önce nikâhla başladığı belirtmiştir. 2002 yılında *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*’nde İsmail Sağlam’ın¹⁰⁶ yayınladığı makale Hz. Peygamber (sav)’in çocuk eğitiminde öne çıkardığı esaslardan bahsederken, 2003 yılında *Diyanet İlmî Dergi*’sinde Mehmet Emin Ay’ın¹⁰⁷ yazdığı makale Hz. Peygamber (sav)’in çocuklara ve onların eğitimine verdiği önemden bahsederken çocuklarla olan iletişim üzerinde de durmaktadır. Konuyla alakalı yetişkinlik ve yaşlılık dönemine ait çalışmaların bulunmaması bu alanda çalışmalar yapılması gerektiği göstermektedir.

Tablo 22: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Makalelerin Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kaynak Türü	Makale Sayısı
Geleneksel Kaynaklar	14
Batı Kökenli Kaynaklar	42
Geleneksel/Batı Kökenli Kaynaklar	50
Toplam	106

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan makalelerin kaynakçalarına bakıldığı zaman geleneksel kaynaklardan yararlanan 14, batı kökenli kaynaklardan yararlanan 42 makalenin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca makalelerin 50 tanesinde hem batı kökenli

¹⁰⁵ Yusuf Acar, “Çocukluk Dönemi Eğitiminde Hz. Peygamber’in Ortaya Koyduğu İlkeler”, **Mehir Dergisi**, Sayı 4, (1999).

¹⁰⁶ İsmail Sağlam, “Hz. Peygamberin Çocuk Eğitiminde Öne Çıkardığı Hususlar”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 11, Sayı 2, (2002).

¹⁰⁷ Mehmet Emin Ay, “Hz. Peygamber (Sav) ve Çocuklar”, **Diyanet İlmî Dergi**, (2003).

hem geleneksel kaynak kullanılmıştır. 11 adet makalede ise geleneksel ve batı kökenli kaynakların ikisinden de yararlanılamamış ve sadece Türk yazarların araştırmalarından yararlanmışlardır. Yapılan çalışmada tespit edildiği üzere geleneksel kaynak kullanımı batı kökenli kaynak kullanımına oranla daha azdır.

Gelişimsel dönemlerle birlikte içerisine aile konusunun da dâhil edilip işlendiği toplam 18 çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar arasında en fazla çocukluk dönemini belirli bir dönem olarak ayırmayıp bütün olarak çalışan makalelere ulaşılmıştır. Yetişkinlik ve yaşlılık dönemine ait herhangi bir çalışmaya ulaşılammıştır. Konu hakkında ilk çalışma 1991 yılında yapılırken en fazla makalenin yayınlandığı dergi *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* olmuştur. Aile konusuyla birlikte gelişimsel dönemleri çalışıp makale yazan tüm bireylerin erkek yazar oldukları tespit edilmiştir. Çalışmalarda ele alınan konu ailede çocuğun din eğitimi, aile içi iletişim, gelişim ve iletişimde aile, şahsiyet, benlik ve kişilik gelişimde aile, anne-baba davranışlarının kişilik oluşturmadaki rolü, rol model olarak aile, ailede çocuklara kazandırılacak temel alışkanlıklar ve aile ilişkileri ve Allah tasavvuru şeklinde olmuştur.

Yapılan araştırmalar sonucu gelişimsel dönemler hakkında yapılan makalelerin toplam 18 tanesi alan araştırmasına yöneliktir. Alan araştırmasına yönelik olan bu makalelerin 12 tanesi örgün eğitim kurumlarında yapılmış olmakta ve geriye kalan 6 adet makaleden Kübra Yıldız'ın¹⁰⁸ erken çocukluk dönemi üzerine yazmış olduğu makale doküman analizi olarak çalışılmış diğerleri ise tesadüfi örneklem yoluyla seçilerek hazırlanmıştır. Yaygın eğitim kurumlarında gelişimsel dönemlere ait çalışmaların yapılmamış olması bu alanda çalışılması gerektiğini göstermektedir. Örgün eğitimde kurumlarında yapılan ilk alan araştırmasına dayalı makale 1987 yılında 14-18 yaş dönemi üzerine yapılırken en son çalışmanın 2012 yılında 7-13 yaş ve 14-18 yaş dönemini beraber işlenerek yapıldığı görülmüştür. Alan araştırmalarına dayalı makaleler ağırlıklı olarak ergenlik dönemini içermekle birlikte en fazla 2005 yılında ve *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanmışlardır.

¹⁰⁸ Kübra Yıldız, "Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz", *Amasya İlahiyat Dergisi*, Sayı.12, (2012).

3.3. Bildirilere Dair Bulgular

Gelişimsel dönemlerde hakkında yazılmış olan 92 adet bildirinin bu bölümde yapıldıkları yıl, yazar cinsiyeti, yazar unvanı, yer aldıkları sempozyum ve ele alınan konu, kavram, ülke, kişi, cinsiyet, aile, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber(sav)'e göre konunun işlenişi, alan araştırması yapıma durumu ve bu araştırmaların örgün ve yaygın eğitim kurumlarında olmaları, kullanılan kaynak türü ve çeviri olmaları açısından dağılımları verilecektir.

Tablo 23: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Yazıldıkları Yıllara Göre Dağılımları

Yapılan Yıllar	Bildiri Sayısı
1983-1993	4
1994-2012	46
2012-2019	42
Toplam	92

Yapılan araştırma sonucu tespit edilen bildirilerin yıllar içinde dağılımına bakıldığı zaman en fazla bildirinin 46 bildiriyle 1994 ve 2012 yılları arasında yazılmış olduğu görülmektedir. Bu yıllar arasında en fazla bildiri 18 adetle 2016 yılında yapılan VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu'nda yer almıştır. Bu sayıları 2012 ve 2019 yılları arasında kaleme alınmış olan 42 adet bildiri takip etmektedir. Ayrıca 2015 yılında yapılan VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu'nda 8 adet bildiriye, 2004 yılında yapılan Değerler ve Eğitimi Sempozyumu'nda 7 adet bildiriye yer verilmiştir. Tespit edilen ilk gelişimsel dönemler hakkındaki bildiri, 1988 yılında yapılan Faruk Bilici'nin "Fransa'da Müslümanlar ve Müslüman Çocuklarının Din Eğitimi"¹⁰⁹ adlı

¹⁰⁹ Faruk Bilici, "Fransa 'Da Müslümanlar Ve Müslüman Çocuklarının Din Eğitimi", **Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri**, Ankara: (1998).

bildirisi ve Orhan Karmış'ın "Federal Almanya'da Türk Çocuklarının Din Eğitimi"¹¹⁰ adlı bildirisi olmuştur.

Tablo 24: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Bildiriler
Kadın	19
Erkek	66
Toplam	85

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan bildirilerin yazar cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde bu alanda 66 erkek yazarın ve 19 kadın yazarın çalışma yaptıkları görülmüştür. Erkek yazarlar 73 adet bildiri yazarak 19 adet bildiri yazan kadınlardan daha fazla bu alanda çalışmalar yapmışlardır. 7 erkek yazarın bu alanda birden fazla bildiri yazdığı tespit edilmiş ve kadın yazarlar arasında birden fazla bildiri yazan bir ismin olmadığı görülmüştür. Kadın yazarlar incelendiğinde bu alanda ilk bildiri yazan isim "Gençlik Çağı ve İnanç Olgusu (İnanç ve Davranış Bütünlüğü Açısından Bir Deneme)"¹¹¹ adlı çalışmasıyla Mualla Selçuk olmuştur. Kadın bildiri yazarlarının erkek bildiri yazarlarına oranla daha az çalışma yapmış olmaları genel olarak din eğitimi alanında daha az kadın araştırmacının olmasına bakıldığında zaman normal bir dağılım olarak görülmektedir. Kadın yazarların yetişkinlik dönemine ait bildirileri bulunmakla birlikte yaşlılık dönemine ait herhangi bir bildirileri bulunmamaktadır. Erkek yazarların ise her döneme ait bildirileri oldukları tespit edilmiştir.

¹¹⁰ Orhan Karmış, "Federal Almanya'da Türk Çocuklarının Din Eğitimi", **Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri**, Ankara: (1998).

¹¹¹ Mualla Selçuk, "Gençlik Çağı Ve İnanç Olgusu (İnanç Ve Davranış Bütünlüğü Açısından Bir Deneme)", **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**, İstanbul: (1998).

Tablo 25: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Yazar İsimlerine Göre Dağılımları

Yazar İsmi	Bildiri Sayısı
İsmail Sağlam	2
Mehmet Atalay	2
Mehmet Akif Kılavuz	2
Mehmet Faruk Bayraktar	2
Mehmet Emin Ay	2
Mustafa Öcal	4
Mustafa Köylü	4
Toplam	18

Yapılan bildiriler incelendiğinde bu alan 4 adet bildiriyle en fazla çalışma yapan isimler Mustafa Köylü ve Mustafa Öcal olmuştur. Mustafa Köylü bu alanda 2 adet bildirisi yetişkin dönemini ele alırken diğer 2 adet bildirisi birden fazla dönemi ele alan çalışmalar üzerinedir. Mustafa Öcal ise tüm çalışmalarını birden fazla dönem üzerine kaleme almıştır. İsmail sağlam, Mehmet Akif Kılavuz, Mehmet Atalay, Mehmet Emin Ay ve Mehmet Faruk Bayraktar'ın bu alanda 2 adet bildirisi bulunmaktadır. Ayrıca 4 adet bildiri iki yazarlı olarak 1 adet bildiriye üç yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Tablo 26: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Sempozyumlara Göre Dağılımları

Sempozyumlar	Bildiri Sayısı
V. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu	2
VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu	8
VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu	16
Değerler ve Eğitimi Sempozyumu	7
Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri	2

Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak Ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu	4
Gençlik Dönemi ve Eğitimi Sempozyumu	4
Hız. Muhammed ve Gençlik Sempozyumu	2
III. Din Şurası	3
III. Dini Yayınlar Kongresi	3
İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu	4
Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu	3
Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Sempozyumu	3
Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu	4
Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri Tartışmalı İlmi Toplantı	2
Toplam	67

Yapılan araştırma sonucu en fazla bildirinin 16 adetle VII. *Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu*'nda yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu sempozyumda sadece 2 bildiri yetişkinlik dönemini ele almışken geri kalan bildirilerin birden fazla dönemi ele alarak yazılmış olduğu görülmektedir. Daha sonra en çok çalışma 8 bildiriyle VI. *Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu*'nda yayınlanmıştır. Burada yer alan bildiriler ağırlıklı olarak okul öncesi dönem olmakla birlikte ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini ele alan bildiriler de vardır. Gelişimsel dönemler hakkında bir diğer fazla çalışmanın yayınlandığı sempozyum 7 bildiriyle *Değerler ve Eğitimi Sempozyumu* olmuştur. Bu sempozyumda yetişkinlik dönemi, yaşlılık dönemi ve ergenlik dönemini ele alan bildiriler yer almıştır.

Tablo 27: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Ele Aldıkları Konuya Göre Dağılımları

Ele Alınan Konu	Bildiri Sayısı
Okul Öncesi Dönemi	13
7-13 Yaş Dönemi	3
14-18 Yaş Dönemi	6
Yetişkinlik Dönemi	14
Yaşlılık Dönemi	6
Birden Fazla Dönemi Ele Alan Çalışmalar	50
Toplam	92

Yazılan bildirilere bakıldığı zaman gelişimsel dönemler hakkında 50 bildiriyle en çok birden fazla dönemi ele alan çalışmalar daha sonra ise 14 bildiriyle yetişkinlik dönemini ele alan çalışmalar bulunmuştur. Diğer akademik çalışmalardan farklı olarak yetişkinlik dönemine ait çalışmalar ilk kez burada sayısal olarak ikinci sırada gelmektedir. Bu sırayı daha sonra okul öncesi dönemi takip etmektedir. En az çalışma ise 7-13 yaş dönemi hakkında yapılmıştır. 7-13 yaş dönemi her ne kadar birden fazla dönemi ele alan çalışmalar içerisinde yer alsada yaşlılık dönemi ile birlikte bildiriler arasında en az çalışılmış gelişimsel dönem olup bu alanda daha fazla çalışmaların yapılması ve alandaki eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Tablo 28: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Kullandıkları Kavram Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kavram	Bildiri Sayısı
İnanç	2
İbadet	0
Ahlak	3

Değerler	13
Toplam	18

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan bildiriler incelendiğinde kullanılan kavramlar arasında en fazla 13 çalışmayla değerleri ele alan sonraysa 3 çalışmayla ahlak kavramını ve 2 çalışmayla inanç kavramını ele alan çalışmaların olduğu görülmektedir. İbadet kavramını ele alarak yazılan bir bildiriye ulaşılamamıştır. Değerler üzerine en fazla bildiri 7 adetle *Değerler ve Eğitimi Sempozyumu*'nda yayınlamıştır. Bu konu genel olarak dini değerlerin rolü, değer yönelimleri, değerlere ilişkin tutumlar, değer yargıları ve değerlere ilgi olarak ele alınmıştır.

Ahlak kavramını ele alarak yapılan ilk çalışma 2005 yılında *İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi (II) Sempozyumu*'nda Hasan Mahmut Çamdibi¹¹² tarafından ele alınmıştır. Bildirisinde aile ortamında çocuğa verilen ahlaki terbiyeyi konu almış ve hem ahlak kavramına hem de aile kavramına değinerek çalışmasını hazırlamıştır. Diğer 2 çalışma 2015 yılında *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Sempozyumu*'nda Belgin Bal İncebacak¹¹³ ve Abdullah Akın¹¹⁴ tarafından kaleme alınmıştır. İncebacak, çocukların ahlak kavramına ilişkin algılarını araştırırken; Akın, ahlaki değer kazandırmada din eğitiminin rolüne değinmiştir.

Mualla Selçuk¹¹⁵ 1998 yılında *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı*'da kaleme aldığı bildirisinde yaş aralığı vermeden gençlerin inanç-bilgi ve

¹¹² Hasan Mahmut Çamdibi, “ Ailede Çocuğun Ahlaki Terbiyesi”, **İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi (II)**, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.

¹¹³ Belgin Bal İncebacak, “İlkokullarda 2. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Değer ile Ahlak Kavramlarına İlişkin Algıları”, Bartın: **Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi**, Atatürk Araştırma Merkezi, 2015.

¹¹⁴ Abdullah Akın, “Çocuklara Ahlaki Değer Kazandırmada Din Eğitiminin Rolü”, Bartın: **Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi**, **Atatürk Araştırma Merkezi**, 2015.

¹¹⁵ Mualla Selçuk, “Gençlik Çağı Ve İnanç Olgusu (İnanç Ve Davranış Bütünlüğü Açısından Bir Deneme)”, **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998.

inanç-eylem ilişkisi üzerinde durmaktadır. Diğer bildiri Mustafa Öcal’a¹¹⁶ ait olup 2003 yılında *Gençlik Dönemi ve Eğitimi II Tartışmalı İlmi Toplantı*’sında yayınlanan ve ahiret inancı üzerine yazılmıştır.

Tablo 29: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Konu Edinilen Ülkelere Göre Dağılımları

Konu Edinilen Ülke	Bildiri Sayısı
Hollanda	1
Almanya	2
Fransa	2
Avustralya	1
Avrupa	3
Danimarka	1
Toplam	10

Yapılan araştırma sonucu gelişimsel dönemler hakkında yapılan bildirilerde diğer akademik çalışmalara oranla daha fazla ülkenin konu edinildiği tespit edilmiştir. En fazla 3 bildiriyle Avrupa konu alınmıştır. Daha sonra 2 bildiriyle Fransa ve Almanya konu alınırken, bir bildirinin Hollanda, Danimarka ve Avustralya hakkında yazıldığı görülmüştür. Makalelerde olduğu gibi bildirilerde de ele alınan ülkelerin hepsi yetişkinlik dönemi öncesine ait olup yetişkinlik ve yaşlılık üzerine bir bildiriye ulaşamamıştır.

Avrupa üzerine yazılan bildirilerden ilki 1998 yılında Mustafa Tavukçuoğlu¹¹⁷ tarafından *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı*’sında sunulmuş ve Avrupa’da yaşayan 12-24 yaş arası olarak ele aldığı gençlik döneminin kültürel kimlik

¹¹⁶ Mustafa Öcal, “Ahiret İnancının Öğretiminde Yeni Bir Yöntem Önerisi”, **Gençlik Dönemi ve Eğitimi II Tartışmalı İlmi Toplantı**, Bursa: Ensar Neşriyat, 2003.

¹¹⁷ Mustafa Tavukçuoğlu, “Avrupalı Türk Gençlerinin Kültürel Kimlik Problemleri”, **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998.

problemleri üzerinde durmuştur. Konuyla alakalı diğer iki bildiri 2004 yılında *III. Din Eğitimi Şurası*'nda yer almaktadır. Bildirilerden biri Nevzat Yaşar Aşıkoğlu'na¹¹⁸ ait olup Avrupa'da yaşayan Türk çocuklarının din eğitimi üzerine temel sorunlar ve çözüm önerileri üzerinden dururken diğer bildiri sahibi olan Recep Kaymakcan¹¹⁹ Diyanet İşlerinin verdiği hizmet üzerine durmuştur.

Fransa'yı konu edinerek yazılan ilk bildiri 1988 yılında *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*'nde Faruk Bilici¹²⁰ tarafından yazılmıştır. Bilici çalışmasında herhangi bir yaş aralığı vermeden Fransa'da bulunan Müslümanların din eğitiminden bahsetmiştir. Bu konu hakkındaki ikinci çalışma İzzet Er¹²¹ tarafında 2016 yılında *VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu*'nda yayınlanmış ve Fransa'da gençlere sunulan din hizmetlerini konu almıştır.

Almanya hakkında yazılan ilk bildiri 1988 yılında *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*nde Orhan Karmış¹²² tarafından yazılmış ve Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının din eğitimini konu almıştır. Diğer bildiri N. Zehra Berçin¹²³ tarafından *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Sempozyumu*'nda yazılmıştır. Berçin bildirisinde Almanya'da yaşayan gençlerin ana dillerini yeterince bilmeme halinde bu durumun kültür, ahlak ve değerlere nasıl yansıdığı araştırmıştır.

¹¹⁸ Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, "Avrupa'daki Türk Çocuklarının İslam Din Eğitimi (Temel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri)", *III. Din Şuarası*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004.

¹¹⁹ Recep Kaymakcan, "Diyanet Hizmetleri Bağlamında Avrupa'daki Türk Gençlerinin Eğitimi", *III. Din Şuarası*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004.

¹²⁰ Faruk Bilici, "Fransa 'Da Müslümanlar Ve Müslüman Çocuklarının Din Eğitimi", *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*, Ankara, 8-18 Nisan 1988.

¹²¹ İzzet Er, "Fransa'da Gençlere Sunulan Din Hizmetleri", *7. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu*, Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

¹²² Orhan Karmış, "Federal Almanya'da Türk Çocuklarının Din Eğitimi", *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*, Ankara, 8-18 Nisan 1988.

¹²³ N. Zehra Berçin, "Almanya'da Yaşayan Türk Çocuk ve Gençlerinin Ana Dildeki Yetersizliklerinin Kültür Ahlak ve Değere Yansımaları", Bartın: Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi, *Atatürk Araştırma Merkezi*, 2015.

Hollanda hakkında yazılan tek bildiri Mehmet Besim İsmailfendioğlu'na¹²⁴ ait olup 2003 yılında *II. Din Şuarası*'nda yer almıştır. Bildiri Hollanda'da örgün ve yaygın eğitim alanında İslam eğitiminin aşamalarından bahsedip problemlerine değinmiştir ve bu problemlere gerekli kurumlarca uygulanacak çözüm önerilerinden bahsetmiştir.

İzzet Tosun¹²⁵ 2004 yılında gerçekleşen *III. Din Şuarası*'nda Avusturalya'da gerçekleşen din eğitimi konu edinmiş ve örgün ve yaygın din eğitimi kapsamında Türk çocuklarına verilen din eğitimi incelemiştir.

Ahmet Onay¹²⁶, Danimarka'da bulunan gençlere sunulan din hizmetlerini ele alarak hazırladığı bildirisini 2016 yılında *VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu*'nda sunarak alana katkı sağlamıştır.

Belirli bir ülkeyi ele alarak gelişimsel dönemler hakkında yazılan bildirilerin 4 tanesi *II. ve III. Din Şuarası*'nda yer alırken 3 tanesi *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Sempozyumu*'nda yer almıştır. Bildirilerde Türk nüfusunun daha fazla olduğu ülkelere yer verildiği tespit edilirken genel olarak örgün ve yaygın eğitim kurumlarının birlikte incelendiği görülmüştür. Ayrıca bu konu hakkında genel olarak erkekler bildiri hazırlarken kadın yazarlardan sadece bir kişinin bildirisine ulaşılmıştır.

Tablo 30: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Konu Edinilen Kişilere Göre Dağılımları

Konu Edinilen Kişi	Bildiri Sayısı
Gazzali	1

¹²⁴ Mehmet Besim İsmailfendioğlu, “Hollanda'da Müslümanların Din Eğitimi (Hollanda'daki Türk Çocuklarının Din Eğitimi)”, **II. Din Şuarası**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003.

¹²⁵ İzzet Tosun, “Avustralya'da İslam Din Eğitimi (Türk Çocuklarının Din Eğitimi)”, **III. Din Şuarası**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004.

¹²⁶ Ahmet Onay, “Danimarka'da Gençlere Yönelik Din Hizmetleri”, **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**, Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Kınalızade Ali Efendi	1
Ali b. Hüseyin El-Amâsî	1
Toplam	3

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan bildirilerde 3 adet bildiri belirli kişileri ele alarak yazılmıştır. Bunlar Gazzali, Kınalızade Ali Efendi ve Ali b. Hüseyin El-Amâsî'dir. Muhammed Şevki Aydın 1991 yılında *Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi*'nde "Kınalızade Ali Efendi'ye Göre Kız Çocuklarının Eğitimi"¹²⁷ adlı bildiriye kaleme alarak hem belirli bir kişi üzerinde hem de belirli bir cinsiyet üzerinde gelişimsel dönemler hakkında çalışmasını tamamlamıştır. Diğer bir üzerinde çalışılan isim olan Gazzali'dir. Bu çalışma Hasan Mahmut Çamdibi ve Emine Keskiner¹²⁸ tarafından 2011 yılında *900. Vefat Yılında İmam Gazzali Milletlerarası Tartışmalı ilmi Toplantısı*'nda iki yazarlı olarak hazırlanmış bir çalışmadır. Bu çalışmada Gazzali'ye göre çocuk eğitimi üzerinde durulmuştur. Son çalışma olan 2017 yılında Şuayip Özdemir¹²⁹ ve Tuncay Karateke tarafından *Uluslararası Amasya Alimler Sempozyumu*'nda yayınlanan bildiride Ali b. Hüseyin El-Amâsî'nin çocuk eğitiminde ailede ve okulda verilecek eğitim görüşleri üzerinde durulmuştur.

Tablo 31: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Konu Edinilen Cinsiyete Göre Dağılımları

Konu Edinilen Cinsiyet	Bildiri Sayısı
Kadın	1

¹²⁷ Muhammed Şevki Aydın, "Kınalızade Ali Efendi'ye Göre Kız Çocuklarının Eğitimi", **Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi**, İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (1991).

¹²⁸ Hasan Mahmut Çamdibi, Emine Keskiner, "Gazzali'ye Göre Çocuk Eğitimi", **900. Vefat Yılında İmam Gazzali Milletlerarası Tartışmalı ilmi Toplantı**, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, (2011).

¹²⁹ Şuayip Özdemir, Tuncay Karateke, "Ali b. Hüseyin El-Amâsî'nin Çocuk Eğitimi Hakkındaki Görüşleri", **Uluslararası Amasya Alimler Sempozyumu**, Amasya: Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, (2017).

Kız Çocuğu	1
Toplam	2

Belirli bir cinsiyeti ele alarak hazırlanan gelişimsel dönemler hakkındaki bildirilere bakıldığı zaman kadın ve kız çocuğunu ele alan bildirilere ulaşılırken erkek veya erkek çocukları üzerine hazırlanan bildirilere rastlanmamıştır. Kız çocukları hakkında yazılan bildiri Muhammed Şevki Aydın'ın hazırlamış ve Kınalızade Ali Efendi'nin görüşleri çerçevesinde çalışmasını ele almıştır. Cemal Tosun ve Sıdika Köseoğlu'nun beraber hazırlamış oldukları ve 2018 yılında *III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi*'nde yer alan “Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur'an Kursları Örneği”¹³⁰ adlı bildirisi sadece kadın yetişkinleri ele alarak hazırlanmıştır. Bildiride kadın yetişkinlerin değer algıları ile Kur'an kursları programında yer alan değerler arasındaki ilişki konu edinmiş ve alan araştırması olarak hazırlanmıştır.

Tablo 32: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Kur'an-ı Kerim'i ve Hz.Peygamber (sav)'in Konu Alınmasına Göre Dağılımları

	Bildiri Sayısı
Kur'an-ı Kerim	3
Hiz. Peygamber (sav)	4
Toplam	7

Yapılan araştırmada Kur'an-ı Kerim'i konu eden 3, Hz. Peygamber (sav)'i konu eden 4 adet bildiriye ulaşılmıştır. Kur'an-ı Kerim hakkında bildiri yazan Mehmet Emin Ay konuyu 2003 yılında *Gençlik Dönemi Ve Eğitimi II Tartışmalı İlmi Toplantı*'sında

¹³⁰ Cemal Tosun, Sıdika Köseoğlu, “Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur'an Kursları Örneği”, **III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi**, Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, (2018).

“Kur’ân’da Gençler ve Gençlik Değerleri”¹³¹ başlığı altında ele almaktadır. Bayraktar Bayraklı¹³² ise 2005 yılında *İslam’da Aile ve Çocuk Terbiyesi II Sempozyumu*’nda konuyu Kur’ân’a göre ailede çocuk eğitimi işleyerek kaleme almıştır. Bir diğer Kur’ân-ı Kerîm’e göre bildiri yazan isim Duygu Kocaranoğlu¹³³ 2015 yılında *VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu*’nda konuyu cami merkezli okul öncesi eğitimi, Kur’ân ve sünnet çerçevesinde ele alarak hem Kur’ân’a göre hem Hz. Peygamber (sav)’e göre işleyerek çalışmasını tamamlamıştır.

Hz. Peygamber (sav)’e göre yazılan bildiriler çocuk eğitimi üzerine olup ilk bildiri 1992 yılında *Hz. Muhammed ve Gençlik Sempozyumu*’nda Mustafa Öcal¹³⁴ tarafından yazılmış ve Hz. Peygamber (sav)’in çocuk eğitim metotlarından bahsedilmiştir. 1994 yılında *İslam’da Aile Ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu*’nda Abdullah Aydın¹³⁵ Hz. Peygamber (sav) döneminde yetişen çocuklardan ve Hz. Peygamber (sav)’in onlarla olan iletişiminden bahsederek çalışmasını hazırlamıştır. Bu alanda son bildiri Sıdika Zülkadiroğlu¹³⁶ tarafından 2013 yılında *Kutlu Doğum Haftası “Hz. Peygamber Ve İnsan Onuru” Sempozyumu*’nda sunulmuştur. Zülkadiroğlu bildirisinde Hz. Peygamber (sav)’in örnekliğinden yola çıkarak çocuk eğitimi konusunu ele almıştır.

¹³¹ Mehmet Emin Ay, “Kur’ân’da Gençler ve Gençlik Değerleri”, **Gençlik Dönemi Ve Eğitimi II Tartışmalı İlmi Toplantı**, Bursa: Ensar Neşriyat, (2003).

¹³² Bayraktar Bayraklı, “Kur’ân-ı Kerîm’e Göre Ailede Çocuk Eğitimi”, **İslam’da Aile ve Çocuk Terbiyesi II Sempozyumu**, İstanbul: Ensar Neşriyat, (2005).

¹³³ Duygu Kocaranoğlu, “Kur’ân ve Sünnet Eksenli Yeni Bir Toplumun İnşasında Cami Merkezli Okul Öncesi Eğitimin Önemi”, **6. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, (2015).

¹³⁴ Mustafa Öcal, “Hz. Peygamber (S.A.V.)’in Çocuk Eğitimindeki Metodu”, **Hz. Muhammed ve Gençlik Sempozyumu**, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (1995).

¹³⁵ Abdullah Aydın, “Hz. Peygamber’in (S.A.S) Terbiyesinde Yetişen Çocuklar”, **İslam’da Aile Ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu**, İstanbul: İlmi Neşriyat, (1994).

¹³⁶ Sıdika Zülkadiroğlu, “Onurlu İnsan İnşası için Rasûlullah’ın Örnekliğinde Çocuk Eğitimi”, **Kutlu Doğum Haftası “Hz. Peygamber Ve İnsan Onuru” Sempozyumu**, Konya: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, (2013).

Tablo 33: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Alan Araştırması Yapıldıkları Yerlere Göre Dağılımları

Eğitim Kurumu	Bildiri Sayısı
Örgün Eğitim Kurumu	13
Yaygın Eğitim Kurumu	1
Toplam	14

Yapılan araştırma sonucu gelişimsel dönemler hakkında yazılan bildirilerin toplam 14 tanesinde alan araştırması yapıldığı görülmüştür. Bunlar arasında toplam 13 adet bildiri örgün eğitim kurumlarında alan araştırması yapmıştır. Geriye kalan 1 bildiri ise yaygın eğitim kurumlarını ele almıştır. Örgün eğitimde kurumlarında yapılan bildirilere bakıldığında en fazla üniversitelerde alan araştırması yapıldığı görülürken bu sırayı liseler üzerinde alan araştırmaları takip etmektedir. Örgün eğitiminde ilk alan araştırmasını ele alan bildiri 2009 yılında 14-18 yaş dönemini ele alırken son çalışmanın 2018 yılında 7-13 yaş dönemini ele aldığı görülmüştür. Örgün eğitim kurumlarında alan araştırması yapan bildirilerin çoğu *Değerler ve Eğitimi Sempozyumu*'nda yayınlanmıştır. Yaygın eğitim kurumlarında yapılan son bildiri 2018 yılında III. Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumunda yayınlanmıştır.

Tablo 34: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Bildirilerin Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kaynak Türü	Bildiri Sayısı
Geleneksel Kaynaklar	16
Batı Kökenli Kaynaklar	33
Geleneksel/Batı Kökenli Kaynaklar	23
Toplam	72

Bildirilerde kullanılan kaynaklara bakıldığı zaman 16 adet bildiride geleneksel kaynaklardan yararlanılmakta, 33 adet bildiride de batı kökenli kaynaklardan yararlanılmaktadır. Ayrıca 23 adet bildiride hem geleneksel hem de batı kökenli kaynaklardan yararlanılmıştır. 20 adet bildiride ise ne geleneksel kaynak ne de batı kökenli kaynak kullanılmamıştır. Yapılan araştırma sonucu geleneksel kaynak kullanılan bildirilerin batı kökenli kaynak kullanılan bildirilerden daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda aile konusunu ele alarak yazılan 7 adet gelişimsel dönemler hakkında bildiriye ulaşılmıştır. Bu bildirilerin hepsi yetişkinlik dönemi öncesinde olan gelişimsel dönemleri ele almaktadır. İlki 1991 yılında yazılan konu hakkındaki bildirilerin en sonuncusunun 2009 yılında yayınlandığı görülmüştür. Bildirilerin hepsinin erkek yazarlar tarafından yazıldığı tespit edilmiştir. Bildirilerde ailede çocuğun din ve ahlak eğitimi, anne baba dindarlığının çocuk üzerindeki etkisi ve Black Muslim hareketinin aile ve çocuk terbiyesine etkisi konuları işlenmiştir.

3.4. Kitaplara Dair Bulgular

Gelişimsel dönemlerde hakkında yapılmış olan 47 adet kitabın bu bölümde yapıldıkları yıl, yazar cinsiyeti, yazar unvanı, yayınlandıkları yayınevi ve ele alınan konu, kavram, ülke, kişi, cinsiyet, aile, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav)'e göre konunun işlenişi, alan araştırması yapılma durumu ve bu araştırmaların örgün ve yaygın eğitim kurumlarında olmaları ve kullanılan kaynak türü açısından dağılımları verilecektir.

Tablo 35: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yazım Yıllarına Göre Dağılımları

Yazılan Yıllar	Kitap Sayısı
1983-1993	8
1994-2012	29

2013-2019	10
Toplam	47

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitapların yıllar içerisindeki dağılımları incelendiği zaman en fazla kitabın 29 adetle 1994-2012 yılları arasında yazıldığı görülmektedir. Kitap sayısının en az olduğu yıllar ise 8 adetle 1982 ve 1993 yılları arasındır. En fazla kitap 4 adetle 2002, 2003 ve 2010 yıllarında yazılmıştır. Yıllar arasında kitap yazım oranları birbirine yakınlık göstermektedir. Gelişimsel dönemler hakkında ilk kitap 1975 yılında Burhaneddin Kayhan tarafında *İslam Gençliğinin Stratejisi*¹³⁷ adıyla Sırdış Yayınlarından çıkmıştır.

Tablo 36: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yazar Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Kitaplar
Kadın	7
Erkek	36
Toplam	43

Yapılan çalışmada kitap yazarlarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde 7 kadın yazarın ve 36 erkek yazarın gelişimsel dönemlere ait kitap yazdıkları tespit edilmiştir. Erkek yazarlar bu alanda 40 kitap yazarak 7 kitap yazan kadın yazarlardan daha fazla çalışma yapmışlardır. Bu alanda birden fazla kitap yazan 4 kişi tespit edilmiştir ve bunlardan biri kadın yazarlardan olmuştur. Kadın yazarlar arasında gelişimsel dönemler hakkında ilk kitap yazan *İslam'da Çocuk*¹³⁸ adlı eserle Beyza Bilgin olmuştur. Yetişkinlik dönemi öncesi hem kadın hem erkek yazarların kitapları

¹³⁷ Burhaneddin Kayhan, *İslam Gençliğinin Stratejisi*, İstanbul: Sırdış Yayınları, 1975.

¹³⁸ Beyza Bilgin, *İslam'da Çocuk*, Ankara: DİB Yayınları, 1987.

olmakla birlikte yetişkinlik döneminde sadece bir kadın yazarı bulunmaktadır. Yaşlılık dönemine ait kadın yazarların ise kitaplarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 37: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yazar İsimlerine Göre Dağılımları

Yazar İsmi	Kitap Sayısı
Cemil Oruç	2
Halid Çelik	2
Mustafa Köylü	4
Yurdagül Mehmedoğlu	2
Toplam	10

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitapların yazar dağılımlarına bakıldığı zaman çoğunlukla bir yazarın tek kitap yazdığı görülmektedir. Bu yazarlar arasında sadece Mustafa Köylü 4 kitap yazarken; Cemil Oruç, Halid Çelik ve Yurdagül Mehmedoğlu 2 kitap yazmıştır. Mustafa Köylü Çocukluk ve yetişkinlik dönemleri üzerine kitaplarını hazırlarken, editörlüğünü yaptığı ve tüm gelişimsel dönemleri içerisine alan kitabı da bulunmaktadır. Halid Çelik ve Cemil Oruç iki kitabını da çocukluk dönemi üzerine yazmışlardır. Yurdagül Mehmedoğlu kitaplarından birini yetişkinlik dönemi üzerine yazarken, diğerini okul öncesi dönem üzerine yazmıştır. Ayrıca yapılan araştırma sonucu 2 kitabın birden fazla yazar tarafından yazıldığına ulaşılmıştır. Bu kitaplardan ilki 2010 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarından çıkan, Ahmet Okutan ve Talat Karaçizmeli'ye ait olan *Gençlerle Sohbetler*¹³⁹ adlı eserdir. Mustafa Köylü ve Cemil Oruç ait olan *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*¹⁴⁰ adlı eser bir diğer iki yazarlı kitaptır.

¹³⁹ Ahmet Okutan ve Talat Karaçizmeli, *Gençlerle Sohbetler*, Ankara, DİB Yayınları, 2010.

¹⁴⁰ Mustafa Köylü ve Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayınları, 2017.

Tablo 38: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Yayınlandıkları Yayınevine Göre Dağılımları

Yayınevi	Kitap Sayısı
Dem Yayınları	5
Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları	7
Düşünce Kitapevi	2
Nobel Yayınları	3
Petek Yayınları	2
Pınar Yayınları	2
Toplam	21

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitapların en fazla yayınlandıkları yayınevine göre dağılımı incelendiğinde bu alanda en fazla eser yayınlayan yayınevinin 7 kitapla Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları olduğu tespit edilmiştir. En fazla kitabın Diyanet İşleri Bakanlığı bünyesinde yayınlanması gelişimsel dönemlerin din eğitimi alanında ele alınmasından kaynaklı normal bir dağılım olarak görülse bile ayrıca Diyanet İşleri Bakanlığının bu konuda ilgili olduğunu da göstermektedir. Bu konu hakkında Dem Yayınları 5 kitap, Nobel Yayınları 3 kitap, Düşünce Kitapevi, Pınar Yayınları ve Petek Yayınları 2 kitap yayınlarken diğer yayınevleri tek kitap yayınlamışlardır.

Tablo 39: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Ele Aldıkları Konuya Göre Göre Dağılımları

Ele Alınan Konu	Kitap Sayısı
Okul Öncesi Dönemi	3
7-13 Yaş Dönemi	0
14-18 Yaş Dönemi	7
Yetişkinlik Dönemi	12

Yaşlılık Dönemi	1
Birden Fazla Dönemi Ele Alan Çalışmalar	24
Toplam	47

Yapılan araştırma sonucunda gelişimsel dönemler hakkında en fazla 24 kitapla birden fazla dönemi ele alan çalışmalar olmakla beraber bildirilerde olduğu gibi bu konunun hemen arkasından 12 kitapla yetişkinlik dönemi ele alınmıştır. Diğer akademik çalışmalara göre 3 kitapla okul öncesi dönemi daha az esere konu edinilmiştir. Yetişkinlik dönemine ait kitap sayısı yaşlılık dönemine gelindiğinde oldukça düşmüş ve alanda yazılan sadece 1 kitaba ulaşılmıştır. Birden fazla dönemler içerisinde 7-13 yaş ve 14-18 yaş dönemini beraber ele alan kitaplar olmakla birlikte 7-13 yaş dönemini müstakil olarak ele alan bir kitaba ulaşılammıştır. Kitap sayılarının bu dönemlerde düşmesi bu konuların daha çok ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 40: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Kullandıkları Kavram Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kavram	Kitap Sayısı
İnanç	1
İbadet	0
Ahlak	2
Değerler	2
Toplam	5

Yazılan kitaplarda kullanılan kavramların dağılımı incelendiğinde 2 eserde ahlak kavramına değinildiği daha sonra 2 eserde değerler kavramına ve 1 eserde inanç kavramına değinildiği görülmüştür. İbadet kavramını ele alarak yazılan herhangi bir gelişimsel dönemlere ait kitaba ulaşılammıştır. Ahlak kavramıyla ilgili ilk kitap Dem

Yayınlarından çıkan ve Mehmet Zeki Aydın'a¹⁴¹ ait olan kitaptır ve Aydın kitabında aile ortamında çocuğa verilen ahlak eğitimine değinmiştir. Bu konu hakkında diğer kitap ise Hüner Yayınevinden çıkan ve okul öncesi dönemde verilecek ahlak eğitimini ele alan Mustafa Çoban'ın¹⁴² kitabıdır. Değerler alanında yazılan ilk çalışma Hayati Hökeleki'ye¹⁴³ ait, Dem Yayınlarından çıkan ve gençlerde değer psikolojisini ele alırken, Mustafa Aydın'a¹⁴⁴ ait, Çizgi Kitapevinden çıkan ve 13-28 yaş arasında sosyal değerleri alan araştırması yaparak ele alan kitap bu alandaki diğer eser olmuştur. İnanç kavramıyla ilgili yazılan tek eser Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınlarından çıkan Musa Koçar'a ait¹⁴⁵ kitaptır. Koçar bu eserinde alan araştırması yaparak dini inançlar üzerinde çalışmasını hazırlamıştır.

Tablo 41: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Kur'ân-ı Kerîm'i ve Hz.Peygamber (sav)'in Konu Alınmasına Göre Dağılımları

	Kitap Sayısı
Kur'ân-ı Kerîm	1
Hz. Peygamber (sav)	3
Toplam	4

Yapılan araştırmada Kur'ân-ı Kerîm'i 1 ve Hz. Peygamber (sav)'i konu edinilerek gelişimsel dönemler hakkında yazılan 3 kitap tespit edilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'e göre gelişimsel dönemleri ele alan eser *Kur'ân'da Gençlik ve Gençler* adıyla İlhami Günay'a¹⁴⁶ aittir. Hz. Peygamber (sav)'e göre konuyu ele alan ilk eser İbrahim Canan tarafında 1979 yılında Yeni Asya Yayınlarından çıkan ve hem ailede hem okulda çocuk terbiyesini konu edinmiştir. Konu hakkındaki diğer kitap çocukların eğitimini ele alan Bekir Demir'e ait olup, 2002 yılında İnsan Vakfı Yayınlarından çıkmıştır. Bu

¹⁴¹ Mehmet Zeki Aydın, *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*, İstanbul: Dem Yayınları, 2005.

¹⁴² Mustafa Çoban, *Okul Öncesi (3-6 Yaş) Din ve Ahlak Eğitimi*, Konya: Hüner Yayınevi, 2016.

¹⁴³ Hayati Hökelekli, *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, İstanbul: Dem Yayınları, 2006.

¹⁴⁴ Mustafa Aydın, *Gençliğin Dini ve Sosyal Değerleri*, İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2010.

¹⁴⁵ Musa Koçar, *Üniversite Gençliğinin Dini İnançları*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, 2009.

¹⁴⁶ İlhami Günay, *Kur'an'da Gençlik ve Gençler*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2010.

alandan çıkan son kitap Adem Apak tarafından yazılmış ve 2009 yılında Düşünce Kitapevinden yayınlanmıştır. Hz. Peygamber (sav)’in etrafında olan çocuk ve gençleri konu edinmiştir.

Tablo 42: Gelişimsel Dönemler Hakkında Yazılan Kitapların Kullandıkları Kaynak Türüne Göre Dağılımları

Kullanılan Kaynak Türü	Kitap Sayısı
Geleneksel Kaynaklar	7
Batı Kökenli Kaynaklar	10
Geleneksel/Batı Kökenli Kaynaklar	31
Toplam	48

Yapılan araştırma sonucunda gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitapların kullandıkları kaynaklara bakıldığında zaman geleneksel kaynak kullanan 7 kitaba ve yabancı kaynak kullanan 10 kitaba ulaşılmıştır. Bu kitaplar içerisinde 31 tanesinde hem geleneksel kaynak hem de yabancı kaynak kullanmışlardır. Sadece bir kitapta geleneksel kaynak ve yabancı kaynağın ikisi de kullanılmamıştır.

Belirli bir cinsiyeti ele alarak yazılan gelişimsel dönemler hakkında sadece bir kitaba ulaşılmıştır. Bu kitap Halid Çelik tarafından *Kızlar İçin İrşad*¹⁴⁷ adıyla 1993 yılında Petek Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Halid Çelik’in aynı zamanda aynı yıl ve aynı yayınevinden çıkan *Çocuklar İçin İrşad*¹⁴⁸ adında bir kitabı daha bulunmaktadır. Bu konuda başka bir esere rastlanmaması alanda çalışmalar yapılmasının gerektiğini göstermektedir.

Aile konusuna göre kitap yazan ilk yazar Mehmet Zeki Aydın¹⁴⁹ olmakta ve konuyu aile içinde çocuğun ahlak eğitimi olarak ele almaktadır. Diğer yazar ise Halil

¹⁴⁷ Halit Çelik, *Kızlar İçin İrşad*, Eskişehir: Petek Yayınları, 1993.

¹⁴⁸ Halit Çelik, *Çocuklar İçin İrşad*, Eskişehir: Petek Yayınları, 1993.

¹⁴⁹ Mehmet Zeki Aydın, *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*, İstanbul: Dem Yayınları, 2005.

Apaydın¹⁵⁰ olup ergenlik döneminde olan bireylerin dinle ilişkisini aile yanında yaşayan ve parçalanmış ailede yaşam açısından ele almıştır.

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitapların 7 tanesi örgün eğitim kurumları üzerinde gerçekleşmiş ve bu araştırmaların çoğunluğu yetişkinlik dönemine aittir. Kalan eserler 14-18 yaş dönemini ele alarak alan araştırmasını yapmış ve çalışmasını tamamlamıştır. Bu araştırmaların ilki 1987 yılında yapılırken son çalışmanın 2018 yılında yapıldığı görülmüştür. Kitaplar arasında yaygın eğitim kurumlarında yapılan bir alan araştırmasına ise rastlanamamıştır.

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitaplar incelendiğinde bu alanda belirli bir ismi ve belirli bir ülkeyi ele alarak yapılan herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

¹⁵⁰ Halil Apaydın, **Ailenin Yanında ve Parçalanmış Ailelerde Yaşayan Ergenlerde Benlik ve Din İlişkisi**, İstanbul: Bilimkent Yayınları, 2013.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Geçmişten günümüze kadar olan süreç içerisinde araştırmacılar insanı anlamak, tanımlamak ve yararlı olmak adına pek çok çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar arasında insanın doğum öncesinden başlayıp ölümüne kadar geçen süreci ele alan ve süreci kendi içerisinde bölümlendirip araştıran çalışmalar bulunmaktadır. İnsanı ele alıp yakından inceleyen psikoloji, sosyoloji, din psikolojisi, din sosyolojisi vb. gibi dallar insanın geçirdiği bu süreçle ilgilendiği gibi din eğitimi alanı da bireyin geçirdiği gelişimsel dönemlerle ilgilenmekte ve araştırmalar yapmaktadır. İnsanın sağlıklı bir din eğitimi alabilmesi için hangi gelişimsel süreç içerisinde olduğu, ihtiyaç ve beklentilerinin neler olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bu durumun farkında olan araştırmacılar ise din eğitimi alanında gelişimsel dönemler hakkında pek çok akademik çalışmayı kaleme almışlardır.

Yapılan araştırma sonucu ele alınan konu hakkında yapılan akademik çalışmaların sayılarına bakıldığında toplam 335 adet esere ulaşılmıştır ve bu eserler arasında 61 adet yüksek lisans tezi, 18 adet doktora tezi, 117 adet makale, 92 adet bildiri ve 47 adet kitap bulunmaktadır. Yapılan akademik çalışmaların sayısal sıralaması en fazladan en aza olmak üzere makaleler, bildiriler, yüksek lisans tezleri, kitaplar ve doktora tezleri şeklindedir. En fazla çalışmaların makaleler ve bildiriler olarak hazırlanmasında bu çalışmaların diğerlerine oranla daha az sürede hazırlanması ve konu sınırlandırmasında daha küçük bir alanı ele alabilmeleri olduğu düşünülmektedir. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarının sayısal dağılımına bakıldığında ise yüksek lisans çalışmalarının daha fazla olması doktora çalışmalarını yapan kişi sayısından daha çok yüksek lisans çalışması yapan kişilerin olmasına bakıldığında normal bir dağılım olarak görülmektedir. Fakat hem doktora çalışmaları hem kitaplar konuyu daha derinlemesine ele almada daha fazla imkâna sahip olan çalışmalar oldukları düşünüldüğünde gelişimsel dönemlere ait bu alanda daha fazla çalışmalar yapılabileceğini göstermektedir.

Gelişimsel dönemler hakkında yapılan ilk çalışma 1962 yılında İbrahim Agah Çubukçu'nun *Diyanet Dergisi* 'nde yer alan "İslamiyet ve Çocuk Eğitimi" adı altında yazmış olduğu makalesidir. İlk yapılan çalışma makale olarak literatürde yer almıştır.

Diğer akademik çalışmalarda ilk yapılan araştırmaya bakılacak olursa 1975 yılında Burhaneddin Kayan bu alanda “İslamiyet Gençliğinin Stratejisi” adı altında kitap çıkarırken Faruk Bilici “Fransa 'da Müslümanlar Ve Müslüman Çocuklarının Din Eğitimi” adında *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri* Semineri’nde yer alan bildirisini kaleme almıştır. Mualla Selçuk 1989 yılında “Okul Öncesinde ve Okul Çağında Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler” adında ilk doktora çalışmasını ve Yurdağül Mehmedoğlu 1993 yılında “Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi (Dini Konularda Anne-Çocuk İletişimi)” adında ilk yüksek lisans çalışmasını yapmıştır.

Yıllara göre gelişimsel dönemler hakkında yapılan çalışmaların dağılımına bakıldığı zaman en az çalışma Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüleri ve İslami İlimler Fakültelerinin açıldığı 1949 ve 1982 yılları arasında yazılan 3 adet makale olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra 1980 darbesinden sonra alınan kararla Yüksek İslam Enstitüleri ve İslami İlimler Fakültelerinin ilahiyat fakültelerine çevrilmiş ve 90’lı yıllara kadar Türkiye’de 8 kurumda yüksek din öğretimi yapılmıştır.¹⁵¹ Bu yıllar arasında yapılan akademik çalışmaların dağılımı ise 13 adet makale, 8 kitap, 4 bildiri ve 2 doktora tezi şeklindedir. Yapılan en fazla çalışma ise 1994-2012 tarihleri arasında 73 tane yayımlanan makalelerde olduğu görülmüştür. Daha sonra yine bu tarihleri arasında 51 adetle yüksek lisans tezi yazılırken diğer akademik çalışmaların yapılma oranları 46 adet bildiri, 29 adet kitap ve 12 adet doktora tezi şeklindedir. 1994 ve 2012 yılları arasında bu kadar fazla akademik çalışmanın yapılması hem bu yıllar arasındaki sürenin fazla olmasına hem de bu yıllar arasında ihtiyaca bağlı olarak açılan ilahiyat fakültelerinin sayısına bakıldığında normal bir dağılım olarak görülmektedir. Günümüze daha yakın olan 2013 ve 2019 yılları arasında ise 42 adet bildiri, 28 makale, 17 yüksek lisans tezi, 10 kitap ve 4 doktora tezi yapılmıştır.

Yapılan akademik çalışmaların yazar cinsiyetlerine bakıldığı zaman makaleler, bildiriler ve kitaplarda erkek yazarlar, kadın yazarlara oranla daha fazla gelişimsel dönemlere ait çalışmalar yapmışlardır. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarına

¹⁵¹ Kaya, s.20.

bakıldığında ise diğer akademik çalışmalara oranla bu sefer kadın yazarların sayısının erkek yazarlardan daha fazla olduğu görülmüştür. Hatta hem yüksek lisans hem de doktora çalışmalarında ilk gelişimsel dönemler hakkındaki tezleri kadın yazarlar kaleme almıştır. Diğer çalışmalarda ise ilk yapılan araştırmalar hep erkek yazarlara aittir. Kadın yazarların daha çok yetişkinlik dönemi öncesine ait akademik çalışmaları bulunurken erkek yazarların her gelişim dönemine ait akademik çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca makalelerde kullanılan kavram, kişi, aile ve Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav)'i konu edinerek yapılan çalışmalarda kadın yazarlara ait çalışmalara ulaşılamamıştır. Gelişimsel dönemleri ele alan din psikolojisi, din sosyolojisi ve din eğitimi gibi bilim dalları düşünüldüğünde burada yer alan yüksek lisans ve doktora öğrencileri arasında kadınların sayısının erkeklerden daha fazladır. Bu dağılımın normal bir dağılım olduğunu göstermekle birlikte bu alanda tez yazan kadın yazarların makale, bildiri ve kitap gibi diğer akademik çalışmaları yazma oranının erkekler yazarlara göre daha az olduğu da görülmektedir.

Gelişimsel dönemler hakkında daha çok eser veren isimlere bakıldığı zaman makalelerde en fazla 7 adetle İsmail Sağlam ve Mehmet Akif Kılavuz'un bu alanda çalışmalar yaptıkları görülmüştür. İsmail Sağlam'ın makaleleri ağırlıklı olarak okul öncesi dönemi ele alırken, Mehmet Akif Kılavuz'un bütün gelişimsel dönemler hakkında makaleleri bulunmaktadır. İsmail Sağlam hem yüksek lisans hem doktora çalışmasını, Mehmet Akif Kılavuz ise doktora çalışmasını gelişimsel dönemler üzerine yaparak bu alanda uzmanlaşmaya devam etmişlerdir. Bildirilerde Mustafa Köylü'nün 2 tane yetişkinlik üzerine bildirisi ve 2 tane birden fazla dönemi içeren bildirisi bulunmakla birlikte Mustafa Öcal'ın bu alanda yazdığı 4 bildirinin hepsi birden fazla dönemi ele alan çalışmalardan oluşmaktadır. Kitaplarda Mustafa Köylü'nün çocukluk ve yetişkinlik dönemlerini ele alan 4 kitabı bulunurken, Halit Çelik ve Cemil Oruç'un çocukluk dönemi hakkında 2 kitabı ve Yurdağül Mehmedoğlu'nun okul öncesi ve yetişkinlik dönemi üzerine kitapları bulunmaktadır. Mehmedoğlu'nun okul öncesi dönemi üzerine yazdığı eseri onun yüksek lisans çalışmasının kitaba dönüşmüş hali olmaktadır. Mehmet Faruk Bayraktar, Yurdağül Mehmedoğlu ve Abdullah Özbek ise bu alanda akademik çalışmalar yapmakla birlikte gelişimsel dönemler çalışılan tezlere en çok danışmanlık yapan isimler oldukları tespit edilmiştir. Tüm çalışmalara bakıldığı

zaman gelişimsel dönemler üzerine en fazla çalışma yapan isimlerin Mustafa Köylü, İsmail Sağlam ve Mehmet Akif Kılavuz'un olduğu görülmüştür.

Din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemlere ait çalışmalara yer veren yayınlara bakıldığında zaman lisansüstü çalışmalarda en fazla yüksek lisans tezini 19 teze Marmara Üniversitesi yayınlarken, doktora tezlerini 4 teze Ankara Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi yayınlamıştır. Aynı zamanda en fazla hem yüksek lisans tezi hem de doktora tezi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı ve Din Eğitimi Bilim Dalı altında yayınlanırken bunun yanında İDKAB Anabilim ve Bilim Dalında yayınlanan veya anabilim ve bilim dalı belirtilmeyen tezler de vardır. Bu durum Din Eğitimi bölümünün daha geç zamanlarda bilim dalı haline gelmesinden ve bir zamanlar İDKAB bölümünün İlahiyat programından ayrı olmasından kaynaklanmaktadır.

Makalelere bakıldığında zaman doktora tezlerinde olduğu gibi en fazla makale 18 adetle *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* ve 9 adetle *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*'nde yayınlanmıştır. Makale yazımının bu dergilerde fazla olması bu üniversitelerde yer alan Mehmet Akif Kılavuz, İsmail Sağlam ve Mustafa Köylü gibi gelişimsel dönemler üzerine çalışmalar yapan araştırmacıların bulunmasına bağlı olmaktadır. En fazla konuyla ilgili bildiriyse 16 adetle *VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu* ve 8 adetle *VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu*'nda yayınlanmıştır. Kitaplarda ise en fazla Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarından 7 eser yayınlanmıştır. Bu durum yine Diyanet İşleri Başkanlığının konuya ilgisiz kalmadığını ve yapılan çalışmalarla alakadar olduğunu göstermektedir.

Gelişimsel dönemlere arasında hangi dönemin daha çok akademik çalışmalarda yer aldığına bakıldığında genellikle yetişkinlik dönemi öncesi ele alınmakla birlikte her akademik çalışmada sayılar değişiklik göstermektedir. Yüksek lisans çalışmalarında en fazla 24 teze okul öncesi dönemi çalışmaları bulunurken doktora çalışmalarında en fazla 7 teze birden fazla dönemi içerisine alan çalışmalar bulunmaktadır. Yüksek lisans tezlerinde daha sonra 14 teze 7-13 yaş dönemi ele alınırken doktora tezlerinde de ikinci olarak 5 teze 7-13 yaş dönemi ele alınmıştır. Üçüncü sırada yüksek lisans tezlerinde 12 teze birden fazla dönemin ele alındığı tezler varken doktora tezlerinde 3 teze okul öncesi dönemi ve yetişkinlik dönemi yer almaktadır. 14-18 yaş dönemi yüksek lisans

tezlerinde 9 tezde işlenirken doktora tezlerinde 2 tezde işlenmiştir. Yaşlılık dönemi en az çalışılan konu olmakta ve yüksek lisans çalışmalarında 2 tezde yer alırken doktora tezlerinde yaşlılık dönemi üzerine çalışılan bir teze ulaşamamıştır.

Yapılan lisansüstü tezlerde okul öncesi dönemde en etkili unsurlardan olan ailenin etkisine yer verilirken, sadece annenin çocuğun din eğitimi üzerine rolü konusu işlenmiştir. Genel olarak aile çalışmalarının dışında baba üzerinden hazırlanan bir çalışmaya ise ulaşamamıştır. Dini gelişim süreçleriyle beraber dini kavramları anlama, değerler eğitimi üzerinde durulmuş ve İslam ve Batı din eğitimi karşılaştırılmıştır. Çocukların cinsel ve mahremiyet eğitimlerini de konu alan lisansüstü çalışmalarda aynı zamanda çocuklara sunulacak materyaller de incelenmiştir. Daha sonraki dönemlere geçildikçe soyut düşüncenin temellerinin atılmasıyla beraber ahiret inancının algılanması ve eğitimi devreye girerken genişleyen çevreye dikkat çekilerek din eğitimi üzerinde çevrenin etkisi konusu işlenmiştir. Aynı zamanda ıslahevindeki ve yetiştirme yurdundaki çocukların din eğitimiyle ilgili çalışmalar da vardır. Yetişkinlik dönemi ve yaşlılık dönemi en az çalışılan konular olmakla birlikte bu dönemdeki bireylerin din olguları, medyanın etkileri, yaygın din eğitimi ve yaşlılarda sosyal ve manevi bakım üzerinde durulmuştur.

Makalelerin sayısal dağılımı incelendiğinde en fazla çalışmanın yapıldığı alan birden fazla dönemi içerisine alan çalışmalar olduğu tespit edilmiş ve bualanda toplam 68 çalışmaya ulaşılmıştır. Daha sonra okul öncesi dönemi çalışılmış ve bu alanda 21 çalışma bulunmuştur. 14-18 yaş dönemine ait 12, yetişkinlik dönemine ait 8, yaşlılık dönemine ait 5 çalışmaya ulaşılmıştır ve en az 3 çalışmayla 7-13 yaş dönemi üzerine durulduğu tespit edilmiştir. Birden fazla dönemi ele alan eserler içerisinde 7-13 yaş dönemini ele alan çalışmalar da bulunduğu için aslında bu konunun görünenden daha fazla işlenmiş olduğu tespit edilmiştir. Makalelerde okul öncesi döneminde olan çocukların dini tasavvurları, Allah tasavvurları, dini soruları, duaları üzerinde durulurken daha sonraki dönemlerde iletişim, aile, çevre gibi konular seçilmeye başlanmıştır. Ergenlik döneminde şiddet, ölüm eğitimi, ibadet eğitimi, dini algı konuları yer alırken aynı zamanda bilgisayar oyunları, kimsesiz ve yetim çocukların din eğitimleri konularına da yer verilmiştir. Yetişkinlik dönemi ve yaşlılık dönemi

alışmalarında genellikle yaygın eğitim üzerinden din eğitimi işlenirken problemler, beklentiler ve kuşaklar arası iletişim konuları da işlenmiştir.

Bildirilerin gelişimsel dönemler içerisindeki dağılımı makalelerle benzer olup en fazla çalışma 50 adetle birden fazla dönemin işlendiği konular üzerinedir. Diğer akademik çalışmalardan farklı olarak ikinci sırada 14 çalışmayla yetişkinlik dönemi gelmektedir. Daha sonra 13 çalışmayla okul öncesi, 6 çalışmayla yaşlılık dönemi ve 14-18 yaş dönemi gelmektedir. En az çalışma 7-13 yaş dönemine aitken birden fazla dönemi ele alan çalışmalar içerisindeki bildirilerde de ilköğretim dönemi işlenmiştir. Yaygın eğitim olarak uygulanan din eğitimi bildirilerin başlıca konularından olmuştur. Erken çocukluk döneminde Diyanet İşleri Başkanlığınca uygulanan 4-6 yaş Kur'ân Kursları bildirilerde çalışılan konulardan olmuştur. Gençlerin camiyle ve cemaatle ilişkisi, ibadet eğitimleri, dini soruları ve hafızlık eğitimi gibi konular bildirilerde işlenen konulardan olmuştur. Yetişkinlik ve yaşlılık dönemi diğer akademik çalışmalarda olduğu gibi daha az konu edinilmiş ve bildirilerde genelde yaygın eğitim üzerinden işlenmiş olduğu tespit edilmiştir. Yetişkinlik ve yaşlılık dönemi bireylerin çoğunluğunun örgün eğitim hayatının bitmiş olması ve yaygın eğitim kurumlarından dini eğitim hizmetlerine daha rahat ulaşabilmeleri bu dönemleri konu edinen çalışmaların yaygın eğitim üzerinden işlenmiş olması normal bir dağılım olmaktadır. Aynı zamanda yaşlılık dönemi bireylerinde görülen kayıplar ve ölüm olgusu üzerine çalışmaların da varlığı görülmüştür.

Gelişimsel dönemler hakkında yazılan kitaplara bakıldığında 24 adet birden fazla dönemin işlendiği eser, 12 adet yetişkinlik dönemi, 7 adet 14-18 yaş dönemi, 3 adet okul öncesi dönemi ve 1 adet yaşlılık dönemine ait çalışmalara ulaşılmıştır. Çocuklar üzerine yazılan kitaplarda genelde ailede çocuğun eğitimi, çocuklarda ibadet, çocukların Allah tasavvurları, dini duygu ve düşüncenin gelişimi konuları işlenirken yetişkinlik dönemini ele alan kitaplarda yetişkinlerin din eğitimine bakışları ve din eğitiminin temelleri üzerinedir. Yaşlılık dönemine ait sadece bir kitaba ulaşılmıştır.

Din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemler hakkındaki akademik çalışmalar incelendiğinde okul öncesi dönemine ait daha fazla esere ulaşılmıştır. Okul öncesi dönemi bireyin kişiliğinin temellerinin atıldığı ve bu dönemin sonraki dönemlere

etki etmesi bu konunun önemini göstermektedir. Araştırmacılar bu konu üzerinde çalışmalar yaparak hem bu dönemin özelliklerini daha fazla belirleme hem de bu döneme uygun din eğitimi yöntemi bulma yoluna gitmişlerdir. Bu dönemde olan çocukların en fazla vakit geçirdikleri çevre aileleri olduğu için okul öncesi dönemine ait çalışmalar bir kısmı da ailede verilecek din eğitimi üzerinedir. Yapılan çalışmalar sadece çocuklar üzerine olmayıp onların kullanacakları veya karşılaştıkları materyaller üzerine de çalışmalar vardır. Erken çocukluk döneminden sonra bireyin hayatına okulun girmesi, çevresinin genişlemesi ve zaman geçtikçe soyut düşünme becerisinin gelişmesiyle seçilen konularda değişimler olmaya başlamıştır. Çocuğun okul hayatına başlamasıyla yardımlaşma ve paylaşma gibi farklı değerlerin eğitimi seçilen konularda görülürken ahiret inancı ve Allah tasavvuru gibi soyut konular ve sorumluluk bilincinin kazanılması ve buna bağlı olarak ibadet eğitimi gibi konular da seçilmiştir. Ergenlik dönemiyle birlikte şiddet ve din eğitimi konuları seçilmeye başlanırken karakter eğitimi, ahlak gelişimi, sosyal değerler ve din ile ilişkileri de işlenen konulardan olmuştur.

Yetişkinlik dönemine gelindiğinde daha yaygın eğitim kurumları olan cami ve Kur'an kursları üzerinde din eğitimi çalışmaları yapılırken yetişkinlerin medyayla olan ilişkileri, dindarlık seviyelerini etkileyen durumlar, sosyal çevrelerinin dini tutumlarına etkileri gibi konular da yer almaktadır. Tüm akademik çalışmalarda en az yer verilen gelişimsel dönem yaşlılık dönemi olmuştur. Yaşlılık dönemi çalışmalarının bir kısmı huzurevinde kalan yaşlılar üzerinden işlenirken bir kısım çalışmalarda yaşlılara yönelik sosyal ve manevi bakım konusu işlenmiştir. Yaşlılık döneminde daha sık görülen yakınları kaybetme ve ölüm olgusuna yönelik dini tutumun rolü veya din eğitiminin bu konuya etkisi üzerinde de durulmuştur. Literatürde yaşlılık dönemine ait çalışmaların daha az olması bu dönem üzerine daha fazla durulup çalışmalar yapılması gerektiğini göstermektedir.

Yapılan akademik çalışmalarda gelişimsel dönemlerde din eğitimi tek taraflı ele alınmayıp inanç, ibadet, ahlak ve değerler gibi kavramlara yer verilmiştir. Bu kavramlar arasında en fazla 27 çalışmayla değerler üzerinde durulurken daha sonra 16 çalışmayla ahlak, 9 çalışmayla inanç ve 3 çalışmayla ibadet kavramı üzerinde durulmuştur. Kavramların işlendiği çalışmaların gelişimsel dönem dağılımına bakıldığında zaman tüm

çalışmalarda ağırlıklı olduğu gibi yetişkinlik dönemi öncesine ait olduğu görülmüştür. Çalışma içerisinde değerlere yer veren çalışmalarda saygı, hoşgörü, paylaşma, yardımlaşma, doğruluk, merhamet, mahremiyet, kanaatkârlık, sosyal ve toplumsal değerler, değer yönelimleri ve değer algıları gibi konuların işlendiği görülmüştür. Ahlak kavramı çalışmalarda ahlaki gelişim, ahlaki yargı gelişimi, ahlak eğitimi ve ahlak kavramı algısı şeklinde yer bulurken inanç kavramı dini inanç, inanç gelişimi ve ahiret inancı olarak çalışılmıştır. İbadet kavramı ise ibadetin çocuklar üzerindeki etkisi ve ibadet eğitimi ve metotları şeklinde çalışılmıştır.

Din eğitime konu edinilen gelişimsel dönemler çalışmalarında belirli bir ülkeyi esas alma durumuna göre dağılımına bakıldığında en fazla çalışma 7 adetle Almanya olurken daha sonra 4 adetle çalışmayla Hollanda olduğu görülmektedir. Ayrıca Avrupa 3 adet, Fransa 2 adet, Amerika 1 adet, Avustralya 1 adet ve Belçika 1 adetle çalışmalara konu olan ülkeler olmuşlardır. Bu çalışmalar yüksek lisans tezi, bildiri ve makale olarak literatürde yer alırken doktora tezlerinde ve kitaplarda bu konuya yer veren çalışmalara ulaşamamıştır. En fazla çalışmanın Almanya üzerinde yapılması orada yaşayan Türk nüfusunun diğer ülkelere göre daha fazla olmasına bakıldığında normal bir dağılım olarak görülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmada akademik çalışmalarda yer alan tüm ülkelerin batıda olduğu tespit edilmiştir. Belirli bir ülkeyi ele alarak yapılan akademik çalışmalarda orada yaşayan Türklerin aldıkları din eğitime odaklanılırken ülkede yapılan diğer din eğitimleriyle karşılaştırılan çalışmalar da bulunmaktadır. Bireylerin yaşadıkları çevreden etkilenmeleri göz önüne alındığında farklı ülkelerde yaşayan bireylerin çevreleri de farklı olacağı için gelişimsel özelliklerinde farklılıklar olabilmektedir. Bu nedenle farklı ülkelerde yaşayan bireylerin yaşadıkları ülkelerdeki çevreleri düşünülerek yapılan çalışmaların olması gerekmektedir.

Gelişimsel dönemler hakkında yapılan çalışmalardan bazıları belirli bir ismin görüşlerini esas alarak işlenen gelişimsel dönemde din eğitimin etkisini anlatmaya çalışmışlardır. Bu isimler arasında Ahmet Hamdi Akseki, İbn Miskeveyh, Lokman Hekim, Şaban Şifai, Gazzali, Ali b. Hüseyin El-Amâsî, Kınalızade Ali Efendi çalışmalarda bir kez konu edinilirken James W. Fowler 3 çalışmada konu edinilmiştir. James W. Fowler'ın bir çalışması yetişkinlik dönemini ele alırken diğer tüm çalışmalar

yetişkinlik dönemi öncesine aittir. Belirli bir kişinin görüşleriyle gelişimsel dönemler hakkında yazılan herhangi bir kitaba ulaşılamamıştır. James W. Fowler'ın inanç gelişimi üzerine çalışmalar yapan bir kişi olması onun özellikle din eğitimi konusunda üzerinde çalışılan bir isim olmasını sağlamıştır. İslam geleneğinde var olan âlimler üzerine din eğitimi alanında müstakil çalışmalar olmakla beraber gelişimsel dönemlerle beraber konuyu ele alan akademik çalışmaların sayıları fazla değildir. Bu alan literatürde çalışılması gereken alanlardan olmuştur.

Belirli bir cinsiyeti ele alarak gelişimsel dönemleri inceleyen akademik çalışmalara bakıldığında bu alanda yazılmış kadınları konu alan 3 yüksek lisans tezi ve 1 bildiriye ulaşılrken kız çocuklarını konu edinen 1 kitaba ulaşılmıştır. Bu alanda yazılan herhangi bir makale tespit edilememiştir. Erkek veya erkek çocuğu konusunda yazılmış olan herhangi bir gelişimsel dönem çalışmasına ise ulaşılamamıştır. Kadın yetişkinleri ele alan tüm çalışmalar Kur'an kursu örnekleminde yola çıkarak konuyu işlerken kız çocukları için yazılan eser onların din eğitimini konu edinerek kaleme alınmıştır. Erkek ya da erkek çocuklar için yazılan müstakil bir akademik çalışmanın olmaması bu alanda doldurulması gereken bir boşluğun olduğunu göstermektedir.

Ele alınan konunun din eğitimi özelinde olması Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (sav)'e göre gelişimsel dönemlerin çalışıldığı eserlerin olmasını sağlamıştır. Kur'ân-ı Kerîm'e göre işlenen akademik çalışmaların sayısal dağılımı makale ve bildirilerde 3 adet, yüksek lisans tezi ve kitaplarda 1 adet olurken doktora tezinde bu alanda çalışılmış bir esere ulaşılamamıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar yetişkinlik dönemi öncesi ele alınarak yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'e göre işlenen çalışmalar incelendiğinde genel olarak Kur'ân-ı Kerîm'de çocuk eğitiminin ele alındığı, belirli bir sureyi ele alarak din eğitimi konusunun çalışıldığı ya da belirli konular üzerinden din eğitimi çalışmalarının yapıldığı eserlere ulaşılmıştır. Hz. Peygamber (sav)'e göre işlenen konular en fazla 5 eserle bildiriler olmakla beraber 4 eserle yüksek lisans, makale ve 4 eserde kitaplarda işlenmektedir. Konu diğer çalışmalardan farklı olarak bir eserde yetişkinlik dönemi ele alınarak diğer eserlerde yine yetişkinlik dönemi öncesi ele alınarak işlenmiştir. Hz. Peygamber (sav)'e göre çocuk eğitimi ve terbiyesi, Hz.

Peygamber (sav)'in uygulamaları, yaşantısı gibi konular ele alınarak yapılan çalışmaların olduğu görülmüştür.

Her bir gelişimsel dönemde bireye etkisi olan aile konusu akademik çalışmalar içerisinde konu edinilmiştir. Aile konusuyla ilgili çalışmalar en fazla 17 adetle makalelerde işlenirken daha sonra 7 adetle bildiriler ve yüksek lisans tezlerinde, 2 adetle kitaplarda ve 1 adetle doktora tezinde işlenmiştir. Aile konusuyla ilgili yazılan tüm eserler yetişkinlik dönemi öncesine ait olup bu dönemlerdeki bireylere ailede verilecek din eğitimi, ailede yaşanan dinin bireye etkisini ya da aile yanında olan ve olmayan bireylerin dini tutumlarını ele alan çalışmalar olmuşlardır.

Din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemler hakkındaki akademik çalışmaların alan araştırması olma durumuna bakıldığında en fazla 62 çalışmayla örgün eğitim kurumlarında çalışmalar yapılırken 32 çalışma örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yapılmayan ve 11 çalışma yaygın eğitim kurumlarında alan araştırması yapılarak yazılmışlardır. Genel olarak en fazla alan araştırmasının 41 çalışmayla yüksek lisans tezlerinde yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Diğer akademik çalışmalarda alan araştırması sayısal dağılımının 18 çalışmanın makalelerde ve bildirilerde, 16 çalışmanın doktora tezlerinde ve 12 çalışmanın kitaplarda olduğu görülmüştür. Teorik çalışmalarla birlikte yapılan alan araştırmaları literatüre katkı sağlamakta ve bu tarz çalışmaların daha fazla yapılması gerekmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan akademik çalışmaların kullandıkları kaynaklar geleneksel ve batı kökenli olması bakımından incelenmiş ve bunun sonucunda geleneksel kaynağa oranla batı kökenli kaynak kullanımının genel olarak tüm çalışmalarda daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yine tüm çalışmalarda her iki kaynağın da kullanıldığı eserler daha fazla bulunmaktadır. Tüm araştırmalar genelinde geleneksel kaynak kullanan akademik çalışmaların sayısı 35 iken batı kökenli kaynak kullanan akademik çalışmaların sayısı 96'dır. Tüm dünyada hitap ettiği kesimi daha iyi anlamak ve daha faydalı olmak adına gelişimsel dönemler hakkında araştırmalar yapılırken din eğitimi alanında da daha iyi olmak adına pek çok dilde ve zamanda araştırmalar yapılmıştır. Aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîm, hadis ve sünnetlerde her gelişimsel dönemi anlamak ve din eğitimi adına yöneltmek için ifadeler

ve teknikler bulunmaktadır. İslam âlimleri de bunlardan yararlanarak zaman içerisinde pek çok eser ortaya koyarak alana katkı sağlamışlardır.

Günümüz din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemler çalışmaları ise sadece bir alandan beslenerek çalışmalarını yapmak yerine hem geleneksel kaynaklar hem de yabancı kaynaklar kullanmaları hem çalışmanın zenginliği hem de farklı bakış açılarını sunma açısından faydalı olacaktır. Ülke genelinde yapılan din eğitime bakıldığında buradaki dinin İslam dini olması sebebiyle Kur'ân-ı Kerîm, sünnet, hadis ve İslam âlimlerinin çalışmaları göz ardı edilemeyeceği gibi yabancı kaynaklardan da yararlanmak yapılan çalışmayı zenginleştirecektir.

Makale yazarları arasında Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapan personeller olmakla birlikte bildiri yazarları arasında buna ek olarak Milli Eğitim Bakanlığı personelinde olan araştırmacıların da olduğu görülmüştür. Konunun din eğitimiyle ilgili olduğu düşünüldüğünde Diyanet İşleri Başkanlığının bu konuyla ilgili olması ve bünyesinde yer alan personellerin bu alanda araştırmalar yapması iyi olmakla birlikte hitap ettikleri insanlara faydalı olmak için daha fazla araştırmaların yapılması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı da bu konuya karşı ilgisiz kalmamış ve burada çalışan araştırmacılar gelişimsel dönemler hakkında bildiriler yazmışlardır.

Geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalarda zamanın geçmesiyle oluşan değişimlerin etki ettiği insan araştırılmaya ve daha iyi anlaşılması için üzerine çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir. İnsanın her yaşta aynı olmayacağı gibi her yaş grubu da farklı zamanlarda farklı özelliklere sahip olmuşlardır. Zamanın geçmesiyle insan hayatında meydana gelen değişimler farklı ihtiyaç ve beklentilere yol açmış, farklı problemlere sebep olup farklı çözüm yollarının geliştirilmesini sağlamıştır. İnsanın her dönemde olan ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermeyi amaçlayan, problemlerine çözüm bulmaya çalışan pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında yer alan ve insanın daha sağlıklı ve faydalı bir şekilde din eğitimi almasını amaçlayan, onun geçirdiği her gelişimsel döneme uygun araştırmalar yapan çalışmalar bulunmaktadır. Her dönemin kendine özgü özellikleri vardır ve buna bağlı olarak her döneme uygulanacak din eğitimi çalışmaları farklılık göstermektedir. Bu yüzden araştırmacılar her dönemi farklı olarak ele alan çalışmalar yapmışlardır.

Bu çalışmaların çoğunluğu insan hayatını daha çok etkileyen yetişkinlik dönemi öncesine ait olup yetişkinlik ve yaşlılık dönemi çalışmaları daha az çalışılmıştır. Bu ise özellikle daha az bulunan yaşlılık dönemi üzerine araştırmaların daha fazla yapılması ve yaşlıların din eğitimi adına onlara faydalı olacak ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması gerektiğini göstermektedir. Yapılan araştırmaların çoğunluğu yetişkinlik dönemine ait olmakla birlikte daha çok birden fazla gelişimsel dönemi içine alan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu gelişimsel dönemlerin kesin bir sınır ile belirlenemediğini göstermekle birlikte her araştırmanın sadece bir gelişimsel dönemi ele almayıp birden fazla gelişimsel dönemi ele alarak çalışmalar yaptığını da göstermektedir. Aynı zamanda konu alanı her ne kadar din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemlere ait çalışmalar olsa da bu alanda sadece din eğitimcileri değil pek çok farklı alandan araştırmacıların çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Bu ise alanın tek bir elden ele alınamayacağını, pek çok alanın ortak notası olduğunu farklı alanlardaki araştırmalara konu edinildiğini göstermektedir.

Tüm bu araştırma sonunda zamanla incelenip ve ortaya konan çalışmaların literatürdeki farklı alanlara etki edip farklı yönlerdeki ihtiyaç ve beklentileri karşıladıkları görülmüştür. Literatürde var olan boşlukların giderilmesi ve zamanla insanın değişmesinden kaynaklanan farklı ihtiyaç ve beklentileri karşılamak adına daha çok araştırmaların yapılıp bu eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Yapılan bu çalışma din eğitimi alanında yapılan gelişimsel dönemler hakkındaki akademik çalışmaları farklı yönden ele alıp var olanları ve eksik kalan kısımları tespit edip ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu alanda çalışmalar yapmak isteyen araştırmacıların istifade edeceği bir çalışma olması umut edilerek hazırlanmıştır.

EKLER

EK 1: Bibliyografik Liste

Okul Öncesi Dönemi

No	Yazar	Tez Türü	Tez İsmi
1	Abdulhalim İnan	Doktora Tezi	Belçika Katolik Eğitim Kurumlarında Okulöncesi Dönemde Din Eğitimi
2	Ahmet Çın	Doktora Tezi	İlk Çocukluk Döneminde Çocuğun Din Eğitimi Ve Ailenin Din Eğitimine Etkisi (Diyarbakır Örneği)
3	Ali Baz Bilici	Doktora Tezi	0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci Ve Din Eğitimi
4	Asiye Fatma Tatar	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Eğitiminde (5–6 Yas) Hoşgörü Eğitimi
5	Ayşe Koyuncu	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Çocukların Din Eğitiminde Annenin Rolü Ve Karşılaştığı Güçlükler
6	Ayşe Uysal	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Dönemde Çocuğa Doğruluk Kavramının Kazandırılması Ve Din Eğitimi İle İlişkisi
7	Betül Yıldırım	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)
8	Deniz Erken	Yüksek Lisans Tezi	Üç-Altı Yaş Grubu Çocuklarında Din Eğitimi
9	Fatma Topbaşı	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Dönem 6 Yaş Grubu Çocukların Törel (Ahlâkî) Gelişiminde Dramanın Yeri Ve Önemi
10	Fatmanur Biberci	Yüksek Lisans Tezi	2–7 Yaş Arası Çocuklarda Sevgi Ve Merhamet Değerlerinin Hadisler Işığında Öğretimi
11	İsmail Sağlam	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Eğitimi (Hedef ve Etkinlikler Açısından, Batı ve İslam Eğitiminin İncelenmesi)
12	Kübra Cevherli	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesinde Değerler Eğitimi: Boğaziçi Eğitim Modeli
13	Mualla Erden	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Eğitime Temel Yaklaşımlar Ve Din Eğitimi
14	Muammer Bozer	Yüksek Lisans Tezi	Din Eğitimi Açısından 0–12 Yaş Arası Çocuklarda Cinsel Tutum Ve Davranış Eğitimi
15	Mukaddes Bulut	Yüksek Lisans Tezi	Afet Ortamında Okul Öncesi Çocukların (5-6 Yaş) Dini Tutum ve Davranışları
16	Remziye Ege	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanan Kitaplarda Dini ve Ahlaki Motiflerin İşlenişiyile İlgili Bir İnceleme
17	Rukiye Türküz	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Dönemde Dini Gelişim Ve Eğitimi (James W. Fowler’ın İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma)

18	Rumeysa Şimşek	Yüksek Lisans Tezi	5-6 Yaş Çocukların Dini Kavramları Algılama Düzeyleri (Arifiye Örneği)
19	S.Nuran Göktepe	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Dönem Din Eğitiminde Oyun, Oyuncak ve Görsel Sanat Etkinliği Örnekleri
20	Semiha Çakır	Yüksek Lisans Tezi	4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (Sivas Örneği)
22	Sena İpşirli	Yüksek Lisans Tezi	3-6 Yaş Çocuğun Genel Ve Din Eğitiminde Temel Değerler
22	S. Sümeyye Sağlık	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Dönemde Duygu Eğitimi (Çocuğa Güven Duygusunun Kazandırılması)
23	Sümeyra Uzun	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye Ve Amerika Örnekleri
24	Şevket Mert	Yüksek Lisans Tezi	Bilgisayar Oyunları Yoluyla Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi
25	Yasemin Şahin	Yüksek Lisans Tezi	Okul Öncesi Çocuklarda Değerler Eğitimi Kapsamında Yardımlaşma Ve Paylaşma Değerleri
26	Z. Nezahat Özeri	Doktora Tezi	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din ve Ahlak Eğitimi

No	Yazar	Makale İsmi
1	Ali Baz Bilici	Din Eğitiminin İlk Temelleri: Erken Çocuklukta Din
2	Cemil Oruç	Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimine Çoğulcu Bir Yaklaşım: 'Gift to the Child'
3	Cemil Oruç	Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi
4	Cemil Oruç	Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi
5	Cemil Oruç	Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi
6	Halil Apaydın	Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi
7	İsmail Sağlam	Okulöncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri Ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi
8	İsmail Sağlam	Okulöncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri Ve Din Eğitimi
9	İsmail Sağlam	Okulöncesi Eğitimde Bulunması Gereken Hedefler Nelerdir?
10	İsmail Sağlam	Okul Öncesi Dönem ve Din Eğitimi
11	Kübra Yıldız	Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz
12	Mehmet Akif Kılavuz	Çocukluk Döneminde Dini Sorular
13	Mehmet Emin Ay	İslam Hukuku Kaynaklarına Göre; Pedagojik Açıdan Çocuk Eğitiminde Dayak Cezasına Getirilen Sınırlamalar
14	Mualla Selçuk	Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)
15	Mustafa Öcal	Okulöncesi ve ilköğretim Çağ Çocuklarının Allah

		Tasavvurları Üzerine Bir Araştırma
16	Mustafa Öcal	Çocuk Terbiyesi ve Peygamberimizin Eğitim Metodu
17	Mustafa Önder	Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Aile Eğitimi
18	Mustafa Tavukçuoğlu	Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu Ve Din Eğitimi
19	Mustafa Tavukçuoğlu	Okul Öncesi Çağı Çocuğunun Eğitiminde Bütünlük İlkesi ve Dini Duygunun Hareketliliği
20	Nevzat Y. Aşıkoğlu	F. Almanya'daki Türk Çocuklarının Okul Öncesi Ve Temel Eğitim Problemleri Üzerine (Alan Araştırması)
21	Muhammed Ali Yazıbaşı	Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları
22	Muhammed Ali Yazıbaşı	Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Kökenleri ve Beslenme Kaynakları
23	Suat Cebeci-Recep Demir	4-6 Yaş Grubu Çocukların Çizgi Filmlerden Etkilenme Durumları
24	Yıldız Kızılabdullah-Fatih Genç	Hollanda Anaokulunda Çok Kül Türlü Ve Dinlerarası Öğrenme: Dört Yaş Grubu Çocuklarla Günlük Sınıf Tecrübeleri
25	Yurdağül Mehmedoğlu	Dualarında Çocuk
26	Zeynep Nezahat Özeri	Okul Öncesi Çocuklarda Dinî Ve Ahlâkî Değer Eğitimi

No	Yazar İsmi	Bildiri İsmi
1	Adem Güneş	Erken Çocukluk Dönemindeki Şiddet Tezahürleri ve Din Eğitimi Üzerindeki Etkileri
2	Ahmet Koç	Okul Öncesi Dönemde Ailede Çocuğun Din Eğitimi
3	Ali Baz Bilici	İlk Çocukluk Dönemi Dinin Değeri ve Camiler
4	Cemil Oruç	Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi: Teorik Çerçeve, Yaklaşımlar ve Uygulama Örnekleri
5	Duygu Kocaranoğlu	Kur'an ve Sünnet Eksenli Yeni Bir Toplumun İnşasında Cami Merkezli Okul Öncesi Eğitimin Önemi
6	Fatma Dönmez	Okul Öncesi Dönem Çocukların Dini Tasavvurlarına Din Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım
7	Gülşah Neriman Balıkçı	Erken Çocukluk Döneminde Değerler ve Ahlak Eğitiminin Yeri ve Önemi
8	İsmail Sağlam	Okul Öncesi Din ve Din Eğitimi
9	Hatice Fakioğlu Bağcı	Okul Öncesi Din Eğitiminde Caminin Önemi
10	Hatice Keskin	Cami Merkezli Medeniyet Tasavvurunda Okulöncesinin Yeri ve Önemi
11	Mehmet Emin Ay	Okul Öncesi Din Eğitimi
12	Mustafa Çoban	Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Öğrenme Alanı Dini Bilgiler II

		Kazanımlarının Okul Öncesi Çocuğun Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi
13	Mustafa Özdemir	Çocukların Dini Sosyalleşme Sürecinde Din Görevlilerinin Etkisi (Karaman Örneği)
14	Recai Doğan	Erken Dönem Çocuklukta Din Eğitimi Üzerine Bazı Değerlendirmeler
15	Süheyla Yıldırım	Kur'an Kursunda Okul Öncesi İhtiyacı

No	Yazar	Kitap İsmi
1	Cemil Oruç	Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi
2	Mustafa Çoban	Okulöncesi (3-6 yaş) Din ve Ahlak Eğitimi
3	Yurdağül Mehmedoğlu	Okulöncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi

7-13 İlköğretim Dönemi

No	Yazar	Tez Türü	Tez İsmi
1	Ayşe Betül Aksu	Doktora Tezi	Medya, Çocuk ve Din Eğitimi
2	Eftal Orhan	Yüksek Lisans Tezi	Televizyonda Yayınlanan Şiddet, Cinsel ve Dini İçerikli Filmlerin, ve Çizgi Filmlerin Çocukların Dini Duyguları Üzerine Etkisi
3	F. Menderes Bilgili	Doktora Tezi	Çocuğun Din Eğitimindeki Karşılaşılan Güçlükler
4	Fatih Özkan	Yüksek Lisans Tezi	Çocuğun Din Eğitiminde Anne-Babanın Etkisi Diyarbakır Örneği
5	Feyzullah Oğultekin	Yüksek Lisans Tezi	Dini Kavramların Şekillenmesinde Çevre Ve Eğitimin Rolü
6	Filiz Tekin	Yüksek Lisans Tezi	Ankara İslah Evindeki Çocukların Suç İşlemelerinde Din Eğitimi Eksikliğinin Rolü
7	Halil Erhun	Yüksek Lisans Tezi	7-12 Yas Çocuklarda Paylaşma Ve Yardımlaşma Değerlerinin Hadisler Işığında Öğretimi
8	Halil Geçit	Yüksek Lisans Tezi	Ortaokul Öğrencilerinin Ahiret İnancı Algıları
9	Hasan Sözen	Yüksek Lisans Tezi	Çocuğun Din Eğitimine Hz. Muhammed'in Hayatı Bağlamında Kuramsal Bir Yaklaşım
10	İsmail Sağlam	Doktora Tezi	İbadet Eğitimi-Öğretimi Ve Metotlar (7-14 Yaş)
11	Mefkure N. Pakdemirli	Yüksek Lisans Tezi	İlköğretim Öğrencilerinin Din Eğitiminde Hikaye
12	Muhammed E. Altıntaş	Yüksek Lisans Tezi	Din Eğitimi Açısından Sihir Ve Büyü İçerikli Filmlerin Etkilerine İlişkin Çocukların Algıları

13	Murat Soysal	Yüksek Lisans Tezi	İlköğretimde 7-12 Yaş Arası Çocuklarda Ahlaki Karakter Özellikleri Ve Eğitimi
14	Necip Fazıl Taşan	Yüksek Lisans Tezi	7-8 Yaş Çocukların Dini Kavramları Algılama Biçimleri (24 Kasım İlkokulu Örneği)
15	Nesibe G. Çelik	Yüksek Lisans Tezi	7-12 Yaş Çocuğunun Karakter Eğitimi Açısından Ailenin Etkisi
16	Neslihan Bayraktar	Yüksek Lisans Tezi	Kur'an Kurslarında Ergenlik Dönem Öğrencilerinin Sorunları Ve Beklentiler
17	Semiha Yılmaz	Yüksek Lisans Tezi	7-9 Yaş Çocuklarının Dini Bilgi Ve Duygu Gelişimleri Üzerine Ailenin Etkisi
18	Şeyma Şafak	Yüksek Lisans Tezi	6-11 Yaş Çocuklarının Allah Ve Peygamberden İstek Ve Beklentileri
19	Şeyma Torun	Yüksek Lisans Tezi	Sihir İçerikli Dizi Filmlerin Çocuklara Olan Etkisinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: "Selene Dizi Filmi Örneği"
20	Şule Kurt Çelenk	Yüksek Lisans Tezi	Çocuklara Dini Alışkanlıkların Kazandırılmasında Aile, Okul Ve Çevrenin Etkisi
21	Umut Türüdü	Yüksek Lisans Tezi	8-15 Yaş Grubu Çocuklarda Din Eğitimi Uygulamaları ve Neticeleri

No	Yazar	Makale İsmi
1	Ahmet Koç	"Okul Çağı" Çocuklarının Ailede Din Eğitimi
2	Ayşegül Yiğit	Çocuğun Gelişim Özellikleri Ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi
3	Halise Kader Zengin	Almanya'daki Müslüman Çocuklarda Allah Kavramının Gelişimi: Adem ve Havva Kıssası- Yaratılışı, Cennetten Çıkarılışları Bağlamında 1-4., 6. Sınıf Çocukları Üzerine Bir Araştırma
4	İlhan Topuz	Ana-Baba, Çocuk İlişkileri Ve Çocukların Tanrı Tasavvurları
5	İlhan Yıldız	Çocukların Dini Kavramları
6	Mefkure N. Pakdemirli	İlköğretim Çağı Çocuklarının Din Eğitiminde Kullanılabilecek Hikayelerinin Özellikleri Ve Kaynakları
7	Mehmet Ayas	İlköğretim Öğrencilerinin Dua Anlayışları
8	Recep Kaymakcan-Abdulkadir Çetin	İlkokul Çağındaki Çocukların Dini Kavramlarındaki Kavramsal Değişimler: Tanrının Yaşadığı Ev Örneği
9	Salih Aybey	6-14 Yaş Arası Çocuğun Dini Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi
10	Salih Zeki Önsöz	Hristiyan - Alman Okullarında Müslüman Türk Çocuklarının Din Eğitim ve Öğretimi

No	Yazar İsmi	Bildiri İsmi
1	Belgin Bal	İlkokullarda 2. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Değer İle Ahlak

	İncebacak	Kavramlarına İlişkin Algıları
2	Mustafa Özdemir	Çocukların Dini Sosyalleşme Sürecinde Din Görevlilerinin Etkisi (Karaman Örneği)

14-18 Ortaöğretim Dönemi

No	Yazar	Tez Türü	Tez İsmi
1	Adem Güneş	Doktora Tezi	Lise Öğrencilerinin Şiddet Ve Değer Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Rize İli Örneği)
2	Erdal Baykan	Yüksek Lisans Tezi	Ahret İnancının Ortaöğretim Üzerindeki Anlamı Ve Etkileri
3	Hasan B. Bağcıvan	Yüksek Lisans Tezi	Adana-Düziçi Merkezindeki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Dini İnanç, Tutum Ve Davranışlarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi
4	Hacı Yusuf Acuner	Doktora Tezi	14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi Ve Ahlak Eğitimi
5	Kamil Çoştur	Yüksek Lisans Tezi	Sokak Çocuklarının Sosyo-Kültürel Yapısı (İstanbul Örneği)
6	Mehmet A. Kılavuz	Doktora Tezi	Ergenlerde Özdeşleşme Ve Din Eğitimi (İHL Ve GL Öğrencilerinin Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma)
7	Mevlüt Baycu	Yüksek Lisans Tezi	Ahlak Eğitimi Çerçevesinde Utanma (Haya) Duygusu Eğitimi (Niğde İl Merkezindeki Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)
8	Macid Yılmaz	Doktora Tezi	Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü
9	M. Fatih Genç	Doktora Tezi	Yaygın Din Eğitiminde Gençliğin Eğitimi (Hollanda’da Havra, Kilise Ve Camilerde Gençliğe Yönelik Eğitsel Faaliyet Ve Hizmetler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması)
10	M. Mustafa Bayraktar	Yüksek Lisans Tezi	Gençlik Döneminde Görülen Bazı Psikolojik belirtiler Ve Din Eğitimi İlişkisi -Obsesif Kompulsif Belirti Örneği-
11	Orhan Demir	Doktora Tezi	Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi
12	Özlem Pehlivan	Yüksek Lisans Tezi	Bireyin Dini Tutum Ve Davranışlarına Etki Eden Anne Baba Davranışları Ve Diğer Çevre Faktörleri
13	Sadettin Özdemir	Doktora Tezi	Korunmaya Muhtaç Gençlerin Din Öğretimi İhtiyaçları

No	Yazar	Makale İsmi
----	-------	-------------

1	Adem Şahin	Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi
2	Erdoğan Fırat	Ergenlikte Din
3	Hacı Yusuf Acuner	Din Eğitimi Açısından 14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi (Samsun il Örneği)
4	Hayati Hökelekli	Ergenlerin Sosyal İlişki Ve İlgilerine Din Eğitiminin Etkisi (İmam-Hatip Lisesi ve Genel Lise Öğrencileri Arasında Mukayeseli Bir Araştırma)
5	Macid Yılmaz	Ergenlikte Şiddet: Bir Çözüm Yolu Olarak Din Eğitimi
6	Mehmet Akif Kılavuz	Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri
7	Mehmet Emin Ay	Aile Ortamında Yerine Getirilen İbadetlerin Çocuk Üzerindeki Etkileri
8	M. Fatih Turnaalp	İnternetin Ergenlere Olumsuz Etkileri Üzerine Din Eğitimi Temelli Bir Yaklaşım
9	Mehmet Bahçekapılı	Din ve Ahlak Eğitiminin Ergenlerin Kişilik Gelişimine Katkısı
10	Recep Kaymakcan	Türk Gençlerinin Din Eğitimi Algılaması
11	Sadettin Özdemir	Ortaöğretim Gençlerinin Din Öğretimi İhtiyaçları
12	Turgay Gündüz	Ergenlerde Ahlak Gelişimi Ve Cinsellik
13	Turgay Gündüz	Ergenlik Dönemi Din Eğitimi

No	Yazar İsmi	Bildiri İsmi
1	Ayşe Betül Aksu	Gençlik Döneminde Görülen Bazı Zararlı Madde Alışkanlıkları Ve Din Eğitimi
2	Engin Kaban	Cemaat Bilinci ve Okul-Cami İlişkisi Bağlamında İmam Hatip Liselerine Bir Bakış
3	Ertan Özensel	Liseli Kız ve Erkek Öğrencilerinin Değer Yargıları ve Türk Toplumunun Temel Toplumsal Kurumlarına Bakış Açıları
4	Fatih Çınar-Fikret Yıldız	11-15 Yaş Arasındaki Gençlerin Hafızlık Eğitimi Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Bakış Açıları
5	Mehmet Nuri Gömleksiz	Lise Öğrencilerinin Toplumsal Değerlere İlişkin Tutumları: Elazığ Örneği
6	Muhammed Çiçek	Din Hizmetlerinde Rabbanilik İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat
7	Mustafa Arslan	Anne Babanın Ergenlerin Dini Toplumsallaşma Düzeylerine Etkisi, Dindarlık Destek ve Kontrol Tutumları

No	Yazar İsmi	Kitap İsmi
1	Hasan Bedel	İslami Açıdan Gençlik Psikolojisi
2	Halil Apaydın	Ailenin Yanında ve Parçalanmış Ailelerde Yaşayan Ergenlerde Benlik ve Din İlişkisi
3	Hayati	Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi

	Hökelekli	
4	Kerim Yavuz	Çocuklukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi
5	Musa Kazım Gülçür	Çocuk ve Ergenlerde Karakter Eğitimi

Yetişkinlik Dönemi

No	Yazar	Tez Türü	Tez İsmi
1	Ahsen A. Kılıç	Yüksek Lisans Tezi	Yetişkinlerin Aldıkları Din Eğitimi İle Dindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki (İsmek Örneği)
2	Ali Ünal	Doktora Tezi	Yetişkinlerde Din Olgusu Ve Kur'an Kurslarında Öğretim (Ankara İli Örneğinde Bir Alan Araştırması)
3	Ayşe Zişan Furat	Doktora Tezi	Yetişkinlerin Yaygın Din Eğitiminde Televizyonun Yeri Ve Fonksiyonları (İstanbul Örneği) - Sır Dizileri Ve Dini Programlar –
4	Erdoğan Söylemez	Yüksek Lisans Tezi	31-40 Yaşları Arasında İnanç Gelişimi Ve Eğitimi (James W. Fowler'a Göre İnanç Gelişimi)
5	Hasan Dam	Doktora Tezi	Yetişkinlerin Din Eğitimi
6	Hatice Temiz	Yüksek Lisans Tezi	Kur'an Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi
7	İbrahim Turan	Yüksek Lisans Tezi	Dini İçerikli Televizyon Programlarının Yetişkinler Üzerine Etkisi
8	Kadir Ak	Yüksek Lisans Tezi	17-25 Yaş Arası Gençlerde Görülen Bazı Dini Şüpheler ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi
9	Rüştü Acar	Yüksek Lisans Tezi	Basamak Teorilerine Göre İlk Yetişkinlik Döneminde (21–30 Yaş) Dinî Gelişim Ve Eğitim
10	Safiye Süngü	Yüksek Lisans Tezi	Kur'an Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi
11	Sıdıka Köseoğlu	Yüksek Lisans Tezi	Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur'an Kursları Örneği

No	Yazar	Makale İsmi
1	Hasan Dam	Yetişkinlere Göre Yetişkin Din Eğitimi
2	Hasan Mahmut Çamdibi	Yetişkinler Eğitiminde İletişim
3	Fahri Kayadibi	Yetişkin Din Eğitimi (Sorunlar - Çözüm Önerileri)
4	Fatih Çınar-Nural Şener	Cami Cemaatinin Cami İle Tanışmalarında Çocukluk Dönemi Yaşantılarının Etkileri
5	İlhan Yıldız	Yetişkin Din Eğitiminin Konusu Ve Gayeleri

6	Mehmet Akif Kılavuz	Yetişkin Din Eğitimcilerinde Bulunması Gereken Özellikler
7	Mehmet Akif Kılavuz	Yetişkinlik Ve Yaşlılık Döneminde Eğitim Ve Din Eğitiminin Önemi
8	Mustafa Köylü	Yetişkin Eğitimi; Tanımı, Alanı Ve Tarihi Gelişimi

No	Yazar İsmi	Bildiri İsmi
1	Abdullah Dağcı	Üniversite Öğrencilerinin Camiye İlişkin Metaforik Algıları
2	Abdullah İnce-Nesibe Saliha Mutlu	Gençlik Dönemi Din (Doğu Marmara Bölgesi 18-24 Yaş Grubu Örneği)
3	Abdurrahman Dodurgalı	Yetişkin Din Eğitimi Modeli
4	Ali Ulvi Mehmedoğlu	Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık
5	Cemal Tosun	Yetişkin Din Eğitim: Mahiyeti İmkanları ve Problemleri
6	Cemal Tosun-Sıdika Köseoğlu	Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur'an Kursları Örneği
7	Elif Sobi	Gençlerin Camiye Gitmelerinin Nedenleri
8	Mehmet Atalay	Üniversite Gençliğinin Milli Birlik ve Dini Tasavvur İnşasında Kampüs Camileri ve Görevlilerinin Rolü
9	Mehmet Atalay	Üniversitede Cami Merkezli Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri OMÜ Kampüs Cami Örneği (Cami Akademisi)
10	Mustafa Köylü	21. Yüzyılda Yetişkin Eğitimi: İmkan ve Fırsatlar
11	Mustafa Köylü	Yetişkinlik Dönemi Eğitimi Ve Öğretiminin Genel Özellikleri
12	Mustafa Köylü	Yetişkinlik Dönemi Din Eğitiminin Temel İlkeleri
13	Nazmi Avcı	Üniversite Gençliğinin Bireysel ve Toplumsal Değerlere İlgisi ve Bakışı: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği
14	Saffet Kaptan	Gençliğin Kimlik İnşasında Dini Değerlerin Rolü: Gümüşhane Üniversitesi Örneği
15	Veysel Uysal	Yetişkinlerde Dindarlık ve Değerler: Dini hayat, Değer Tercihleri ve Kadına Bakış Eğilimleri

No	Yazar İsmi	Kitap İsmi
1	Abdurrahman Dodurgalı	Sevgi Peygamberi ve Yetişkin Din Eğitimi
2	Arife Gümüş	Yetişkinlerin Din Eğitimine Bakışları ve Din Eğitimi İhtiyaçları
3	Celil Abuzer	Üniversite Gençliğinin Değişen Din Algısı
4	Kemaleddin Taş	Üniversite Gençliğinin Dindarlık Kriteri
5	Musa Koçar	Üniversite Gençliğinin Dini İnançları
6	Mustafa Köylü	Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi
7	Mustafa Köylü	Yetişkinlik Dönemi Din Eğitiminin Torik Temelleri
8	Nurten Kimter	Benlik Saygısı ve Din

9	Şükrü Özudoğru	Eğitimci Gözüyle Yetişkinlerin Eğitimi
10	Özlem Avcı	İstanbul’da Dindar Üniversite Gençliği İki Dünya Arasında
11	Yurdağül Mehmedoğlu	Erişkin Bireyin Kendinlik Bilinci

Yaşlılık Dönemi

No	Yazar	Tez Türü	Tez İsmi
1	Ayşe Akgöl	Yüksek Lisans Tezi	Yaşlılarda Sosyal Ve Manevi Bakım (Darülaceze Örneği)
2	Mehmet Ruhi Kalem	Yüksek Lisans Tezi	Yaşlıların Din Eğitimi Ve Öğretimi Açısından Problem Ve Beklentileri -Huzurevi Yaşlıları Üzerine Yapılmış Bir Araştırma-

No	Yazar	Makale İsmi
1	Abdullah İnce	“Değer” İle “Sorun” Arasında Türkiye’de Yaşlılarla İlgili Toplumsal Değer Yargıları (Din Bilimleri Perspektifinden Bir İnceleme)
2	Macid Yılmaz	Yaşlılıkta Manevi Destek Ve Din Eğitiminin Önemi
3	Mehmet Akif Kılavuz	Yaşlanma Sürecinin Dini Gelişime Etkileri
4	Mehmet Akif Kılavuz	Batı Kültüründe Yaşlanma Dönemi Yalnızlık Duygusunu Azaltma ve Arkadaş İlişkilerini Geliştirme Açısından Dini Etkinliklerin Önemi
5	Mustafa köylü	Bilgelik Dönemi Olarak Yaşlılık

No	Yazar İsmi	Bildiri İsmi
1	Abdurrahman Akbaş	Sosyal Hizmet Bağlamında Yaşlılara Din Hizmeti
2	M. Faruk Bayraktar	Kültürümüzde Yaşlılık ve Huzurevi Olgusu Üzerine
3	Mehmet Akif Kılavuz	Yaşlılık Döneminde Kayıplar ve Ölüm Olgusuna Anlam Vermede Dini Değerlerin Rolü
4	Mehmet Akif Kılavuz	Camilerin Yaşlıların Hayatındaki Yeri
5	Mustafa Köylü	Yaşlılık Döneminde Eğitimi ve Din Eğitimini Gerekli Kılan Nedenler
6	Yusuf Macit	Yaşlılara Yönelik Vaaz Dilinin Yeniden İnşası Üzerine

No	Yazar İsmi	Kitap İsmi
1	Mehmet Akif Kılavuz	Yaşlanma Dönemi Din Eğitimi

Birden Fazla Dönemi Ele Alan Çalışmalar

No	Yazar İsmi	Tez Türü	Tez İsmi
1	Alim Bayan	Yüksek Lisans Tezi	Ahmet Hamdi Akseki'nin Eğitim Görüşleri Ve Çocuklara Din Dersleri
2	Baksen Özdemir	Yüksek Lisans Tezi	13–20 Yaşları Arasında Dinî Gelişim Ve Eğitimi (James W.Fowler 'In İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma)
3	Esra Türk	Yüksek Lisans Tezi	Çocukta Duygusal Gelişimin Din Eğitimine Etkisi
4	Eyüp Şimşek	Yüksek Lisans Tezi	Çocukluk Döneminde İbadet Eğitimi
5	Gülbahar Çiftçi	Yüksek Lisans Tezi	Okul Çağı Çocuklarına Yönelik Yaygın Din Eğitimi Etkinlikleri
6	Hasan Öztürk	Yüksek Lisans Tezi	Camilerin Çocuk Eğitimindeki Yeri Ve Yaz Kursları Üzerine Deneysel Bir Araştırma
7	Hatice Y. Çıtak	Yüksek Lisans Tezi	Çocuklarla İletişimde Model Olarak Hz. Muhammed
8	Leyla Kozan	Yüksek Lisans Tezi	Korunmaya Muhtaç Çocukların Din Eğitimi
9	Mehmet Nas	Yüksek Lisans Tezi	Çocukluk Dönemi Gelişimi Ve Din Eğitimi
10	Mualla Selçuk	Doktora Tezi	Okul Öncesi ve Okul Çağında Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler
11	Recep Murat	Yüksek Lisans Tezi	Çocukta Din Sorumluluk Bilincinin Ortaya Çıkışı
12	Sadiye Uluğ	Yüksek Lisans Tezi	Çocuğun Din Eğitiminde Taklit Ve Özdeşleşme
13	Ülkühan Ertaş	Yüksek Lisans Tezi	Çocuklarda Din Eğitimi

No	Yazar	Makale İsmi
1	Abdülkerim Bahadır	Çocuğun İnanç Ve Değer Gelişiminde Tv'nin Sakıncalı Yönleri
2	Ahmet Ali Çanakçı	Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma
3	Ahmet Karadut	Çocuk Terbiyesinde Oyunun Yeri ve Önemi
4	Ali Baz Bilici	Çocukların Dini Gelişimlerinde Camilerin Rolü

5	Ali Baz Bilici	Çocukta Dini Duygunun Teşekkülü
6	Ayşegül Yiğit	Çocuğun Gelişim Özellikleri Ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi
7	Beyza Bilgin	Yetim Ve Kimsesiz Çocuklarla İlgili Tesis Kurmanın Ve Yaşatmanın Önemi
8	Beyza Bilgin	Çocuklarımızın Duyguları Ve Duaları
9	Beyza Bilgin	Almanya Federal Cumhuriyetinde Türk Çocuklarına İslami Din Ders1 Program Geliştirme Çalışmaları
10	Bilal Yıldırım	Çocuğun Şahsiyet Gelişiminde Ailenin Yeri Ve Önemi Üzerine Bir İnceleme
11	Bozkurt Koç	Çocuğun Dini Gelişiminde Rol Model Olarak Anne Ve Baba
12	Celal Kırca	Kur'an'a Göre Çocukların Talim Ve Terbiyesinde Takip Edilecek Esaslar
13	Adem Güneş	Çocuklarda Kişilik Ve Karakter Eğitiminde Dizilerin Rolü
14	Hüseyin Yılmaz	Çocuğun Ailede Kazanacağı Önemli Bir Değer: Kanaatkârlık
15	Erdoğan Fırat	Çocuklukta Din
16	Esra Türk	Din Eğitimi Açısından Çocukluk Döneminde Dua Kavramının Önemi
17	Esra Türk	Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi
18	Eyup Şimşek	Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri Ve Din Eğitimi
19	M. Faruk Bayraktar	XVIII. Yüzyıl Osmanlı Alimlerinden Şaban Şifai'nin Çocuk Eğitimi İle İlgili Görüşleri
20	Fatih Menderes Bilgili	Din Eğitiminde Çocuğun Tabiatından Kaynaklanan Bireysel Eğilimlerin Ve İsteklerinin Karşılanması Problemi
21	İbrahim Agah Çubukçu	İslamiyet Ve Çocuk Eğitimi
22	İbrahim Turan	Günümüz Aile Problemleri Çerçevesinde Kur'an'da Ebeveyn Çocuk İlişkisi
23	İrfan Başkurt	Eğitimde Çocuk Ve "Öteki"Nin Kimliği Problemi
24	İsmail Sağlam	Hz. Peygamberin Çocuk Eğitiminde Öne Çıkardığı Hususlar
25	İsmail Sağlam	Çocuklarda Davranışların Şekillenmesinde Etkili Olan Faktörlere Teorik Bir Yaklaşım
26	İsmail Sağlam	Ailede Çocuklara Kazandırılacak Temel Alışkanlıklar
27	Mahmut Dünder	İslam'a Göre Çocuğun Eğitilecek Yönleri
28	Mehmet Akif Kılavuz	Çocuğun Dini Eğitimi Ve Öğretiminde Bilgisayarın Yeri Ve Önemi
29	Mehmet Akif Kılavuz- Hüseyin Yılmaz	Örgün ve Yaygın Eğitimde Öğrenenlerin İhtiyaçları Doğrultusunda Din Eğitimi ve Öğretimi
30	Mehmet Emin Ay	Hz. Peygamber (Sav) Ve Çocuklar
31	Mevlüt Kaya	Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik Ve Benlik Gelişimindeki Rolü
32	Muhammed Fatih Genç	Hollanda Okullarında Müslüman Çocukların Din Eğitimi Ve İslam Okulları

33	Mustafa Çoban	Dini Referanslarda Ailenin Sorumluluğu Bağlamında Çocuğun Dini Eğitimine Dair Bazı İlkeler
34	Mustafa Köylü	Ölüm Olayının Çocuklar Üzerine Etkisi Ve "Ölüm Eğitimi"
35	Mustafa Köylü	Farklı Din Ve Kültürlere Mensup Çocukların Dini İnanç Ve Tanrı Tasavvurları
36	Mustafa Köylü	Çocukluk Dönemi Ahlak Gelişimi
37	Mustafa Öcal	Ailede Çocukların Dini Ve Ahlakı Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri Ve Çözüm İçin Bazı Teklifler
38	Mustafa Öcal	Çocuklara İslam'ı Bir Bütün Olarak Nasıl Anlatabiliriz? (İslâm Bahçesi Benzetmesi)
39	Mustafa Önder	Sevgi, Din Dili Ve Hikâyelerin Çocukların Din Eğitimindeki Yeri Ve Önemi
40	Mustafa Tavukçuoğlu	Federal Almanya'daki Türk Çocuklarının Eğitim Problemleri
41	M. Zeki Duman	Ailede Çocuk Eğitimi ve Lokman Hakim'in Oğluna Nasihatlerinin Düşündürdükleri
42	Mehmet Emin Ay	Çocuklarımıza Kur'an'ı Nasıl Sevdirelim ve Öğretelim
43	Mehmet Emin Ay	İslam'ın Gençlik Tasavvuru
44	M. Faruk Bayraktar	Şiddetin Önlenmesinde Bir Tedbir: Çocuklara Merhamet Eğitimi
45	Ömer Faruk Söylev	Gençleri Dine Yaklaştıran ve Dinden Uzaklaştıran Sosyal Sebepler
46	Ömer Faruk Söylev	Gençlerle Sağlıklı İletişim Dili: Konuşmak Mı? Dinlemek Mi?
47	Seyfi Kenan	Batı'da Müslüman Çocukların İslami, Eğitimi ve Müfredat Programı Sorunu
48	Seyfi Kenan	İbn. Miskeveyh'e Göre Çocuk Eğitimi
49	Süleyman Özer	Çocuk Eğitimi Ve Öğretimi
50	Şemsettin Ulusal	Din Eğitiminde Ebeveyn Ve Çocuğun Hak Ve Özgürlüğü: Hukuki Bir Tahlil
51	Şuayip Özdemir	Nisâ Sûresinde Aileyle İlgili Olarak Yer Alan Âyetlerin İstikrarlı Bir Aile Kurumunun Teşekkülü Ve Çocuğun Eğitimi Açısından Tahlili
52	Şuayip Özdemir	Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü
53	Şuayip Özdemir	Çocuğun Aile Eğitiminde Hoşgörü
54	Turgay Gündüz	Üstün Zekâlı Çocuklarda Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi
55	Yusuf Acar	Çocukluk Dönemi Eğitiminde Hz. Peygamber'in Ortaya Koyduğu İlkeler
56	Zeki Salih Zengin-Yasemin Davarcı	Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Rehabilitasyonunda Din Eğitiminin Rolü

No	Yazar İsmi	Bildiri İsmi
1	Abdulkadir Kılıç	İslam'da Çocuk Eğitimi ve Terbiyesi
2	Abdullah Akın	Çocuklara Ahlaki Değerler Kazandırmada Din Eğitiminin Rolü
3	Abdullah Aydın	Hz.Peygamber(sav)'in Terbiyesinde Yetişen Çocuklar
4	Ahmet Onay	Danimarka'da Gençlere Yönelik Din Hizmetleri
5	Bayraktar Bayraklı	Kur' An-I Kerim'e Göre Ailede Çocuk Eğitimi
6	Bülent Ata	Dini Kavramların Çocuk Diline Aktarılması Sorunu
7	Cemil Pasıl	Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi
8	Emine Keskiner	Çocuk Ve Gençlerin Cinsel Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar
9	Faruk Bilici	Fransa 'Da Müslümanlar Ve Müslüman Çocuklarının Din Eğitimi
10	Hasan Mahmut Çamdibi	Ailede Çocuğun Ahlaki Terbiyesi
11	Gülhan Yılmaz	Gençliğin Hayatının İnşasında Kur'an Kursları
12	Hasan Mahmut Çamdibi-Emine Keskiner	Gazzali'ye Göre Çocuk Eğitimi
13	Hülya Terzioğlu	Gençliğin Toplumsal Cinsiyet Algısına Katkısı Bağlamında Dini Söylemin Etkisi
14	İbrahim Coşkun	Şeytanın Allah'ın Af ve Merhamet İsimleriyle Gençleri Aldatması
15	İbrahim Işıtan	Sufi Özgürlük Algısının Gençliğin Manevi Kişilik Gelişimine Katkısı
16	İsmail Sağlam	Anne-Baba Dindarlığının Çocuklar Üzerindeki Etkisi
17	İzzet Er	Fransa'da Gençlere Sunulan Din Hizmetleri
18	İzzet Tosun	Avustralya'da İslam Din Eğitimi (Türk Çocuklarının Din Eğitimi)
19	Mehmet Aydın	Gençlik ve Din
20	Mehmet Besim İsmailfendioglu	Hollanda'da Müslümanların Din Eğitimi (Hollanda'daki Türk Çocuklarının Din Eğitimi)
21	Mehmet Emin Ay	Kur'an'da Gençler ve Gençlik Değerleri
22	Mehmet Yaşar Kandemir	Günümüzde Çocuk Sorunları ve Dinin Yaklaşımı (Sorunsuz Çocuk Yetiştirmenin Yolu Ve Dini Çocuk Kitapları)
23	Mualla Selçuk	Gençlik Çağı Ve İnanç Olgusu (İnanç Ve Davranış Bütünlüğü Açısından Bir Deneme)
24	Mustafa Boşnak	Engelli Gençlerin Din Eğitiminde Camilerin, Kur'an Kurslarının ve Din Görevlilerinin Yeri ve Önemi
25	Mustafa Genç	Erdemli Gençlik ve Temiz Toplum İçin Evlenmenin Önemi ve Gençleri Evlendirme Sorumluluğu
26	Mustafa Köylü	Gençlik Ve Barış Eğitimi İslami Bir Yaklaşım

27	Mustafa Tavukçuoğlu	Avrupalı Türk Gençlerinin Kültürel Kimlik Problemleri
28	Mustafa Tekin	Özgürlük ve Dindarlık İkileminde Gençlik ve Güncel Sorular
29	Mustafa Öcal	Hiz. Peygamber (S.A.V.)'in Çocuk Eğitimindeki Metodu
30	Mustafa Öcal	Hiz. Peygamber (S.A.V.)'in Çocuk Eğitimindeki Metodu
31	Muhammed Şevki Aydın	Kınalızade Ali Efendi'ye Göre Kız Çocuklarının Eğitimi
32	N. Zehra Berçin	Almanya'da Yaşayan Türk Çocuk ve Gençlerin Ana Dildeki Yetersizliklerinin Kültür, Ahlak ve Değere Yansımaları
33	Nevzat Yaşar Aşıkoğlu	Avrupa'daki Türk Çocuklarının İslam Din Eğitimi (Temel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri)
34	Recep Kaymakcan	Diyanet Hizmetleri Bağlamında Avrupa'daki Türk Gençlerinin Eğitimi
35	Rukiye Sancar	Gençlik ve Özgürlük İlişkisinde Güncel Dini Sorunlar ve Çözüm Önerileri
36	Sadettin Özdemir	Sosyal Hizmetlerde Çocuk Ve Gençlerin Eğitim Hakları Bağlamında Din Eğitimi
37	Sıddık Ağçoban	Bir Cami Cemaati Olarak Çocukların İhyası
38	Sıdika Zülkadiroğlu	Onurlu İnsan İnşası İçin Rasulullah'ın Örneğinde Çocuk Eğitimi
39	Suat Cebeci	Din Görevlilerinin Gençlerle İletişim Becerileri
40	Şuayip Özdemir-Tuncay Karateke	Ali b. Hüseyin El-Amâsî'nin Çocuk Eğitimi Hakkındaki Görüşleri
41	Tahsin Nart	Black Muslim Hareketi'nde Aile ve Çocuk Terbiyesi
42	Turgay Gündüz	Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri
43	Orhan Karmış	Federal Almanya'da Türk Çocuklarının Din Eğitimi
44	Veysel Akkaya	Gençlerin Namaz ve Cami ile Buluşma Problemi ve Çözüm Yolları
45	Yurdağül Mehmedoğlu	Değerler Eğitimi ve Çocuk (Değerler Eğitimi ve Görsel Yayınlarda Ahlaki -Manevi Değerler)

No	Yazar İsmi	Kitap İsmi
1	A. Başak Sezgin	Gençlik İlmihali
2	Abdullah Nasım Ulvan	Müslüman Gençliğin Önündeki Engeller
3	Adem Apak	Hiz. Peygamber(sav)'in Etrafındaki Çocuklar ve Gençler
4	Ahmet Okutan	Gençlerle Sohbetler
5	Aysel Çağdaş-Zarife Şahin Seçer	Çocuk ve Ergenlerde Sosyal ve Ahlaki Gelişim
6	Bekir Demir	Hiz. Peygamber ve Çocuk Eğitimi

7	Beyza Bilgin	İslam’da Çocuk
8	Burhan Bozgeyik	Gençliğin İlmihali
9	Burhaneddin Kayhan	İslam Gençliğinin Stratejisi
10	Halid Çelik	Çocuklar İçin İrşad
11	Halid Çelik	Kızlar İçin İrşad
12	İbrahim Canan	Resulullah(sav)’e Göre Aile ve Okulda Çocuk Terbiyesi
13	İlhami Günay	Kur’an’da Gençlik ve Gençler
14	Macit Yaşaroğlu	Çocuklarımız İçin Din Bilgisi
15	Mehmet Zeki Aydın	Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi
16	Mehmet Emin Ay	Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım
17	Murat Elaldı	Çocuklar İçin Din ve Hayat
18	Mustafa Aydın	Gençliğin Dini ve Sosyal Değerleri
19	Mustafa Köylü	Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi
20	Mustafa Köylü-Cemil Oruç	Çocukluk Dönemi Din Eğitimi
21	Nevzat Yaşar Aşıkoğlu	Almanya’da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din Eğitimi
22	Süleyman Karacelil	Çocuğuma Dinini Öğretiyorum
23	Sadettin Özdemir	Korunmaya Muhtaç Gençlerin Din Öğretimi İhtiyaçları
24	Soner Gündüzöz	Gençlerle Hayata Dair
25	Turgay Gündüz	İslam, Gençlik ve Din Eğitimi
26	Ömer Özyılmaz	Çocukluk ve Gençlik Çağında İslami Eğitim ve Psikolojik Temelleri
27	Yusuf Özcan	Gençlik ve Namaz

KAYNAKÇA

Kitaplar;

Abuzer, Celil. **Üniversite Gençliğinin Değişen Din Algısı**. İstanbul: İpek Yayınevi, 2010.

Akyol, Aysel Köksal. “Psikoseksüel Gelişim”, Ayten Ulusoy (Ed.). **Gelişim ve Öğrenme** içinde. Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, ss.125-136.

Arı, Ramazan (Ed.). **Çocuk ve Ergenlerde Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.

Apak, Adem. **Hz. Peygamber (sav) Etrafındaki Çocuklar ve Gençler**. Bursa: Düşünce Kitapevi, 2009.

Apaydın, Halis. **Ailenin Yanında ve Parçalanmış Ailelerde Yaşayan Ergenlerde Benlik ve Din İlişkisi**. İstanbul: Bilimkent Yayınları, 2013.

Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. **Almanya’da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din Eğitimi**. Ankara: DİB Yayınları, 1993.

Avcı, Özlem. **İstanbul’da Dindar Üniversite Gençliği İki Dünya Arasında**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Ay, Mehmet Emin. **Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım**. İstanbul: Timaş Yayınları, 1999.

Aydın, Betül. “Gelişim Doğası”, Binnur Yeşilyaprak (Ed.). **Gelişim Psikolojisi Gelişim Öğrenme Öğretim** içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016, ss.30-55.

Aydın, Mehmet Zeki. **Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi**. İstanbul: Dem Yayınları, 2005.

Aydın, Mustafa. **Gençliğin Dini ve Sosyal Değerleri**. İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2010.

Bacanlı, Hasan. **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayınları, 2003.

Bilgili, Fatih Menderes. **Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaştığı Güçlükler**. İstanbul: Beyan Yayınları, 2005.

Bilgin Beyza. **İslam’da Çocuk**. Ankara: DİB Yayınları, 1987.

Bilgin, Mehmet. “Bedensel ve Devinsel Gelişim”, Binnur Yeşilyaprak (Ed.). **Gelişim Psikolojisi Gelişim Öğrenme Öğretim** içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016, ss.57-81.

Bozgeyik, Burhan. **Gençliğin İlmihali**. İstanbul: Gayem Yayınları, 2012.

Can, Gürhan. “Kişilik Gelişimi”, Binnur Yeşilyaprak (Ed.). **Gelişim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme** içinde. 16.baskı Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016, ss.123-162.

Canan, İbrahim. **Resulullah’a Göre Aile ve Okulda Çocuk Terbiyesi**. İstanbul: Yeni Asya Yayınları, 1979.

Çelik, Halit. **Kızlar İçin İrşad**. Eskişehir: Petek Yayınları, 1993.

Çelik, Halit. **Çocuklar İçin İrşad**. Eskişehir: Petek Yayınları, 1993.

Çoban, Mustafa. **Okul Öncesi (3-6 Yaş) Din ve Ahlak Eğitimi**. Konya: Hüner Yayınevi, 2016.

Demir, Bekir. **Hız. Peygamber ve Çocuk Eğitimi**. İstanbul: İnsan Vakfı Yayınları, 2002.

Demir, Orhan. **Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi**. Bursa: Düşünce Kitapevi, 2004.

Dodurgalı, Abdurrahman. **Sevgi Peygamberi ve Din Eğitimi**. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2002.

Elaldı, Murat. **Çocuklar İçin Din ve Hayat**. Bursa: Uludağ Yayınları, 2007.

Erkan, Serdar. “Fiziksel Gelişim”, Yaşar Özbay, Serdar Erkan (Ed.). **Eğitim Psikolojisi** içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2011, ss.51-66.

Hökelekli, Hayati. **Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi**. İstanbul: Dem Yayınları, 2006.

Gülçür, Mustafa Kazım. **Çocuk ve Ergenlerde Karakter Eğitimi**. İstanbul: Işık Yayınları, 2003.

Gümüş, Arife. **Yetişkinlerin Din Eğitimine Bakışları ve Din Eğitimi İhtiyaçları**. İstanbul: İlke Yayınları, 2013.

Günay, İlhami. **Kur'an'da Gençlik ve Gençler**. İstanbul: Pınar Yayınları, 2010.

Gündüz, Turgay. “Ergenlik Dönemi Din Eğitimi”, Şaban Karaköse (Ed.). **Etkili Din Öğretimi** içinde. 2.baskı, Ankara: TİDEV Yayınları, 2010, ss.73-101.

Gündüz, Turgay. **İslam, Gençlik ve Din Eğitimi**. Bursa: Düşünce Kitapevi, 2003.

Gündüzöz, Soner. **Gençlerle Hayata Dair**. Ankara: DİB Yayınları, 2018.

Güngör, Abide. “Ahlaki (Törel) Gelişim”, Ayten Ulusoy (Ed.). **Gelişim ve Öğrenme** içinde. Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, ss.70-92.

Karacelil, Süleyman. **Çocuğuma Dinini Öğretiyorum**. İstanbul: Timaş Yayınları, 2007.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007.

Kaya, Umut. **Öğrenci Görüşlerine Göre İlahiyat Fakülteleri**. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2020.

Kayadibi, Fahri. İrfan Başkurk ve Ayşe Zişan Furat, **Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi Literatürü**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2008.

Kayhan, Burhaneddin. **İslam Gençliğinin Stratejisi**. İstanbul: Sırdaş Yayınları, 1975.

Kılavuz, Mehmet Akif. **Yaşlanma Dönemi Din Eğitimi**. İstanbul: Arasta Yayınları, 2003.

Kimter, Nurten. **Benlik Saygısı ve Din**. Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2018.

Koç, Ahmet. Mustafa Köylü (Ed.). **Klasik İslam Eğitimcileri**. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016.

Koçar, Musa. **Üniversite Gençliğinin Dini İnançları**. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, 2009.

Köksal, Akyol Aysel. “Psikoseksüel Gelişim”, Ayten Ulusoy (Ed.). **Gelişim ve Öğrenme** içinde, 5.baskı, Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, ss.125-136.

Köylü, Mustafa. **Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi**. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.

Köylü, Mustafa. “Yaşlılık Dönemi Eğitim ve Din Eğitimini Gerekli Kılan Nedenler”, Mehmet Faruk Bayraktar (Ed.). **Yaşlılık Dönemi ve Problemleri** içinde. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007, ss.205-229.

Köylü, Mustafa ve Bayramali Nazıroğlu, “İlköğretimde Din Eğitimi”, Köylü Mustafa ve Nurullah Altaş (Ed.). **Din Eğitimi** içinde. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012, ss.148-189.

Köylü, Mustafa, Cemil Oruç. **Çocukluk Dönemi Din Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayınları, 2017.

Köylü, Mustafa (Ed.). **Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayınları, 2015.

Köylü, Mustafa. **Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Köylü, Mustafa. **Yetişkinlik Dönemi Din Eğitiminin Teorik Temelleri**. İstanbul: Etüt Yayınları, 2000.

Mayring, Philipp. **Nitel Araştırmaya Giriş**. Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun (çev.), İstanbul: Bilge Su Yayınları, 2011.

Mehmedoğlu, Yurdagül. **Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi**. Ankara: TDVY, 1994.

Mehmedoğlu, Yurdagül. **Erişkin Bireyin Kendinlik Bilinci**. İstanbul: Dem Yayınları, 2005.

Pakdemirli, Mefkure Nur. **Gençliğin Dindarlığı ve Din Eğitimi**. İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2015.

Selçuk, Mualla. **Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler**. Ankara: TDVY, 1990.

Selçuk, Ziya. **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007.

Selçuk, Ziya. **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayınları, 2004.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2010.

Sezgin, A. Başak. **Gençlik İlmihali**. Konya: Muştı Yayınları, 2006.

Siyez, Müge. “Fiziksel Gelişim”, Alim Kaya (Ed.). **Eğitim Psikolojisi** içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2011, ss.41-72.

Taş, Kemaleddin. **Üniversite Gençliğinin Dindarlık Kriterleri**. Ankara: Alter Yayıncılık, 2005.

Okutan, Ahmet ve Talat Karaçizmeli, **Gençlerle Sohbetler**. Ankara: DİB Yayınları, 2010.

Onur, Bekir. **Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm**. İstanbul: İmge Kitapevi, 2000.

Oruç, Cemil. **Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi**. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.

Özcan, Yusuf. **Gençlik ve Namaz**. Ankara: TÜRKDAV Basım, 1976.

Özdemir, Saadettin. **Korunmaya Muhtaç Gençlerin Din Öğretimi İhtiyaçları**. Isparta: Fakülte Yaynevi, 2002.

Özüdoğru, Şükrü. **Eğitimci Gözüyle Yetişkinlerin Eğitimi**. İstanbul: Kültür Yayınları, 2012.

Özyılmaz, Ömer. **Çocuk ve Gençlik Çağında İslam Eğitimi ve Psikolojik Temelleri**. İstanbul: Pınar Yayınları, 2003.

Ulvan, Abdullah Nasih. **Müslüman Gençliğin Önündeki Engeller**. İstanbul: Risale Yayınları, 1996.

Ünver, Gülsen. “Gelişimle İlgili Temel Kavramlar ve Gelişimi Etkileyen Etmenler”, Ayten Ulusoy (Ed.). **Gelişim ve Öğrenme** içinde. 5.baskı, Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, ss.1-16.

Yaşaroğlu, Macit. **Çocuklarımız İçin Din Bilgisi**. Ankara: DİB Yayınları, 2008.

Yavuz, Kerim. **Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi**. Ankara: DİB Yayınları, 1987.

Yavuzer, Yasemin. Zekeriya Demir ve Mustafa Çalışkan, **Eğitim Psikolojisi Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Ekim 2006.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınları, 2000.

Yöndem, Zeynep Deniz ve Aslı Taylı, “Bilişse Gelişim”, Alim Kaya (Ed.). **Eğitim Psikolojisi** içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, Eylül 2011, ss.73-118.

Sürekli Yayınlar;

Acar, Yusuf. “Çocukluk Dönemi Eğitiminde Hz. Peygamber’in Ortaya Koyduğu İlkeler”. **Mehir Dergisi**. Sayı 4, 1999, ss.21-25.

Acuner, Hacı Yusuf ve Musa Türkan, “Türkiye’de Din Eğitimi Alanı’nda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Konu Yönelimleri”. **Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt.9, Sayı.43, Nisan 2016, ss.1334-1343.

Acuner, Hacı Yusuf. “Din Eğitimi Açısından 14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi (Samsun İl Örneği)”. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.18-19, 2005, ss.265-297.

Ağçoban, Sıddık. “Bir Cami Cemaati Olarak Çocukların İhyası”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Akbaş, Abdurrahman. “Sosyal Hizmet Bağlamında Yaşlılara Din Hizmeti”. **I. Din Hizmetleri Sempozyumu**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, ss.319-329.

Akın, Abdullah. “Çocuklara Ahlaki Değer Kazandırmada Din Eğitiminin Rolü”, **Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Sempozyumu**. Bartın: Atatürk Araştırma Merkezi, 2015.

Akkaya, Veysel. “Gençlerin Namaz ve Camiyle Buluşmama Problemi ve Çözüm Yolları”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Aksu, Ayşe Betül. “Gençlik Döneminde Görülen Bazı Zararlı Madde Alışkanlıkları Ve Din Eğitimi”. **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998.

Apaydın, Halil. “Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi”. **On Dokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.12-13, 2001, ss.319-337.

Arslan, Mustafa. “Anne Babanın Dini Toplumsallaştırma Düzeylerine Etkisi”. **Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu**. Konya: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2009.

Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. “F. Almanya'daki Türk Çocuklarının Okul Öncesi Ve Temel Eğitimi Problemleri Üzerine (Alan Araştırması)”. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt 35, Sayı 1, 1996, ss.321-354.

Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. “Avrupa'daki Türk Çocuklarının İslam Din Eğitimi (Temel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri)”. **III. Din Şuarası**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004, ss.469-480.

Ata, Bülent. “Dini Kavramların Çocuk Diline Aktarılması Sorunu”. **III. Dini Yayınlar Kongresi**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, ss.289-302.

Atalay, Mehmet. “Üniversite Gençliğinin Milli Birlik ve Dini Tasavvur İnşasında Kampüs Camileri ve Görevlilerinin Rolü”. **VIII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. İstanbul: YECDER, 2017.

Atalay, Mehmet. “Üniversitede Cami Merkezli Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri OMÜ Kampüs Cami Örneği (Cami Akademisi)”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Avcı, Nazmi. “Üniversite Gençliğinin Bireysel ve Toplumsal İlgi ve Bakış Açısı: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Ay, Mehmet Emin. “Kur’an’da Gençler ve Gençlik Değerleri”. **Gençlik Dönemi Ve Eğitimi II Tartışmalı İlmi Toplantı**. Bursa: Ensar Neşriyat, 2003, ss.15-35.

Ay Mehmet Emin, “Aile Ortamında Yerine Getirilen İbadetlerin Çocuk Üzerindeki Etkileri”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sayı.1, 1994, ss.163-170.

Ay, Mehmet Emin. “Hz. Peygamber (Sav) ve Çocuklar”. **Diyanet İlmi Dergi**. 2003, ss.161-180.

Ay, Mehmet Emin. “Çocuklarımıza Kur’an’ı Nasıl Sevdirelim ve Öğretelim”. **Din ve Hayat Dergisi**. Sayı.31, 2017, ss.82.

Ay, Mehmet Emin. “İslam’ın Gençlik Tasavvuru”. **Diyanet Aylık Dergi**. Sayı.286, 2014, ss.8-11.

Ay, Mehmet Emin. “Okul Öncesi Dönemi Din Eğitimi”. **Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: DİB Yayınları, 2012.

Ay, Mehmet Emin. “İslam Hukuku Kaynaklarına Göre; Pedagojik Açıdan Çocuk Eğitiminde Dayak Cezasına Getirilen Sınırlamalar”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.3, Sayı.2, 1991, ss.225-230.

Ayas, Mehmet. “İlköğretim Öğrencilerinin Dua Anlayışları”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt.4, Sayı.19, 2011, ss.407-419.

Aybey, Salih. “6-14 Yaş Arası Çocuğun Dini Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi”. **Journal of Turkish Students**. Cilt.11, Sayı.5, 2016, ss.69-84.

Aydın, Muhammed Şevki. “Kınalızade Ali Efendi'ye Göre Kız Çocuklarının Eğitimi”. **Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Kongresi**. İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi. 1991, ss.175-183.

Aydın, Mehmet Zeki, Esmâ Budak ve Fatma Gülak Şehitoğlu. “Erken Dönem Çocuklukta Din Eğitiminin Sanat Etkinlikleri ile Verilmesi”. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**. İstanbul: İGEDER, 2016, ss.98-114.

Aydınlı, Abdullah. “Hz. Peygamber'in (S.A.S) Terbiyesinde Yetişen Çocuklar”. **İslam'da Aile Ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu**. İstanbul: İlmi Neşriyat, 1994, ss.303-313.

Bahadır. Abdülkerim, “Çocuğun İnanç Ve Değer Gelişiminde Tv'nin Sakıncalı Yönleri”. **Din ve Hayat Dergisi**. Sayı.1, 2009, ss.78-81.

Bahçekapılı, Mehmet. “Din ve Ahlak Eğitiminin Ergenlerin Kişilik Gelişimine Katkısı”. **Değerler Eğitimi Dergisi**. Cilt.9, Sayı.22, 2011, ss.7-40.

Balıkçı, Gülşah Neriman. “Erken Çocukluk Döneminde Değerler ve Ahlak Eğitiminin Yeri ve Önemi”. **Eğitimde Gelecek Arayışları Dünden Bugüne**

Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi. Bartın: Atatürk Araştırma Merkezi, 2015.

Baş, Gökhan ve Ömer Beyhan, “Türkiye’de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”. **Değerler Eğitimi Dergisi.** Cilt.10, Sayı.24, Aralık 2012, ss.55-74.

Başkurt, İrfan. “Eğitimde Çocuk Ve "Öteki"nin Kimliği Problemi”. **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.** Sayı.5, 2002, ss.113-141.

Bayraklı, Bayraktar. “Kur' ân-ı Kerîm'e Göre Ailede Çocuk Eğitimi”. **İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi II Sempozyumu.** İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005, ss.179-188.

Bayraktar, Mehmet Faruk. “XVIII. Yüzyıl Osmanlı Alimlerinden Şaban Şifai'nin Çocuk Eğitimi İle İlgili Görüşleri”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi,** Sayı.4, 1997, ss.133-144.

Bayraktar, Mehmet Faruk. “Şiddetin Önlenmesinde Bir Tedbir: Çocuklara Merhamet Eğitimi”. **Dini ve Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet Tartışmalı İlmi Toplantı.** İstanbul: Üsküdar Belediyesi Çamlıca Sabahattin Zaim Eğitim ve Kültür Merkezi, 2012, ss.123-129.

Bayraktar, Mehmet Faruk. “Kültürümüzde Yaşlılık ve Huzurevi Olgusu Üzerine”. **Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu.** Konya: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2009.

Berçin, N. Zehra. “Almanya’da Yaşayan Türk Çocuk ve Gençlerinin Ana Dildeki Yetersizliklerinin Kültür Ahlak ve Değere Yansımaları”, **Eğitimde Gelecek Arayışları Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi.** Bartın: Atatürk Araştırma Merkezi. 2015.

Bilici, Ali Baz. “Din Eğitiminin İlk Temelleri: Erken Çocuklukta Din”. **DEÜİFD**. Sayı.42, 2015, ss.65-87.

Bilici, Ali Baz. “İlk Çocukluk Dönemi Dinin Değeri ve Camiler”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Bilici, Ali Baz. “Çocukların Dini Gelişimlerinde Camilerin Rolü”. **Turkish Studies**. Sayı.11, 2016, ss.117-136.

Bilici, Ali Baz. “Çocukta Dini Duygunun Teşekkülü”. **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.14, Sayı.1, 2012, ss.189-219.

Bilici, Faruk. “Fransa 'da Müslümanlar ve Müslüman Çocuklarının Din Eğitimi”, **Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri**, Ankara: 1998, ss.389-408.

Bilgin, Beyza. “Almanya Federal Cumhuriyetinde Türk Çocuklarına İslami Din Dersi Program Geliştirme Çalışmaları”. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.30, Sayı.1, 1988, ss.143-154.

Bilgin, Beyza. “Yetim ve Kimsesiz Çocuklarla İlgili Tesis Kurmanın ve Yaşatmanın Önemi”. **Diyanet İlmi Dergi**. Cilt.33, Sayı.3, 1997, ss.3-18.

Bilgin, Beyza. “Çocuklarımızın Duyguları ve Duaları”. **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. Sayı.2, 1995, ss.69-78.

Bilgili, Fatih Menderes. “Din Eğitiminde Çocuğun Tabiatından Kaynaklanan Bireysel Eğilimlerin ve İsteklerinin Karşılınması Problemi”. **Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.5, Sayı.2, 2005, ss.163-186.

Boşnak, Mustafa. “Engelli Gençlerin Din Eğitiminde Camilerin, Kur’ân Kurlarının ve Din Görevlilerinin Yeri ve Önemi”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Cebeci, Suat, Recep Demir. “4-6 Yaş Grubu Çocukların Çizgi Filmlerden Etkilenme Durumları”. **Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies**. Sayı.67, 2018, ss.291-306.

Cebeci, Suat. “Din Görevlilerinin Gençlerle İletişim Becerileri”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Çanakçı, Ahmet Ali. “Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma”. **Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. Sayı.6, 2018, ss.51-93.

Çamdibi, Hasan Mahmut. “ Ailede Çocuğun Ahlakî Terbiyesi”. **İslam’da Aile ve Çocuk Terbiyesi (II)**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005, ss.127-133.

Çamdibi Hasan Mahmut ve Emine Keskiner, “Gazzali’ye Göre Çocuk Eğitimi”. **900. Vefat Yılında İmam Gazzalî Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı**. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. 2011, ss.799-807.

Çamdibi, Hasan Mahmut. “Din Eğitiminde Yetişkinler ve Şahsiyet Terbiyesi”. **Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri Sempozyumu**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2006, ss.289-305.

Çınar, Fatih, Fatih yılmaz. “11-15 Yaş Arasındaki Gençlerin Hafızlık Eğitimi Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Bakış Açıları”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Çınar, Fatih, Nural Şener. “Cami Cemaatinin Cami İle Tanışmalarında Çocukluk Dönemi Yaşantılarının Etkileri”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt.9, Sayı.47, 2016, ss.1050-1058.

Çiçek, Muhammed. “Din Hizmetlerinde Rabbanilik, İmam Hatip Liseleri ve İlahiyatlar”. **IV. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. İstanbul: YECDER. 2014.

Çoban, Mustafa. “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’ân Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Öğrenme Alanı Dini Bilgiler II Kazanımlarının Okul Öncesi Çocuğun Gelişimi Açısında Değerlendirilmesi”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Çoban, Mustafa. “Dinî Referanslarda Ailenin Sorumluluğu Bağlamında Çocuğun Dinî Eğitimine Dair Bazı İlkeler”. **Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.10, Sayı.22, 2019, ss.181-196.

Çoşkun, İbrahim. “Şeytanın Allah’ın Af ve Merhamet İsimleriyle Gençleri Aldatması”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Çoştı, Yakup. “O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma”. **On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.23, Sayı.23, 2007, ss.231-245.

Çubukçu, İbrahim Agah. “İslamiyet ve Çocuk Eğitimi”. **Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi**. Cilt.1, Sayı.5, 1962, ss.23-24.

Dodurgalı, Abdurrahman. “Yetişkin Din Eğitimi Modeli”. **Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri Sempozyumu**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2006, ss.365-400.

Doğan, Recai. “Erken Dönem Çocuklukta Din Eğitimi Üzerine Bazı Değerlendirmeler”. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**. İstanbul: İGEDER, 2016, ss.1207-1216.

Dağcı, Abdullah. “Üniversite Öğrencilerinin Camiye İlişkin Metafizik Algıları”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Dam, Hasan. “Yetişkinlere Göre Yetişkin Din Eğitimi”. **Değerler eğitimi Dergisi**. Cilt.1, Sayı.4, 2003, ss.31-59.

Dönmez, Fatma. “Okul Öncesi Çocukların Dini Tasavvurlarına Din Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım”. **Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: DİB Yayınları, 2012.

Duman, Zeki. “Ailede Çocuk Eğitimi ve Lokman Hakim’in Oğluna Nasihatlerinin Düşündürdükleri”. **Diyanet İlmi Dergi**. Cilt.27, Sayı.3, 1991, ss.103-116.

Dündar, Mahmut. “İslam’a Göre Çocuğun Eğitilecek Yönleri”. **Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt.6, Sayı.6 2018, ss.809-818.

Er, İzzet. “Fransa’da Gençlere Sunulan Din Hizmetleri”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Fakioğlu Bağcı, Hatice. “Din Eğitiminde Caminin Önemi”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Genç, Muhammed Fatih. “Hollanda Okullarında Müslüman Çocukların Din Eğitimi Ve İslam Okulları”. **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı 38, 2012, ss.361-377.

Genç, Mustafa. “Erdemli Gençlik ve Temiz Toplum İçin Evlenmenin Önemi ve Gençleri Evlendirme Sorumluluğu”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Gömlüksiz, Mehmet Nuri. “Lise Öğrencilerinin Toplumsal Değerler İlişkin Tutumları: Elazığ Örneği”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Gündüz, Turgay. “Üstün Zekâlı Çocuklarda Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi”. **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.1, Sayı.1, 2010, ss.157-177.

Güneş, Adem. “Türkiye’de İlahiyat Fakülteleri Tarafından Yayınlanan Dergilerde Yer Alan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Analiz”. **Cumhuriyet İlahiyat Dergisi**. Cilt.22, Sayı.3, Aralık 2018,

Güneş, Adem. “ Türkiye’de İlahiyat Fakülteleri Dergileri Dışında Yayınlanan Dergilerde Yer Alan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Analiz”. **Din Bilileri Akademik Araştırma Dergisi**. Cilt.18, Sayı.2, Aralık 2018, ss.175-200.

Güneş, Adem. “Erken Çocukluk Dönemindeki Şiddet Tezahürleri ve Din Eğitimi Üzerindeki Etkileri”. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**. İstanbul: İGEDER, 2016, ss.693-699.

Güneş, Adem. “Çocukların Kişilik ve Karakter Eğitiminde Dizilerin Rolü”. **Din ve Hayat Dergisi**. Sayı.12, 2011, ss.82-85.

Işıtan, İbrahim. “Sufi Özgürlük Algısının Gençliğin Manevi Kişilik Gelişimine Katkısı”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

İnce, Abdullah, Nesibe Saliha Mutlu ve Sümeyye Beyza Ergün. “Gençlik Dönemi Din (Doğu Marmara Bölgesi 18-24 Yaş Grubu Örneği)”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

İnce, Abdullah,-. ““Değer” İle “Sorun” Arasında Türkiye’de Yaşlılarla İlgili Toplumsal Değer Yargıları (Din Bilimleri Perspektifinden Bir İnceleme)”. **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.19, Sayı.36, Aralık 2017, ss.83-112.

İncebacak, Belgin Bal. “İlkokullarda 2. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Değer ile Ahlak Kavramlarına İlişkin Algıları”. **Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi**. Bartın: Atatürk Araştırma Merkezi, 2015.

İsmailfendioğlu, Mehmet Besim. “Hollanda’da Müslümanların Din Eğitimi (Hollanda’daki Türk Çocuklarının Din Eğitimi)”. **II. Din Şuarası**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003, ss.479-502.

Hökelekli, Hayati. “Ergenlerin Sosyal İlişki ve İlgilerine Din Eğitiminin Etkisi (İmam-Hatip Lisesi Ve Genel Lise Öğrencileri Arasında Mukayeseli Bir Araştırma)”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.2, Say2, 1987, ss.43-58.

Hökelekli, Hayati, Turgay Gündüz. “Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Kaban, Engin. “Cemaat Bilinci ve Okul-Cami İlişkileri Bağlamında İmam Hatip Liselerine Bir Bakış”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Kandemir, M. Yaşar. “Günümüzde Çocuk Sorunları ve Dinin Yaklaşımı (Sorunsuz Çocuk Yetiştirmenin Yolu ve Dini Çocuk Kitapları)”. **III. Dini Yayınlar Kongresi**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, ss.131-140.

Karadut, Ahmet. “Çocuk Terbiyesinde Oyunun Yeri ve Önemi”. **Diyanet Dergisi**. Cilt.19, Sayı.4, 1983, ss.51-56.

Karmış, Orhan. “Federal Almanya’da Türk Çocuklarının Din Eğitimi”. **Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri**. Ankara: DİB Yayınları, 8-18 Nisan 1988.

Kartopu, Saffet. “Gençliğin Kimlik İnşasında Dini Değerlerin Rolü: Gümüşhane Üniversitesi Örneği”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Kaya, Mevlüt. “Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü”. **On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.9, 1997, ss.193-204.

Kayadibi, Fahri. “Yetişkin Din Eğitimi (Sorunlar - Çözüm Önerileri)”. **Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.1, Sayı.1, 2014, ss.41-60.

Kaymakca, Recep ve Bilal Uysal, “İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme”. **Değerler Eğitimi Dergisi**. Cilt.2, Sayı.6, 2004, ss.51-76.

Kaymakcan, Recep. “Diyanet Hizmetleri Bağlamında Avrupa'daki Türk Gençlerinin Eğitimi”. **III. Din Şuarası**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004, ss.481-489.

Kaymakcan, Recep. “Türk Gençlerinin Din Eğitimi Algılaması”. **Dini Araştırmalar Dergisi**. Sayı.2, 2006, ss.117-131.

Kenan, Seyfi. “İbn Miskeveyh’e Göre Çocuk Eğitimi”. **Din Öğretimi Dergisi**. Sayı.40, 1993, ss.50-58.

Keskin, Hatice. “Cami Merkezli Medeniyet Tasavvurunda Okul Öncesinin Yeri ve Önemi”. **IV. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. İstanbul: YECDER. 2014.

Keskiner, Emine. “Çocuk Ve Gençlerin Cinsel Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar”. **Aile ve Eğitim Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2010, ss.155-168.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Yetişkinlik ve Yaşlılık Dönemi Eğitim ve Din Eğitiminin Önemi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.11, Sayı.2, 2002, ss.59-72.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Yaşlılık Döneminde Kayıplar ve Ölüm Olgusuna Anlam Vermede Dini Değerlerin Rolü”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Yaşlanma Sürecinin Dinî Gelişime Etkileri”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.14, Sayı.2, 2005, ss.97-112.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Camilerin Yaşlıların Hayatındaki Yeri”. **III. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. İstanbul: YECDER, 2012, ss.177-184.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Batı Kültüründe Yaşlanma Dönemi Yalnızlık Duygusunu Azaltma ve Arkadaş İlişkilerini Geliştirme Açısından Dinî Etkinliklerin Önemi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.14, Sayı.2, 2005, ss.25-39.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Yetişkin Din Eğitimcilerinde Bulunması Gereken Özellikler”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.12, Sayı.1, 2003, ss.135-152.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Çocukluk Döneminde Dini Sorular”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.7, Sayı.7, 1998, ss.379-382.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.14, Sayı.2, 2005, ss.41-58.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Çocuğun Dini Eğitimi Ve Öğretiminde Bilgisayarın Yeri ve Önemi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.7, Sayı.7, 1998, ss.373-378.

Kılavuz, Mehmet Akif, Hüseyin Yılmaz. “Örgün ve Yaygın Eğitimde Öğrenenlerin İhtiyaçları Doğrultusunda Din Eğitimi ve Öğretimi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.18, Sayı.2, 2009, ss.123-139.

Kılıç, Abdulkadir. “İslam’da Çocuk Eğitimi ve Terbiyesi”. **Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi**. Ankara: Türk Eğitim-SEN, 2016.

Kırca, Celal. “Kur'an'a Göre Çocuklar Talim Ve Terbiyesinde Takip Edilecek Esaslar”. **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.19, 1996, ss.39-47.

Kızılabdullah, Yıldız ve Fatih Genç. “Hollanda Anaokulunda Çok Kül Türlü Ve Dinlerarası Öğrenme: Dört Yaş Grubu Çocuklarla Günlük Sınıf Tecrübeleri”. **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt 14, Sayı 2, 2009, ss.189-202.

Kocaranoğlu, Duygu. “ Kur’an ve Sünnet Eksenli Yeni Bir Toplumun İnşasında Cami Merkezli Okul Öncesi Eğitimin Önemi”. **VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. Konya: 2015.

Koç, Ahmet. “Okul Öncesi Dönemde Aile Çocuğun Din Eğitimi”. **Çocuk Sorunları ve İslam Sempozyumu**. Rize: Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi, 30 Eylül-2 Ekim 2005, ss.637-658.

Koç, Ahmet. “Okul Çağı Çocuklarının Ailede Din Eğitimi”. **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.17, 2009, ss.145-176.

Koç, Bozkurt. “Çocuğun Dini Gelişiminde Rol Model Olarak Anne ve Baba”. **Dini Araştırmalar Dergisi**. Cilt.11, Sayı.31, 2008, ss.49-60.

Köylü, Mustafa. “Yaşlılık Dönemi Eğitim ve Din Eğitimi Gerekli Kılan Nedenler”. **Yaşlılık Dönemi ve Problemleri Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: 2007, ss.205-229.

Köylü, Mustafa. “Bilgelik Dönemi Olarak Yaşlılık”. **Perspektif Dergisi**. Sayı.226, 2013, ss.23-25.

Köylü, Mustafa. “Yaşlılık Döneminde Eğitim ve Din Eğitimi Gerekli Kılan Nedenler”. **Yaşlılık Dönemi ve Problemleri Sempozyumu**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007, ss.205-229.

Köylü, Mustafa. “Yetişkinlik Dönemi Din Eğitiminin Temel İlkeleri”. **Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: DİB Yayınları, 2012.

Köylü, Mustafa. “Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Öğretiminin Genel Özellikleri”. **Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri Sempozyumu**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2006, ss.85-112.

Köylü, Mustafa. “Yetişkin Eğitimi; Tanımı, Alanı ve Tarihi Gelişimi”. **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. 1999, ss.169-194.

Köylü, Mustafa. “21. Yüzyılda Yetişkin Eğitimi: İmkan ve Fırsatlar”. **IV. Din Şuarası**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009, ss.987-1003.

Köylü, Mustafa. “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.45, Sayı.11, 2004, ss.137-154.

Köylü, Mustafa. “Gençlik ve Barış Eğitimi İslami Bir Yaklaşım”. **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998.

Köylü, Mustafa. “Ölüm Olayının Çocuklar Üzerine Etkisi Ve "Ölüm Eğitimi"”. **On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.17, 2004, ss.95-120.

Köylü, Mustafa. “Farklı Din Ve Kültürlere Mensup Çocukların Dini İnanç Ve Tanrı Tasavvurları”. **EKEV Akademi Dergisi**. Sayı.19, 2004, ss.17-30.

Köylü, Mustafa. “Çocukluk Dönemi Ahlak Gelişimi”. **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. Sayı.12, 2003, ss.69-87.

Macit, Yusuf. “Yaşlılara Yönelik Vaaz Dilinin Yeniden İnşası Üzerine”. **Vaaz ve Vaizlik Sempozyumu**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011, ss.485-515.

Mehmedoğlu, Ali Ulvi. “Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık Düzeyleri”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Mehmedoğlu, Yurdagül. “Dualarında Çocuk”. **EKEV Akademi Dergisi**. Cilt.3, Sayı.1, 2001, ss.145-152.

Mehmedoğlu, Yurdağul. “Değerler Eğitimi ve çocuk (Değerler Eğitimi ve Görsel Yayınlarda Ahlaki -Manevi Değerler)”. **III. Dini Yayınlar Kongresi**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, ss.115-121.

Nart, Tahsin. “Black Muslim Hareketi'nde Aile ve Çocuk Terbiyesi”. **İslam'da Aile Ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu**. İstanbul: İlmi Neşriyat, 1994, ss.211-221.

Pakdemirli, Mefkure Nur. “İlköğretim Çağı Çocuklarının Din Eğitiminde Kullanılabilecek Hikayelerin Özellikleri Ve Kaynakları”. **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. Sayı.20, 2009, ss.197-224.

Pasıl, Cemil. “Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi”. **Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu**. Konya: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2009.

Sancar, Rukiye. “Gençlik ve Özgürlük İlişkisinde Güncel Dini Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Sağlam, İsmail. “Hz. Peygamberin Çocuk Eğitiminde Öne Çıkardığı Hususlar”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt 11, Sayı 2, 2002, ss.167-190.

Sağlam, İsmail. “Okul Öncesi Dönem ve Din Eğitimi”. **Ribat Dergisi**. Sayı.358, 2012, ss.38-41.

Sağlam, İsmail. “Ailede Çocuklara Kazandırılacak Temel Alışkanlıklar”. **Mehir Aile Dergisi**. Sayı.1, 2001, ss.133-138.

Sağlam, İsmail. “Okulöncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri Ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.9, Sayı.9, 2000, ss.157-164.

Sağlam, İsmail. “Okulöncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri Ve Din Eğitimi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.10, Sayı.1, 2001, ss.195-208.

Sağlam, İsmail. “Okulöncesi Eğitimde Bulunması Gereken Hedefler Nelerdir?”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.7, Sayı.7, 1998, ss.559-563.

Sağlam, İsmail. “Anne-Baba Dindarlığının Çocuklar Üzerindeki Etkisi”. **Dindarlık Olgusu Sempozyumu**. İstanbul: Kur’ân Araştırmaları Vakfı, 2004, ss.163-180.

Sağlam, İsmail. “Çocuklarda Davranışların Şekillenmesinde Etkili Olan Faktörlere Teorik Bir Yaklaşım”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.10, Sayı.2, 2001, ss.209-223.

Selçuk, Mualla. “Gençlik Çağı Ve İnanç Olgusu (İnanç Ve Davranış Bütünlüğü Açısından Bir Deneme)”. **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998.

Selçuk, Mualla. “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)”. **İslami Araştırmalar Dergisi**. Cilt.4, Sayı.2, Nisan, 1990, ss.105-117.

Sobi, Elif. “Gençlerin Camiye Gitmelerinin Nedenleri”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Söylev, Ömer Faruk. “Gençlerle Sağlıklı İletişim Dili: Konuşmak Mı? Dinlemek Mi?”. **Diyanet Dergisi**. Sayı.286, 2014, ss.19-21.

Söylev, Ömer Faruk. “Gençleri Dine Yaklaştıran ve Dinden Uzaklaştıran Sosyal Sebepler”. **Diyanet İlmi Dergi**. Cilt.36, Sayı.4, 2000, ss.31-62.

Şimşek, Eyüp. “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”. **Dinbilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi**. Cilt.4, Sayı.1, 2004, ss.207-220.

Tavukçuoğlu, Mustafa. “Avrupalı Türk Gençlerinin Kültürel Kimlik Problemleri”. **Gençlik Dönemi ve Eğitimi Tartışmalı İlmi Toplantı**. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998.

Tavukçuoğlu, Mustafa. “Federal Almanya'daki Türk Çocuklarının Eğitim Problemleri”. **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı 2, 1986, ss.389-402.

Tavukçuoğlu, Mustafa. “Okul Öncesi Çağı Çocuğunun Eğitiminde Bütünlük İlkesi ve Dini Duygunun Hareketliliği”. **Mehir Üç Aylık İlmi ve Akademik Bülten**. Sayı.4, 1999, ss.33-36.

Tavukçuoğlu, Mustafa. “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”. **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.14, 2002, ss.51-63.

Tekin, Mustafa. “Özgürlük ve Dindarlık İkileminde Gençlik ve Güncel Sorunlar”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Terzioğlu, Hülya. “Gençliğin Toplumsal Cinsiyet Algısına Katkısı Bağlamında Dini Söylemin Etkisi”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Tosun, Cemal. “Yetişkin Din Eğitimi: Mahiyeti, İmkanları ve Problemleri”. **Uluslararası Din Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: TÖMER Dil Öğretim Merkezi, 1997.

Tosun, Cemal ve Sıdıka Köseoğlu, “Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur’an Kursları Örneği”. **III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi**. Zonguldak: 2018, ss.537-548.

Tosun, İzzet. “Avustralya’da İslam Din Eğitimi (Türk Çocuklarının Din Eğitimi)”. **III. Din Şuarası**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004, ss.501-515.

Turan, İbrahim. “Günümüz Aile Problemleri Çerçevesinde Kur’an’da Ebeveyn Çocuk İlişkisi”. **19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.35, 2013, ss.71-104.

Turanalp, Muhammed Fatih. “İnternetin Ergenlere Olumsuz Etkileri Üzerine Din Eğitimi Temelli Bir Yaklaşım”. **Dini Araştırmalar Dergisi**. Cilt.16, Sayı.1, 2016, ss.111-132.

Türk, Esra. “Din Eğitimi Açısından Din Eğitiminde Dua Kavramının Önemi”. **İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi**. Cilt.1, Sayı.3, 2015, ss.445-471.

Türk, Esra. “Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi”. **Dini Araştırmalar Dergisi**. Sayı.3, 2014, ss.143-158.

Onay, Ahmet. “Danimarka’da Gençlere Yönelik Din Hizmetleri”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Oruç, Cemil. “Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi”. **Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi**. Cilt.1, Sayı.2, 2010, ss.37-60.

Oruç, Cemil. “Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi”. **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**. Cilt.10, Sayı.3, 2010, ss.75-96.

Oruç, Cemil. “Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi: Teorik Çerçeve, Yaklaşımlar ve Uygulama Örnekleri”. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**. İstanbul: İGEDER, 2016, ss.621-635.

Oruç, Cemil. “Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimine Çoğulcu Bir Yaklaşım: 'Gift to the Child'”. **Değerler Eğitimi Dergisi**. Cilt.11, Sayı.26, 2013, ss.227-258.

Oruç, Cemil. “Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi”. **Turkish Studies**. Sayı.8, 2013, ss.971-987.

Öcal, Mustafa. “Ahiret İnancının Öğretiminde Yeni Bir Yöntem Önerisi”. **Gençlik Dönemi ve Eğitimi II Tartışmalı İlmi Toplantı**. Bursa: Ensar Neşriyat, 2003, ss.317-342.

Öcal, Mustafa. “Türkiye’de Din Eğitimi Tarihi Literatürü”. **Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi**. Cilt.6, Sayı.12, 2008, ss.399-430.

Öcal, Mustafa. “Hz. Peygamber (sav)'in Çocuk Eğitimindeki Metodu”. **Hız. Muhammed ve Gençlik Sempozyumu**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, ss.73-78.

Öcal, Mustafa. “Okulöncesi ve ilköğretim Çağı Çocuklarının Allah Tasavvurları Üzerine Bir Araştırma”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.13, Sayı.2, 2004, ss.59-80.

Öcal, Mustafa. “Çocuk Terbiyesi ve Peygamberimizin Eğitim Metodu”. **Diyanet Dergisi**. Cilt.25, Sayı.4, 1989, ss.177-182.

Öcal, Mustafa. “Ailede Çocukların Dini Ve Ahlakı Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler”. **Aile ve Çocuk Sempozyumu**. İstanbul: Ensar Vakfı Marmara Bölge Başkanlığı, 1991, ss.187-206.

Öcal, Mustafa. “Çocuklara İslâm’ı Bir Bütün Olarak Nasıl Anlatabiliriz? (İslâm Bahçesi Benzetmesi)”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.12, Sayı.2, 2003, ss.103-114.

Önder, Mustafa. “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Aile Eğitimi”. **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.15, Sayı.1, 2011, ss.377-386.

Önder, Mustafa. “Sevgi, Din Dili ve Hikâyelerin Çocukların Din Eğitimindeki Yeri ve Önemi”. **Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**. Cilt6, Sayı.3, 3013, ss.1285-1298.

Önsöz, Salih Zeki. “Hristiyan-Alman Okullarında Müslüman Türk Çocuklarının Din Eğitim ve Öğretimi”. **Diyanet Dergisi**. Cilt 19, Sayı 1, 1983, ss.50-53.

Özdemir, Murat. “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt.11, Sayı.1, 2010.

Özdemir, Mustafa. “Çocukların Dini Sosyalleşme Süreçlerine Din Görevlilerinin Etkisi”. **IX. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. İstanbul: YECDER, 2018.

Özdemir, Saadettin. “Ortaöğretim Gençlerinin Din Öğretimi İhtiyaçları”. **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.5, 1998, ss.219-230.

Özdemir, Saadettin. “Sosyal Hizmetlerde Çocuk Ve Gençlerin Eğitim Hakları Bağlamında Din Eğitimi”. **I. Sosyal Hizmetler Şuarası**. Ankara: Sosyal Hizmetler, 2004, ss.309-317.

Özdemir, Şuayip. “Nisâ Suresinde Aileyle İlgili Olarak Yer Alan Ayetlerin İstikrarlı Bir Aile Kurumunun Teşekkülü Ve Çocuğu Eğitimi Açısından Tahlili”. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**. Sayı.3, 2002, ss.1-17.

Özdemir, Şuayip. “Çocuğun Aile Eğitiminde Hoşgörü”. **Diyanet İlmi Dergi**. Cilt.33, Sayı.1, 1997, ss.113-131.

Özdemir, Şuayip. “Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü”. **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. Sayı.9, 2002, ss.113-131.

Özdemir, Şuayip, Tuncay Karateke, “Ali b. Hüseyin El-Amâsî’nin Çocuk Eğitimi Hakkındaki Görüşleri”, **Uluslararası Amasya Alimler Sempozyumu**, Amasya: Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2017, ss.235-242.

Özer, Süleyman. “Çocuk Eğitimi ve Öğretimi”. **Diyanet Dergisi**. Cilt.8, Sayı.91-92, 1969, ss.369-370.

Özeri, Zeynep Nezahat. “Okul Öncesi Çocuklarda Dini ve Ahlaki Değer Eğitimi”. **Din ve Hayat Dergisi**. Sayı.1, 2009, ss.93-94.

Özensel, Ertan. “Liseli Kız ve Erkek Öğrencilerin Değer Yargıları ve Türk Toplumunun Temel Kuramlarına Bakış Açıları”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Uysal, Veysel. “Yetişkinlerde Dindarlık ve Değerler: Dini Hayat, Değer Tercihleri ve Kadına Bakış Eğitimleri”. **Değerler ve Eğitimi Sempozyumu**. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.

Ulusal, Şemsettin. “Din Eğitiminde Ebeveyn Ve Çocuğun Hak ve Özgürlüğü: Hukuki Bir Tahlil”. **Diyanet İlmi Dergi**. Cilt.48, Sayı.1, 2012, ss.67-92.

Yıldırım, Ali. “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi”. **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt.23, Sayı.11, 1999.

Yıldırım, Bilal.” Çocuğun Şahsiyet Gelişiminde Ailenin Yeri Ve Önemi Üzerine Bir İnceleme”. **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.2, 1997, ss.119-136.

Yıldırım, Süheyla. “Kur’ân Kurslarında Okul Öncesi İhtiyacı”. **IV. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**. İstanbul: YECDER. 2014.

Yıldız, Kübra. “Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz”. **Amasya İlahiyat Dergisi**. Sayı.12, 2012, ss.123-151.

Yılmaz, Gülhan. “Gençliğin Hayatının İnşasında Kur’ân Kursları”. **VII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu**. Sakarya: Ensar Neşriyat, 2016.

Yılmaz, Hüseyin. “Çocuğun Ailede Kazanacağı Önemli Bir Değer: Kanaatkarlık”. **Eğitime Bakış Dergisi**. Sayı.18, 2010, ss.55-58.

Yılmaz, Macid. “Ergenlikte Şiddet: Bir Çözüm Yolu Olarak Din Eğitimi”. **Din ve Hayat Dergisi**. Sayı.15, 2012, ss.80-83.

Yılmaz, Macid. “Yaşlılıkta Manevi Destek ve Din Eğitiminin Önemi”. **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.39, 2013, ss.241-264.

Yorulmaz, Bilal. “Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**. Cilt.12, Sayı.46, Temmuz 2016, ss.41-62.

Yazıbaşı, Muhammed Ali. “Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları”. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**. Cilt.6, Sayı.1, 2017, ss.309-326.

Yazıbaşı, Muhammed Ali. “Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Kökenleri ve Beslenme Kaynakları”. **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt.6, Sayı.1, 2016, ss.323-334.

Yiğit, Ayşegül. “Çocuğun Gelişim Özellikleri ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi”. **On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Sayı.22, 2006, ss.179-203.

Zengin, Halise Kader. “Almanya'daki Müslüman Çocuklarda Allah Kavramının Gelişimi: Adem ve Havva Kıssası- Yaratılışı, Cennetten Çıkarılışları-Bağlamında 1-4., 6. Sınıf Çocukları Üzerine Bir Araştırma”. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt 51, Sayı1, 2010.

Zengin, Zeki Salih, Yasemin Davarcı. “Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Rehabilitasyonunda Din Eğitiminin Rolü”. **İslami Araştırmalar Dergisi**. Cilt.30, Sayı.2, 2019, ss.255-277.

Zülkadiroğlu, Sıdıka. “Onurlu İnsan İnşası için Rasulullah’ın Örneğinde Çocuk Eğitimi”. **Kutlu Doğum Haftası “Hz. Peygamber Ve İnsan Onuru” Sempozyumu**. Konya: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013, ss.512-528.

Tezler;

Acar, Rüştü. “Basamak Teorilerine Göre İlk Yetişkinlik Döneminde (21–30 Yas) Dini Gelişim ve Eğitim”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2008.

Acuner, Hacı Yusuf. “14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi Ve Ahlak Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, 2004.

Ak, Kadir. “17-25 Yaş Gençlerde Görülen Bazı Dini Şüpheler ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. On Dokuz Mayıs Üniversitesi SBE, 2002.

Akgül, Ayşe. “Yaşlılarda Sosyal Ve Manevi Bakım (Darülaceze Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

Aksu, Ayşe Betül. “Medya, Çocuk ve Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Uludağ Üniversitesi SBE, 2004.

Altıntaş, Muhammed Esat. “Din Eğitimi Açısından Sihir ve Büyü İçerikli Filmlerin Etkilerinelişkin Çocukların Algıları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2008.

Bağcıvan, Hasan Basri. “Adana-Düziçi Merkezindeki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Dini İnanç, Tutum Ve Davranışlarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 1996.

Bayan, Alim. “Ahmet Hamdi Akseki’nin Eğitim Görüşleri ve Çocuklara Din Dersleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2010.

Baycu, Mevlüt. “Ahlak Eğitimi Çerçevesinde Utanma (Haya) Duygusu Eğitimi (Niğde İl Merkezindeki Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2002.

Baykan, Erdal. “Ahiret İncancının Ortaöğretim Gençliği Üzerindeki Anlamı ve Etkileri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 1994.

Bayraktar, Muhammed Mustafa. “Gençlik Döneminde Görülen Bazı Psikolojik Belirtiler Ve Din Eğitimi İlişkisi -Obsesif Kompulsif Belirti Örneği-“, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE, 2007.

Bayraktar, Neslihan. “Kur’ân Kurslarında Ergenlik Dönem Öğrencilerinin Sorunları Ve Beklentileri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Rize Üniversitesi SBE, 2009.

Biberci, Fatmanur. “2–7 Yaş Arası Çocuklarda Sevgi Ve Merhamet Değerlerinin Hadisler Işığında Öğretimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 2010.

Bilici, Ali Baz. “0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2014.

Bilgili, Fatih Menderes. “Çocuğun Din Eğitimindeki Karşılaşılan Güçlükler”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 2004.

Bozer, Muammer. “Din Eğitimi Açısından 0–12 Yaş Arası Çocuklarda Cinsel Tutum ve Davranış Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 2019.

Cevherli, Kübra. “Okul Öncesinde Değerler Eğitimi: Boğaziçi Eğitim Modeli”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Sakarya Üniversitesi SBE, 2014.

Coştu, Kamil. “Sokak Çocuklarının Sosyo-Kültürel Yapısı (İstanbul Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2007.

Çakır, Semiha. “4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (Sivas Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2015.

Çın, Ahmet. “İlk Çocukluk Döneminde Çocuğun Din Eğitimi ve Ailenin Din Eğitimine Etkisi (Diyarbakır Örneği)”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Dicle Üniversitesi SBE, 2019.

Çıtak, Hatice Yılmaz. “Çocuklarla İletişimde Model Olarak Hz. Muhammed”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

Çelik, Nesibe Gülşen. “7-12 Yaş Çocuğunun Karakter Eğitimi Açısından Ailenin Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2010.

Çiftçi, Gülbahar. “Okul Çağı Çocuklarına Yönelik Yaygın Din Eğitimi Etkinlikleri (Çocuk Vaazları)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Atatürk Üniversitesi SBE, 2016.

Dam, Hasan. “Yetişkin Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. On Dokuz Mayıs Üniversitesi SBE, 2002.

Ege, Remziye. “Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanan Kitaplarda Dini ve Ahlaki Motiflerin İşlenmesiyle İlgili Bir İnceleme”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 1997.

Erden, Mualla. “Okul Öncesi Eğitime Temel Yaklaşımlar ve Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2016.

Erhun, Halil. “7-12 Yaş Çocuklarda Paylaşma Ve Yardımlaşma Değerlerinin Hadisler Işığında Öğretimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 2010.

Erken, Deniz. “Üç-Altı Yaş Grubu Çocuklarda Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Sakarya Üniversitesi SBE, 2003.

Ertaş, Ülkühan. “Çocuklara Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE, 2012.

Furat, Ayşe Zişan. “Yetişkinlerin Yaygın Din Eğitiminde Televizyonun Yeri ve Fonksiyonları (İstanbul Örneği) - Sır Dizileri Ve Dini Programlar –”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul Üniversitesi SBE, 2008.

Geçit, Halil. “Ortaokul Öğrencilerinin Ahiret İnancı Algıları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2015.

Genç, Muhammed Fatih. “Yaygın Din Eğitiminde Gençliğin Eğitimi: Hollanda’da Havra, Kilise ve Camilerde Gençliğe Yönelik Eğitsel Faaliyet ve Hizmetler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2011.

Göktepe, Safiye Nuran. “Okul Öncesi Dönem Din Eğitiminde Oyun, Oyuncak ve Görsel Sanat Etkinliği Örnekleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi, 2015.

Güneş, Adem. “Lise Öğrencilerinin Şiddet Ve Değer Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Rize İli Örneği)”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2015.

İnam, Abdulhalim. “Belçika Katolik Eğitim Kurumlarında Okulöncesi Dönemde Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 2013.

İpşirli, Sena. “3-6 Yaş Çocuğun Genel Ve Din Eğitiminde Temel Değerler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2011.

Kalem, Mehmet Ruhi. “Yaşlıların Din Eğitimi Ve Öğretimi Açısından Problem Ve Beklentileri -Huzurevi Yaşlıları Üzerine Yapılmış Bir Araştırma-“ **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Uludağ Üniversitesi SBE, 2006.

Kılavuz, Mehmet Akif. “Ergenlerde Özdeşleşme Ve Din Eğitimi (İHL ve GL Öğrencilerinin Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma)”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Uludağ Üniversitesi SBE, 1993.

Kılıç, Ahsen Asiye. “Yetişkinlerin Aldıkları Din Eğitimi İle Dindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki (İsmek Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Sakarya Üniversitesi SBE, 2019.

Kurt Çelenk, Şule. “Çocuklara Dini Alışkanlıkların Kazandırılmasında Aile, Okul ve Çevrenin Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2004.

Koyuncu, Ayşe. “Okul Öncesi Çocukların Din Eğitiminde Annenin Rolü ve Karşılaştığı Güçlükler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Rize Üniversitesi SBE, 2008.

Kozan, Leyla. “Korunmaya Muhtaç Çocukların Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Fırat Üniversitesi SBE, 2012.

Köseoğlu, Sıdıka. “Kadın Yetişkinlerin Din Eğitiminde Değerler Eğitimi: Kur'an Kursları Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2018.

Mert, Şevket. “Bilgisayar Oyunları Yoluyla Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Hitit Üniversitesi SBE, 2015.

Murat, Recep. “Çocukta D-ini Sorumluluk Bilincinin Ortaya Çıkışı”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

Nas, Mehmet. “Çocukluk Dönemi Gelişimi Ve Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi SBE, 2018.

Pakdemirli, Mefkure. “İlköğretim Öğrencilerinin Din Eğitiminde Hikaye”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2007.

Pehlivan, Özlem. “Bireyin Dini Tutum ve Davranışlarına Etki Eden Anne Baba Davranışları ve Diğer Çevre Faktörleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2002.

Semiz, Hatice. “Kur’an Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Rize Üniversitesi SBE, 2011.

Sağlam, İsmail. “Okul Öncesi Eğitimi (Hedef ve Eğitim Açısından Batı ve İslam Eğitiminin İncelenmesi)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Uludağ Üniversitesi SBE, 1995.

Sağlam, İsmail. “İbadet Eğitimi-Öğretimi ve Metotları (7-14 Yaş)”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Uludağ Üniversitesi SBE, 2002.

Soysal, Murat. “İlköğretimde 7-12 Yaş Arası Çocuklarda Ahlaki Karakter Özellikleri ve Eğitimi” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2010.

Söylemez, Erdoğan. “31-40 Yaşları Arasında İnanç Gelişimi ve Eğitimi (James W. Fowler’a Göre İnanç Gelişimi)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

Sözen, Hasan. “Çocuğun Din Eğitimine Hz. Muhammed’in Hayatı Bağlamında Kuramsal Bir Yaklaşım”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2014.

Süngü, Safiye. “Kur’ân Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2011.

Şahin, Yasemin. “Okul Öncesi Çocuklarda Değerler Eğitimi Kapsamında Yardımlaşma Ve Paylaşma Değerleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2017.

Şafak, Şeyma. “6–11 Yaş Çocuklarının Allah Ve Peygamberden İstek Ve Beklentileri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Uludağ Üniversitesi SBE, 2006.

Şimşek, Eyüp. “Çocukluk Döneminde İbadet Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Atatürk Üniversitesi SBE, 1998.

Rukiye, Şimşek. “5-6 Yaş Çocukların Dini Kavramları Algılama Düzeyleri (Arifiye Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2014.

Tatar, Asiye Fatma. “Okul Öncesi Eğitiminde (5–6 Yas) Hoşgörü Eğitimi”, **Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2009.

Taşan, Necip Fazıl. “7-8 Yaş Çocukların Dini Kavramları Algılama Biçimleri (24 Kasım İlkokulu Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2018.

Tekin, Filiz. “Ankara İslahevindeki Çocukların Suç İşlemelerinde Din Eğitimi Eksikliğinin Rolü”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 1996.

Temiz, Hatice. “Kur’an Kurslarında Yetişkin Kadınların Din Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Rize Üniversitesi SBE, 2011.

Topbaşı, Fatma. “Okul Öncesi Dönem 6 Yaş Grubu Çocukların Törel (Ahlâkî) Gelişiminde Dramanın Yeri Ve Önemi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2006.

Torun, Şeyma. “Sihir İçerikli Dizi Filmlerin Çocuklara Olan Etkisinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi ‘Selena Dizi Film Örneği’”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2010.

Turan, İbrahim. “Dini İçerikli Televizyon Programlarının Yetişkinler Üzerine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. On Dokuz Mayıs Üniversitesi SBE, 2005.

Türk, Esra. “Çocukta Duygusal Gelişimin Din Eğitime Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2007.

Türküz, Rukiye. “Okul Öncesi Dönemde Dini Gelişim ve Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

Oğultekin, Feyzullah. “Dini Kavramların Şekillenmesinde Çevre Ve Eğitimin Rolü (6-9 Yaş Çocukluk Dönemi Erzurum İli Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Atatürk Üniversitesi SBE, 2014.

Orhan, Eftal. “Televizyonda Yayınlanan Şiddet, Cinsel ve Dini İçerikli Filmlerin ve Çizgi Filmlerin Çocukların Dini Duyguları Üzerine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 1997.

Özeri, Zeynep Nezahat. “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din ve Ahlak Eğitimi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2001.

Özdemir, Baksen. “13-20 Yaşları Arasında Dini Gelişim ve Eğitimi (James W. Fowler’ın İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2008.

Özkan, Fatih. “Çocuğun Din Eğitiminde Anne-Babanın Etkisi Diyarbakır Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Sakarya Üniversitesi SBE, 2011.

Öztürk, Halil. “Camilerin Çocuk Eğitimindeki Yeri ve Yaz Kursları Üzerinde Deneysel Bir Araştırma (Konya Örneği)” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 1996.

Uluğ, Sadiye. “Çocuğun Din Eğitiminde Taklit Ve Özdeşleşme”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi SBE, 2010.

Usta, Mustafa. “Cumhuriyet Döneminde Türkiye Üniversitelerinde Din Eğitimi ve İlahiyat Sahasında Yapılan Lisans Üstü Tezler ve Bunların Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 1984.

Uysal, Ayşe, “Okul Öncesi Dönemde Çocuğa Doğruluk Kavramının Kazandırılması Ve Din Eğitimi İle İlişkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2006.

Uzun, Sümeyra. “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul Üniversitesi SBE, 2016.

Ünal, Ali. “Yetişkinlerde Din Olgusu Ve Kur’an Kurslarında Öğretim (Ankara İli Örneğinde Bir Alan Araştırması)”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2008.

Yıldırım, Betül. “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi SBE, 2015.

Yılmaz Çıtak, Hatice. “Çocuklarla İletişimde Model Olarak Hz. Muhammed”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE, 2009.

Yılmaz, Macid. “Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Atatürk Üniversitesi SBE, 2010.

Yılmaz, Semiha. “7-9 Yaş Çocuklarının Dini Bilgi ve Duygu Gelişimi Üzerinde Ailenin Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. On Dokuz Mayıs Üniversitesi SBE, 1999.